

Delavska enotnost

Glasillo Zveze sindikatov Slovenije

V. d. glavnega urednika Franček Kavčič
V. d. odgovornega urednika Marjan Horvat

Ljubljana, 3. novembra 1989
številka 43, letnik 48, cena 25.000 dinarjev

Izumiteljska sla

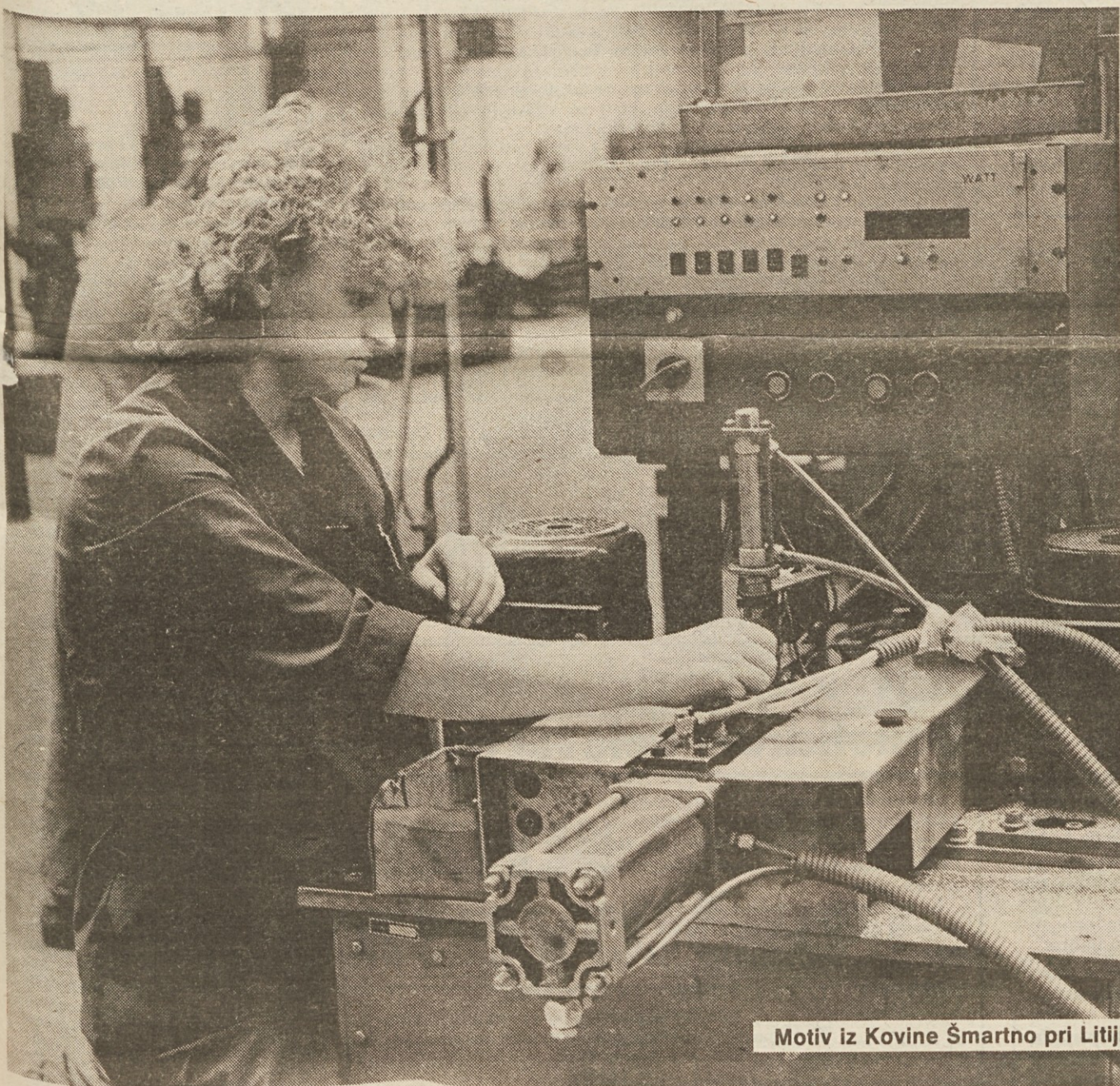
Če smemo sklepati po sorazmerno skopi vesti v Delu o tiskovni konferenci za tuje in domače novinarje pri zveznem sekretarju za delo, zdravstvo in socialno politiko Radišu Gačiću, kaže, da bi si radi tudi pri izdelavi takoimenovanih kolektivnih pogodb šli izumitelje. Radiša Gačić je razlagal, da bo treba, denimo, za družbene dejavnosti najprej določiti način njihovega finansiranja, ker bo od tega odvisno, kdo bo podpisnik pogodbe. Za kolektivne pogodbe za družbena podjetja pa je dejal, da bodo težko zajele vsa vprašanja in da je vprašljiva tudi opredelitev, da z njimi ni mogoče določiti manjših pravic tistih, ki jih določa zakon (o temeljnih pravicah iz delovnega razmerja), sicer pa da je treba upoštevati

življenjski minimum kot ceno dela. To, meni minister za delo, za prakso ne bo dovolj in verjetno bo treba bolj natančno opredeliti tudi delež delavcev v dobičku in še kaj.

Časa je malo, saj bi morali že od konca leta zbornice in sindikati sprejeti skupne osnove za sklepanje kolektivnih pogodb. Tudi republiške in pokrajinske zakone o delovnih razmerjih bo treba prilagoditi nedavno sprejetemu zveznemu zakonu. Do konca marca prihodnjega leta morajo podjetja prilagoditi zakonu svoje samoupravne akte, kar pomeni, da morajo biti zakoni sprejeti precej prej.

Vse, o čemer je potarnal Radiša Gačić, je sicer res. Drži pa tudi, da imajo v tujini, po kateri se zdaj zgledujemo pri oblikovanju kolektivnih pogodb, kakšno »družbeno« podjetje. Ali ne bi bilo preprosteje prerisati zemljevid Amerike, kot jo ponovno (in nemara še narobe) odkrivati?

B. R.

Motiv iz Kovine Šmartno pri Litiji

Beneficiran staž za predice in tkalke

Nikoli ni prepozno. Tako bi lahko komentirali sklep skupščine skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja, da se tudi slovenskim tkalkam in predicam prizna tisto, za kar so si toliko prizadevale, to je beneficiran staž oziroma zavarovalna doba s povečanjem.

Po več kot desetih letih prekanj, dokazovanj, analiz in raziskav so odgovorni naposled le ugotovili, da so telesne, duševne in ekološke škodljivosti pri tkanju in predenju v resnici tolikšne, da je za dela predenja in tkanja treba priznati beneficirano delovno dobo: za vsakih 12 mesecev dela se prizna 14 mesecev zavarovanja.

Pri tkanju in predenju namreč prihaja do takšnih telesnih in duševnih obremenitev in pa do ekoloških škodljivosti, da povzročajo znatne zdravstvene okvare in slabijo delovno zmožnost slovenskih predic in tkalk. To so v tekstilni industriji, pa tudi vsi drugi, dejansko že ves čas vedeli, vendar pa je bilo premalo razumevanja za to, da bi tudi v resnici kaj naredili za te zgarane ženske. Zdaj, na koncu, so v vseh forumih zelo in hitro podprli zavarovalne ugodnosti za predice in tkalke – upajmo samo, da ne le zavoljo predvidenih presežkov v tekstilni industriji.

Prispevek za zavarovalno dobo, ki se šteje s povečanjem, se plačuje za pet let za nazaj od dneva uveljavitve sklepa, to pa pomeni osmi dan po objavi v uradnem listu Slovenije.

Dodajmo k temu samo še to, kar smo ob razgrnjanju tega bolečega primera že nekajkrat zapisali: da tudi ta rešitev, četudi je dobrodošla, ne pomeni vsega za reševanje težavnega položaja teh delavk, saj ne bi smela postati zdaj potuha za to, da se ne bi lotili korenitejšega izboljšanja njihovega položaja na delovnem mestu nasploh.

(Več o tem na strani 2.)

Marija Frančeškin

Kosovo

Jugoslavija je spet v žarišču zanimanja svetovne javnosti. Kosovo je nemirno. Srbska in uradna kosovska politika pa vidita vzrok za te nemire le v kontrarevoluciji nepoštenih Albancev in nekdanjih voditeljev z Azemom Vllasijem na čelu. Njemu in nekaterim gospodarskim voditeljem so priredili proces v Titovi Mitrovici, za katerega vsa resna strokovna javnost trdi, da je politično montiran in ni

vreden resne strokovne presoje. Akt abolicije bi bil elegantna poteza jugoslovanskega državnega vodstva, ki pa kaj takšnega zaradi razmerja moči v predsedstvu SFRJ ni sposobno narediti. In za to, kar se dogaja danes na Kosovu, iščejo srbski politiki in kosovski partijski šef Rahman Morina spodbujevalce med tistimi politiki (predvsem iz Slovenije), ki so si javno drznili predlagati abolicijo, kar bi bil lahko tudi akt sprave v tej južni srbski pokrajini. Samo to vodi naprej, vse drugo pa je korak v neke stare čase, ki s civilizacijskimi dosežki nimajo kaj opraviti.

V minulem tednu so se kosovska mesta hudo yznenirila. Demonstracije so bile tudi na Hrvaškem in Slovenskem. Srbska javna občila spet in spet razglasajo, da je vse to podpora albanski iredenta in

kontrarevoluciji na Kosovu. Svoje so povedali tudi starotrški rudarji, ki so se za nekaj časa zaprli v rudnik, a so jih potlej s silo spravili iz njega. Kaj jih je čakalo potlej? Vsi so dobili delovne knjižice, poleg tega pa jih bodo še kazensko preganjali. Še več družin na Kosovu bo lačnih, še več nezadovoljnih...

Miloševićeva politika v Srbiji, ki se je v resnici ustoličila po mitingih v minulem poldrugem letu, se očitno lahko obdrži le z represalijami, anatamami in izključitvami. Njeni rezultati se kažejo v naravnost dramatičnih gospodarskih razmerah, v vse večji socialni bedi in nenazadnje tudi v samoizolaciji največje republike, ki je v sporu z vsemi, razen s Črno goro. Že to dejstvo je neverjetno zgovorno.

Marjan Horvat

Abdić in (jugoslovanski) čas

Če kaj, potem imajo analitiki sojenja Fikretu Abdiću nedvomno prav, ko trdijo, da bo to sojenje zagotovo podlaga za oceno časa, v katerem živimo. Saj res, kakšen je ta čas?

Predvsem nam razkriva samo srčiko sistema samoupravnega socializma, ki mu je v obdobju po obračunu z liberalizmom uspelo s svojo ideologijo perforirati sleherno njegovo celico, življenje v celoti. Z drugimi besedami to pomeni, da so bile organizacije združenega dela strukturirane politično in ne ekonomsko. In ker je tako, Fikreta Abdića tudi niso mogli eksemplarično (ob)soditi drugače, kot da so mu naprtili kontrarevolucionarno spodkopavanje SFRJ. In bržčas se ima Fikret za svojo »napoleonsko vrnitev« v Veliko Kladužo zahvaliti prav svojevrstnemu paradoksu, ki se nam kaže v tem, da so ga spustili iz zopora prav zaradi okoliščin, ki so nastale s popolnim razkrojem prav tistega sistema, ki mu je svojčas omogočil graditev gigantskega Agrokomerca.

Abdić pravzaprav ni storil nič drugega, kot samo to, da je kot prvi borec za našo stvar v Cazinski krajini prav lucidno izkoristil vse »prednosti« obstoječega sistema. Po logiki stvari bi torej moral za svoje »veliko delo« požeti samo velika odlikovanja in zahvale. In jih tudi je, dokler monolitni sistem ni začel razpadati na osem monolitnih podsistemov, ki so se na nacionalni osnovi začeli gristi med seboj za svoj »zgodovinsko edino mogoč in pravi« položaj v Jugoslaviji. Ne gre pozabiti, da je zaradi Agrokomerca padel Hamdija Pozderac, jugoslovanski (titovsko) opredeljen član predsedstva SFRJ in predsednik ustavne komisije, ki je kot takšen objektivno stal v napoto uresničenju zahtev po močni in enotni Srbiji.

Ko se torej posamezni razčlenjevalci »afere stoletja« sprašujejo »kaj se je pravzaprav zgodilo, na katerih relacijah in v katerih krogih, da so Abdića naenkrat in po dolgem času razglasili za nenevarnega«, bi si prav lahko odgovorili, da je bil Abdić zgolj drobiž za poravnavo velikih (znotraj) jugoslovanskih računov, v kateri je glavni cilj že dosežen. Kolikor je pri tem še vedno vprašanje »vloge politične žrtve«, v katero je prepričan sam Abdić in še kdo pa je gotovo res, da »oče Velike Kladuše« svojega razsutega Agrokomerca nikoli več ne bo (če bo seveda imel to priložnost) postavljaj na noge s tistimi menagerskimi prijemi, ki so ga tudi pripeljali do njegovega padca.

Ivo Kuljaj

Kuhinje za reveže rušijo Jugoslavijo

V jugoslovanskem zavodu za statistiko so izračunali, da so bile povprečne plače, izplačane za avgust, v vsej državi za 42 odstotkov realno (ne nominalno) večje od plač za delo v lanskem avgustu. Najbolj so jih povečali Vojvodinci, in sicer za 58,3 odstotka, najmanj pa na Kosovu, le za 24 odstotkov. Slovenci smo imeli v tej primerjavi realno za 40,8 odstotka večje avgustovske plače. To pomeni, da so rasle plače za omenjeno število odstotnih točk hitreje kot življenjski stroški. Podatki za vse letošnje leto so nekaj manj »zveneči«: jugoslovansko povprečje realne rasti plač za osem mesecev je 18,4 odstotka, slovensko za 17,4, kosovsko za 5,4 odstotka.

Če plače primerjamo s cenami v tistem mesecu, v katerem so bile izplačane in ne (kot dela zvezni zavod za statistiko) s cenami v mesecu, katerega so bile izplačane, dobimo čisto drugačno sli-

ko. Rast realnih slovenskih plač se v taki primerjavi, ki je primernejša, saj moramo s plačo za avgust živeti v septembru, znižala na 7,1 odstotka za primerjavo med letošnjim in lanskim avgustom ter na 1,3-odstotno realno rast v vseh osmih mesecih.

Ilija Popit v Delu na podatke o hitrejši rasti osebnih dohodkov v zadnjih mesecih pripominja, da je to pogost pojav v letih, ko so na vrsti kongresi družbenopolitičnih organizacij in ko se pripravljajo volitve.

Mi pa bi k podatkom o realni rasti osebnih dohodkov dodali vprašanje: kdo, za vraga, potem širi novice o vse večjem številu socialno ogroženih ljudi, o potrebi po gradnji novih kuhinj za reveže v Jugoslaviji. Ali ne bi bilo treba take nedobronamerneže prijeti in jih obtožiti spodkopavanja demokratične ureditve Jugoslavije, vzbujanja nezadovoljstva in širjenja nemira med ljudmi?

R. B.

Časi za časnike že dolgo niso prijazni. Cene storitev, papirja in stroški nasploh vrtoglavo naraščajo. Drugače ne gre, kot da spet podražimo Delavsko enotnost. Če pa se ozrete malce naokrog, boste videli, da poskušamo biti še zmeraj najcenejši.

Prepričani smo, da boste z razumevanjem sprejeli našo odločitev!

Uredništvo

Sindikalna lista – vprašanja in odgovori

Vprašanje: Ali lahko zaradi podražitve bencina uveljavimo novo vrednost kilometrine pred objavo v sindikalni listi?

Odgovor: To je stvar samoupravnih odločitev. Če ste se dogovorili za uveljavljanje sindikalne liste, lahko po podražitvi bencina neposredno uveljavite novo vrednost kilometrine.

Vprašanje: Ali so delavci, ki na podlagi zdravniškega priporočila uveljavljajo pravico do dietne prehrane, upravičeni do enakega regresa za prehrano kot drugi delavci?

Odgovor: Da. Za delavce, ki jim ni mogoče zagotoviti toplega obroka (dietna prehrana), velja enak mesečni znesek (lahko se mesečni znesek preračuna na dnevni znesek) in se izplača v obliki vrednostnih bonov ali v gotovini.

Na videz majhna, vendar pomembna stvar

Solidarnostnih akcij sindikatov Slovenije za pomoč prizadetim po katastrofalnih neurjih je bilo več. Zbiranje sredstev oziroma šolskih potrebščin za šole in učence iz občin Ptuj, Laško, Slovenska

Bistrica in Šentjur gre h kraju. Interesne skupnosti za slovenske založbe so se pozivu republiškega sveta odzvale. Šolske potrebščine že prihajajo na dvanajst najbolj potrebnih šol. Skupaj s podruž-

Za odpravo političnih sodnih procesov in za uveljavitev pravne države

Državljeni SR Slovenije smo v izjavi »Proti uvedbi izrednega stanja, za mir in sožitje na Kosovu«, ki jo je podpisalo več kot milijon ljudi, izrazili svojo trdno odločenost in nepopustljivo voljo, da se bomo uprli vsiljevanju logike izrednih razmer v državi in uvedbi izrednega stanja na Kosovu, da podpiramo zagotavljanje in spoštovanje temeljnih človekovih, državljskih in nacionalnih pravic in svoboščin v vseh delih SFRJ. Zavzeli smo se za uveljavitev dejanske enakopravnosti vseh narodov in narodnosti, za spremembo Jugoslavije v sodobno pravno državo, v kateri obstoječih političnih in drugih razlik ne bo več mogoče kriminalizirati in drugače mislečih ljudi preganjati na montiranih političnih sodnih procesih. Kljub temu je bilo uvedeno izredno stanje s tako imenovanimi posebnimi ukrepi in vsemi znanimi tragičnimi posledicami.

V nasprotju s pozivi demokratične javnosti in sklepi skupščine SFRJ, da se čimprej zagotovijo vsi temeljni pogoji za preklc ukrepov izrednega stanja na Kosovu in za uveljavitev ustavnega reda po demokratični poti, se uporaba represije stopnjuje in svoj vrh dosega v montiranem političnem procesu proti Azemu Vllasiu in soobtožencem. Vse to v sedanjih družbenih napetostih in mednarodnih spopadanjih brezumno zastruje obstoječe napetosti in konfrontacije ne samo na Kosovu, ampak v vsej državi.

Podpisniki te izjave ostro obsojamo nadaljevanje brezumne represivne politike, ki pelje jugoslovansko državo in družbo v še hujše spopade, v vse večjo materialno in moralno bedo, v mednarodno izolacijo ter povzroča nevno destabilizacijo združujoče se Evrope. Ta politika ni naša politika.

Podpisniki te izjave:

- pozivamo vse pristojne državne organe, naj zagotovijo spoštovanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin, pravnost države in demokratične odnose med ljudmi, narodi in družbenimi skupinami;
- pozivamo demokratično javnost, naj se z vsemi možnimi legitimnimi sredstvi upre sedanjemu procesu v Titovi Mitrovici, ki odločilno vpliva na prihodnost Jugoslavije;
- pozivamo Predsedstvo SFRJ in pristojne državne organe, naj ustavijo kazenski postopek proti Azemu Vllasiu in soobtožencem;
- pozivamo skupščino SFRJ, naj z zakonom amnestira vse, ki so bili obsojeni ali pa so v postopku za nenasilna politična dejanja;
- pozivamo skupščino SFRJ, naj po hitrem postopku odpravi 114. in 139. člen KZJ, kakor tudi vse druge člene kazenskega zakona, ki omogočajo, producirajo ali zakrivajo politično kriminalizacijo in sodno preganjanje legitimnega nenasilnega delovanja in svobodnega mišljenja državljanov.

Pozivamo vse predstavnike SR Slovenije v organih Socialistične federativne republike Jugoslavije, naj z vsem svojim delovanjem uveljavljajo demokratična načela in zahteve iz te izjave.

V Ljubljani, 2. novembra 1989

Podpisniki Izjave so:

Odbor za zaščito človekovih pravic na Kosovu, Debatni klub 89, Delovna skupina za mirovna gibanja, Društvo slovenskih pisateljev, Helsinška federacija za človekove pravice Ljubljana, Zagreb, Humanitas, Maribor, Meščanska zelena stranka, Odbor za varstvo človekovih pravic, Pododbor za varstvo človekovih pravic, Logatec, Sekcija za kulturo miru in nenasilje, Slovenska demokratična zveza, Socialdemokratska zveza Slovenije, Slovenska kmečka zveza, Socialistična zveza delovnega ljudstva Slovenije, Zeleni Slovenije, Zveza inženirjev in tehnikov Slovenije, zveza komunistov Slovenije, Zveza sindikatov Slovenije, Zveza slovenske kmečke mladine, Zveza socialistične mladine Slovenije in Zveza združenj borcev NOV Slovenije

Navodila za zahtevek po beneficirani delovni dobi

Skupščina skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja v Sloveniji 25. 10. 1989 sprejela sklep, da se delavkam in delavcem, ki opravljajo dela tkanja in predenja, šteje zavarovalna doba s povečanjem tako, da se 12 mesecev dejanskega dela šteje za 14 mesecev zavarovanja.

Za uveljavitev tega sklepa mora biti vložen zahtevek posamezne delovne organizacije, v kateri se ta dela opravljajo, in sicer na naslov:

SKUPNOST POKOJNINSKEGA IN INVALIDSKEGA ZAVAROVANJA V SR SLOVENIJI

Strokovna služba

Skupina za proučevanje zavarovanja

Moše Pijadejeva 41

61000 LJUBLJANA

Zahtevku je potrebno priložiti:

- opis del in nalog za navedena dela;
- fotokopijo sodne registracije DO (tozda);
- pravilnik o varstvu pri delu;
- poimenski seznam delavcev, ki delajo ali so delali na navedenih delih od 16. 5. 1945 dalje oziroma začetka del;
- sklep DS, da so zagotovljena sredstva za plačilo posebnega prispevka.

Prispevek bodo, skladno z določili sklepa, plačevali za 5 let nazaj od dneva uveljavitve sklepa, to je od 1. 11. 1984 dalje.

Stopnja prispevka znaša 3,50% od bruto osebnega dohodka delavca in se plačuje iz dohodka delovne organizacije.

Plačilo prispevka za nazaj se, po določilu 250. čl. statuta SPIZ uskladi na leto pred letom, ko komisija zapisniško ugotavlja dejansko stanje v delovni organizaciji.

Navedeno dokumentacijo potrebuje komisija po določilih 165. čl. statuta Skupnosti PIZ, ki neposredno v ozdih ugotavlja upravičenost vloženega zahtevka.

Vsak ozd bo neposredno obveščen o delu komisije in o datumu zapisniškega ugotavljanja teh beneficiranih del v njem.

SPIZ

ničnimi jih je še precej več. Od 1,4 milijarde dinarjev, kolikor so načrtovali, to le za najnujnejše potrebe, bodo do konca meseca prav gotovo zbrali. Doslej je največ, in to 700 milijonov, prispevala Izobraževalna skupnost Slovenije. Štipendijski sklad pri skupnosti za zaposlovanje pa je nakazal 100 milijonov dinarjev. Založbe so svojo udeležbo pri pomoči potrdile, koliko pa bo katera dala, je odvisno od možnosti in potreb. Te pa zdaj usklajujejo. Končna vrednost prispevkov v denarju in šolskih potrebščinah bo znana konec meseca, prav tako tudi natančen seznam, kdo je to pomoč dobil.

Lepo je, da še ni čisto pozabljena solidarnost v nesreči. Bilo bi pa tudi zelo koristno, ko bi pogledali tudi malo zunaj občin. Tudi brez neurij so še šole in učenci, ki po opremljenosti niso enakopravni z večino drugih. Pa ne po svoji krivdi. Pomislimo tudi nanje.

Andrej Agnić

Okrepite sindikat novinarjev

Med modne novosti našega izrazoslovja se je uvrstila še ena – KOLEKTIVNA POGODBA. Je že prav, da kar naenkrat toliko govorimo o njej. Ni pa prav, da po stari navadi zgolj govorimo in se ne zavemo, za kako življenjsko pomembno stvar gre.

Vse kolektivne pogodbe bi morale biti podpisane najkasneje do 31. 3. 1989. Zakon res na kratko opredeljuje, kdo in na kakšen način naj bi jih podpisal. Ob tem pa ostaja odprtih ali vsaj nedorečenih toliko stvari, da se jih v takšnem prispevku sploh ne kaže lotiti.

Velja le opozoriti, da gre zares. Da se je treba dela lotiti takoj. Pred seboj imam začasno kolektivno pogodbo ene naših mešanih firm. Za 15 tipkanih strani gre. Sindikat novinarjev, ustanovljen pri Kraško-obalnem svetu ZSS v Kopru, se zdaj ubada s kolektivno pogodbo italijanskih novinarjev. To pa je že pravcata knjiga z več kot 130 stranmi. Že kaže, kako površno smo se stvari lotili mi in kako se je moramo lotiti.

Naj zato ovržem pregovor o kovačevi kobili in povabim vse sindikalne delavce v novinarskih vrstah – pozabite na osnovne organizacije, začnite ustanavljati novinarski poklicni sindikat. Najbolj smotno, že zaradi neusmiljenega časa, se je pridruževati Novinarskemu sindikatu v Kopru in ga tako okrepiti, razširiti v slovenskega.

Tega so se ta teden zavedli tudi člani skupine za ustanovitev novinarske organizacije ZOA v Ljubljani. Pri sondiranju želja, pripravi zamisli in zbiranju interesov se je kljub ambiciozni ideji o elitni profesionalni novinarski organizaciji vendarle izluščil osnovni interes – klasična sindikalna funkcija, bitka za kolektivno pogodbo. Tako je ZOA v ustanavljanju sama sebe vključila v Novinarski sindikat v Kopru. Ne na pamet. Študentje FSPN so z anketo ugotovili, do česa je novinarjem predvsem:

Kolektivna pogodba, pravna in strokovna služba novinarskih sindikatov, socialna in siceršnja varnost novinarjev ... Skratka, plače in zaščita sindikalnih interesov.

Res so pred durmi Gorjupovi dnevi, kjer se bosta predstavila ZOA in Novinarski sindikat, temu pripravljata predstavitev in posebno tiskovno konferenco tudi ZSMS na svojem kongresu. To pa ni vzrok za čakanje. Kogar zanima novinarski sindikat, se lahko zdaj obrne na več naslovov – predsednik sindikata je Venčeslav Japelj s Primorskih novic, gradiva in pristopne izjave lahko dobite na Kraško obalnem svetu ZSS v Kopru, v Ljubljani pa lahko pokličete tudi Dejana Verčiča na ZSMS.

Ciril Brajer

ZAKAJ SE NE STRINJAM Z BROVETOM

Kar počneva uredništvo tega časopisa in jaz kot dopisovalec, se po enih jugoslovanskih merilih imenuje napad na JLA, na pridobitve revolucije, ustavno ureditev, ugled države itd. – vse seveda s separatističnih in protirevolucionarnih stališč. Po drugih jugoslovanskih merilih pa je to početje izraz demokratičnosti ali vsaj demokratičnih teženj, uveljavljajočega se načela o pravici do svobodnega izražanja prepričanja in mnenj (se pravi načela, ki ni le ustavna preteza!) – ali v splošnem: je izraz težnje in uveljavljanja tistega, čemur pravimo civilna družba in pravna država.

Slednje je po mojem mnenju zadosten razlog za tveganje, ki ga prinaša razmišljanje in pisanje v naslednjih vrsticah. Tveganje je zvezano z odzivanjem predstavnikov JLA, ki pa je v določeni meri predvidljivo, dasiravno togo in po mojem tudi manipulativno. Zvezano pa je to tveganje s povsem iracionalnim, drznil bi si zapisati – paranoičnim odzivanjem določenih »civilnih« okoliž Jugoslavije, predvsem v veliki Srbiji s Črno goro. Mogoče za koga pretiravam z izrazi iracionalno in paranoično, a nemara zadošča, če spomnim, kako je pisala »Politika« o Jožetu Smoletu in izjavah njegove srbske kolegice v zvezi z obiskom vlaka bratstva in enotnosti. Naj mimogrede povem, da me je begalo najstniško navdušenje nad prisrčnostjo sprejema bratske ekspedicije v srbskih krajih. Sedaj sem dokončno prepričan, da sta zaradi političnih in novinarskih barabij bratstvo in enotnost dokončno pokopana in da besedičenja o tem ni moč šteti za drugo kot za laž ali škodljivo in pogubno naivnost. Vendar nisem hotel pisati o tem. Nameravam nekoliko komentirati neko misel iz beograjske televizijske kontaktne oddaje z visokimi oficirji JLA.

Stane Brovet, visoki mornariški častnik slovenskega rodu (res je, da ga nekateri sonarodnjaki zaradi tega ostro sodijo, a to ni prav; on naj bo predvsem oficir JLA, vendar naj bo razsoden oficir!), je tedaj med drugim povedal tudi naslednje (reproduciram po spominu, kakor sem prebral v časopisu Delo v rubriki »Rekli so«): Strankarski pluralizem bi, ob vseh drugih škodljivih posledicah, moralno in politično destabiliziral tudi JLA, ki bi se morala nujno preleviti v poklicno vojsko, služiti različnim strankam. To pa ni sprejemljivo; jugoslovanski ljudski armadi, njenemu značaju in statusu, daje bistveno obeležje dejstvo, da jo je ustvarila partija in da je ljudska in revolucionarna sila. Iz teh dejstev črpa svojo moč, iz njih je izveden družbeni status JLA in v njih korenini tudi enakopravnost pripadnikov JLA kot državljanov SFRJ.

Kje začeti svoj ugovor? Nesmiselno se mi zdi armadi prilizovati se z izjavo, da je ona doslej, gledano v celoti, med vsemi zveznimi ustanovami ohranila največ zdrave pameti in občutka za pravo mero. Razmeroma razsodno obnašanje armade (bolje njegova vrha) pa je lahko tudi varljivo – čeprav je tudi ta trditev lahko »napad na JLA«.

Problem bom torej interpretiral tako, kakor ga razumem. Naša vojska je, zgodovinsko vzeto, torej po izvoru oziroma nastanku v resnici ljudska. Tudi zato se mi zdi površna Brovetova trditev, da je našo armado ustvarila partija. Vloge partije v oblikovanju novojugoslovanske vojske ne zanikam; končno jo poznajo vsi državljani, ne le vojak in mi, zgodovinarji. Vendar pa je nesmiselno reči, da je partija ustvarila JLA, pri tem pa niti omeniti poglobljenega dejavnika

nove vojske – ljudstva. Brovet je s tem ljudstvo spremenil v amorfnu surovino, iz katere je partija izdelovala vojsčake. Ne, to ni le nesmiselno. Žalivo in potvorjeno je!

Tudi takšno razmišljanje enega najodgovornejših častnikov partije, da je kmalu po osvobodilni vojni, ki je to vojsko zares »ustvarila«, le-ta ostala ljudska le še po nazivu. Dejansko je postala tisto, kar je armada po svoji družbenozgodovinski »provenienici«: **sredstvo represivne oblasti državnega aparata**. Ker si je partija potem, ko se je odločila za izvedbo socialistične revolucije, prilastila celoten državni mehanizem z njegovimi represivnimi instrumenti na prvem mestu (to z namenom, da zavaruje pridobitve revolucije, zlasti pa zato – tako deluje stvar v praksi!, da zavaruje svojo oblast), se je torej polastila tudi armade. Sedaj se je obrestovala tista hvalevredna lastnost komunistov v času osvobodilne vojne, da so bili povsod med prvimi in najboljšimi. Tudi v armadi! Lahko bi postavili trditev, da je partija osvojila armado »po liniji partijskega članstva«.

Razumljivo je, da je to lahko dobro za družbo in armado, če (dokler) so komunisti zares med najbolj predanimi vojsčaki za mir, svobodo, enakopravnost, napredek... V tem je ravno protislovje. Zaradi takšnih odlik komunistov partija osvoji oblast – in se nato začne kvariti. Sedaj postane enačja (oficir = član partije) neugoden tako za armado kot za družbo. To kljub temu, da lahko dopustimo tudi domnevo, da poklicni vojsčaki spadajo med najboljše komuniste...

Nedvomno je naša vojska zaradi svojega izvora, junaštva, skupnega prispevka protifašističnemu boju, pozneje pa kot branik pred nevarnostjo podreditve države z vzhoda (informbiro!), pa tudi zaradi njene vloge pri uresničevanju solidarnosti (nezgode, pomoč nerazvitim krajem v delu,...) v očeh javnosti uživala velik ugled in spoštovanje.

Mehanično enačenje osvobodilnega boja z revolucijo, ki je posledica ideološkopoličnega in propagandnega ustvarjanja oblasti partije, pa tudi načrtnega povečevanja maršala Tita, je vojsko postopno povzdignilo v domnevno revolucionarno pridobitev. Titova legenda kot vrhovnega poveljnika in pa huronsko propagiranje vsega, kar naj bi bilo revolucionarno, je pripomoglo k temu, da se je armada »izvzela« nadzoru in učinkovitosti vplivu »civilnih« institucij družbe (ustava, parlament, vlada,...).

Tu je torej treba povsem razločno povedati dvoje: vojska ni nobena pridobitev – še najmanj revolucionarna – že zato, ker se je povzpela nad oblast »revolucionarnih« množic; **vojska je nujno zlo!** Vojska, ki gradi (po Brovetu – pa tudi dejansko!) svojo trdnost na pripadnosti (predanosti) partiji, za katero se je nesporno pokazalo, da je vladala nedemokratično in tudi silno neučinkovito, je zelo malo ljudska (kar poudarja Brovet), lahko pa je zelo jugoslovanska, kar pa pogosto in praviloma pomeni: unitaristična in centralistična. Je sicer federalistična in avnojska, kakor tudi njen vrh stalno zatrjuje. Toda: avnojski federalizem razume tako, da izvirno pristojnost (tako imenovano kompetenco kompetenc) priznava federaciji, in le tisto, česar federacija ne pogreša preveč, prepusti svojim federalnim udom. Temeljito moramo premisliti, kaj je tisto zanesljivo ljudsko v armadi, ki je garant takšne federacije, ki je svojim udom (brez katerih pa nje – federacije – ni!) pripravljena dajati le nekakšno miloščino...

Če se torej ne strinjam z Brovetovim razmišljanjem, se ne strinjam tudi zato, ker hoče z značajem in statusom armade žugati zagovornikom strankarskega pluralizma. Brovet pri tem izhaja iz prejšnjega, domala legendarnega pojmovanja armade, ki se je opiralo na Titovo ime, na revolucijo, na nenehne zunanje grožnje itd. kar ve je armado »osvobodilo« javnega nadzora (recimo zahteve po redukcijah ob uvajanju SLO, zahteve po dejanskem vpogledu v porabo za obrambni kompleks,...) – in upa, da se temu vendarle javnost ne bo upala nasprotovati.

Glasno in jasno izražam prepričanje, da je »ideal« (vojska in policija sta pač potrebni, a ne ideal!) takšna ureditev, ko armada in policija ravnata **izključno po zakonu in ne po ideoloških načelih in pogledih** (ki so primerno sredstvo za manipulacije), da torej odgovarjata v skladu s tem in da se tudi njunim pripadnikom zagotovijo vse normalne pravice (ravno tako kot jaz se lahko včlanijo v stranko, odidejo na volišče – zaradi mene tudi v Trst na kavo!) Samo – in še enkrat samo po zakonu naj ravnata vojska in policija v družbi – in družba z njima.

Tedaj pluralizem vojski ne bo škodoval – samo koristil ji bo. Tako kot vsem državljanom. Prav to pa hočemo.

Martin Ivanič

Po ZSMS, ZKS in ZSS se prenavlja tudi SZDL

RAZDVAJANJE SIAMSKIH DVOJČKOV

V dneh, ko bo časopis potoval do bralcev, bo kongres ZSMS, na katerem bodo verjetno sprejete revolucionarne odločitve o položaju in sestavi dosedanje mladinske organizacije v prihodnje. Ta je bila tudi naslednica SKOJ, mladinske komunistične organizacije. Razmišljanja v mladinskih vrstah in med njihovimi simpatizerji so različna in nihče se ne upa napovedati, kaj se bo na kongresu zgodilo. Izkušnje iz Krškega, kjer je mladinska organizacija na zadnjem kongresu začela odpirati nekatera, do takrat nedotakljiva vprašanja, kažejo, da lahko tudi iz Portoroža pričakujemo številna presenečenja in nove šoke za jugoslovansko javnost. Mogoče pa bi napovedi lahko dali tisti starejši politiki, ki so se, kot smo neuradno izvedeli, ponujali Jožetu Školčcu, naj jih uvrsti na njihove

kandidatne liste za skupščinske volitve, vendar jih zdaj o tem ne morejo javno spraševati.

Zveza komunistov je po tiskovni konferenci pripravila tudi sejo centralnega komiteja, na kateri je bil kljub pomislekom nekaterih sprejet osnutek novega programskega dokumenta. Skladno s pričakovanji je bilo največ razprave prav o vprašanjih, na katerih sta temeljila ideologija in položaj zveze komunistov. Vinko Hafner je menil, da ZK ne sme naprej, ne da bi povedala, da je delavski razred njena socialna baza in ne da bi napisala v program skrb za delavske interese. Sergej Kraigher je povedal, da bi bilo zanj v programu sprejemljivo, če bi le ostali pri samoupravljanju kot temeljni družbeni ureditvi. Zveza komunistov, ki želi še naprej ostati na

levici oziroma postati stranka levo, k socializmu usmerjenih ljudi, bo seveda v času do kongresa razčistila ta in druga sedanja sporna vprašanja. Mnenja nekaterih posameznikov verjetno ne bodo dobila večinske podpore. Razmišljanja o možnosti, da bi se sedanja zveza komunistov po zgledu Madžarske, razbila na socialistično in komunistično stranko, zdaj nimajo prave podlage. Glavno vprašanje prenove ZK pa seveda zadeva njeno sposobnost in hotenje po oblasti. Tu pa bo do zdaj samo rdeča stranka zadela ob nerazpoloženje ljudi, ki jo obdolžujejo za vse današnje slabosti in ki se oblikuje ob vplivu alternative, ki v bistvu zahteva javno obravnavo vseh konkretnih napak v času boja za oblast in pri njenem uveljavljanju.

O sindikalni prenovi pišemo iz

tedna v teden. Ugotavljamo, da teče prepočas in da članstvo s tem ni zadovoljno. Vse bolj opazamo tudi različne valovne dolžine, na katerih se sindikalni aktivisti pogovarjajo o spreminjanju organizacije, ki je z ustavo že dobila avtonomni položaj.

Pogostejše in resnejše so tudi javne kritike prenovitvenih listin in ponavljajoči se pozivi na ustanovitve drugih resnično neodvisnih sindikatov. Problem sindikalne prenove je seveda tudi dediščina preteklosti. Sindikat je bil namreč pri oblasti oziroma njeno peto kolo in pogosto ni imel pravega razumevanja za tegobe in zahteve članstva. Sindikat, ki se zdaj razglasa za neodvisnega (tak je tudi njegov ustavni položaj), seveda še ni dovolj jasno povedal, od koga noče biti več odvisen. Za Tončija Kuzmanovića, ki je v sobotni prilogi Dela (28. oktobra) pisal o tem, pa je, če ga prav razumemo, problem partijnost samega sindikata, pri čemer je verjetno mislil tako na nekatere njegove programske cilje (npr. samoupravljanje) kot tudi na glavni profesionalnega kadra, ki ga tvorijo člani ZK, ki verjetno mislijo tako kot Hafner ali Kraigher. V ta sklop spadajo tudi najbolj razgre-

te razprave in sprenevedanja o tem, ali sindikat ne bo več politična, temveč le stanovska organizacija. V tem lahko vidimo tudi znamenja strahu sindikalistov, da ne bi zmogli politike v korist članstva tudi zaradi pretrgane povezave z zvezo komunistov. Sedanji uradni sindikati pa verjetno potrebujejo tudi drugačno konkurenco, kot jo predstavljajo ponudbe funkcionarjev še slabo postavljene socialdemokratske zveze in neodvisni sindikati s Ptujia, Filozofske fakultete ali kod drugod.

Zdi se, da bo poleg dokončanja programa neodvisnih sindikatov, iz javne razprave prihaja kar dosti koristnih predlogov, treba doseči neke vrste identifikacijo članstva z organizacijo in tako tudi odpraviti neutemeljene očitke o formalnem vpisovanju v sindikat in s tem tudi zahteve po dokazovanju legitimnosti organizacije in njenih vodstev.

Ta teden se je s sejo Predsedstva RK SZDL začela tudi razprava o novem programu SZDL oziroma socialistične zveze, kot se bo organizacija verjetno preimenovala. Socialistična zveza delovnega ljudstva, ki do zdaj ni bila zveza ljudi, temveč krovna orga-

Nadaljevanje na naslednji strani

Prekipelo je v Novi Gorici

ZA ŠEST MILIJONOV PRENIZKO NADOMESTILO OD

Maratonska seja skupščine Skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja, ki je bila 25. oktobra letos, je imela takšen dnevni red, da je zbujal pozornost vsakega delavca in upokojenca. Na njej so tehtali, kakšni bodo osebni dohodki in pokojnine. Sadovi teh štiriinpolurnih pogajanj so zdaj že znani. Takšna seja zahteva od sodelujočih ne le razumevanje obravnavanih stvari, ampak tudi fizično vzdržljivost. Vzdržljivi morajo biti zlasti tisti, ki se dosledno zavzemajo za rešitev vprašanj, ki so pod točko »razno« uvrščena na konec takšnih maratonskih sej.

Tokrat so bili to člani Društva invalidov občine Nova Gorica, ki so uspeli z odločno in dobro organizirano akcijo, pri kateri jih je podprl tudi občinski svet Zveze sindikatov Nova Gorica, uvrstiti na že pred mesecem dni določen dnevni red te seje tudi svoje zahteve.

Društvu invalidov Nova Gorica je prekipelo zaradi nadomestil osebnega dohodka delovnim invalidom III. kategorije. To so tisti delovni invalidi, ki so bili s svojega dela premeščeni na drugo delo, ko je invalidska komisija Skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja ugotovila, da zaradi posledic poškodbe ali bolezni ne morejo več opravljati istega dela kot prej, vendar še niso upravičeni do invalidske upokojitve. Vsi vemo, da nam od bru-

to osebnih dohodkov odtrgajo lep odstotek tudi za invalidsko zavarovanje, zato da se zavarujemo proti posledicam invalidnosti. Zakon pravi, da gre takemu invalidu pravica do drugega dela, ki ga s svojo preostalo delovno zmoglostjo lahko opravlja z normalnim trendom in uspehom. Če pa pri tem zasluži manj kot na svojem prejšnjem delu, je upravičen do razlike v obliki nadomestila osebnega dohodka.

Vse lepo in prav. Težave nastanejo, ko hočemo pravično odmeriti to nadomestilo. V povojnem času smo v Sloveniji izmenjali že najmanj pet formul za izračun tega nadomestila in vedno se je našel kdo, ki je dokazal, da je po krivici prikrajšan. Formula, ki jo v Sloveniji uporabljamo od 1. 1. 1984, odkar velja novi zakon, je

bila snovana še v času, ko nismo niti sanjali o takšni inflaciji, kot jo doživljamo danes. Pripravljena je bila z najboljšimi nameni in pokazalo se je, da je 75 odstotkov delovnih invalidov z njo zadovoljnih. Kajti 50 odstotkov invalidov, po analizi, ki je bila pripravljena marca 1989, dobi ravno prav visoko nadomestilo, 25 odstotkov invalidov dobi previsoko nadomestilo (ti se ne pritožujejo – pritožujejo pa se njihovi sodelavci), 25 odstotkov delovnih invalidov III. kategorije pa dobiva prenizko nadomestilo. Gre za to, da invalidi gledajo na to, kolikšen osebni dohodek dobivajo njihovi sodelavci na bolje plačanem delu, ki so ga sami opravljali pred nastankom invalidnosti in koliko znaša njihov osebni dohodek z nadomestilom vred. In prav v tem grmu tiči zajec. V preteklih letih smo v Sloveniji prevrednotili večino del in nalog. To pa pomeni, da so danes nekatera dela boljše, druga pa slabše vrednotena, kot so bila v času, ko so današnji invalidi še opravljali ta dela. Formula za izračun nadomestil pa teh prevrednotenj ne upošteva!

Drugi zajec, ki tiči v grmu, pa je način medletne valorizacije nado-

metil. Ko se nam še ni sanjalo, kaj je to superinflacija, smo mislili, da bo dovolj, če se na začetku leta določi poštena akontacija nadomestila, na koncu leta pa opravi poračun. Potem je inflacija rasla in Skupnost od leta 1986 delovnim organizacijam pri refundiranju že priznava, da se nadomestila med letom valorizirajo štirikrat.

Decembra bodo sprejete spremembe statuta skupnosti, ki bodo določale že mesečno refundacijo. Tudi to zahtevajo novogoriški invalidi.

Zajcev v grmu pa je seveda še več. Treba bo spremeniti 47. člen republiškega zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, ki ne dovoljuje, da se pri odmeri nadomestil upoštevajo prevrednotenja prejšnjega dela. Menda bo o tem nekaj sprememb tudi v zveznem zakonu. Republiški izvršni svet obljublja spremembe republiškega zakona najkasneje do marca 1990.

Vprašanje je tudi, kaj lahko za delovne invalide naredijo delovne organizacije. Računovodje, ki so tisti, ki odmerjajo nadomestila in ki se za vse težave tako radi izgovarjajo na »tiste v SPIZ«, pri

tem prav gotovo nimajo povsem čiste vesti. Seveda ne povsod. Ponekod že dolgo vsak mesec nadomestila valorizirajo in pač počakajo in refundirajo prehitro izplačani denar od skupnosti vsake tri mesece. Drugod valorizirajo akontacije nadomestil na tri mesece.

Zato smo se na pobudo novogoriških invalidov na sestanku v skupnosti domenili, da bomo sklicali delovno skupino, v kateri bodo predstavniki vseh zainteresiranih za pripravo delovnega besedila potrebnih sprememb predpisov. V njej bomo tudi predstavniki republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije, ki slovensko skupščino, ki sprejema zakone, že od leta 1986 brezuspešno opozarjamo na odmero nadomestil osebnih dohodkov invalidom III. kategorije. Po ustavnih dopolnilih, ki so bila sprejeta septembra 1989, bo sindikatom lažje. Oslej bo namreč sindikat v slovenski skupščini lahko neposredno sprožil postopek za spremembo zakona, kot je pokojninsko-invalidski. Doslej smo namreč morali o potrebnosti sprememb prepričevati republiški izvršni svet.

V tej delovni skupnosti pa bi moral biti tudi predstavnik Službe družbenega knjigovodstva. To, da ponekod vse leto ne valorizirajo nadomestil, je treba preganjati. Nekateri mislijo, da bi bilo dovolj, če bi, na primer, predsedniki osnovnih organizacij sindikata v delovnih organizacijah v zvezi s tem trkali na zavest računovodij. Drugi pa mislimo, da to ni stvar svobodne volje teh računovodij, ampak pravica invalidov, ki se mora brez razprav uresničiti.

Lučka Böhm

V ponedeljek, 30. oktobra je bil v Novi Gorici posvet predsednikov osnovnih organizacij zveze sindikatov novogoriške občine. O prenovi slovenskih sindikatov in o programu je udeležencem najprej govoril predsednik RS ZSS Miha Ravnik. Član predsedstva RS ZSS Jože Stegne jih je seznanil z nekaterimi najpomembnejšimi določili zveznega zakona o delovnih razmerjih, Marjan Horvat, odgovorni urednik Delavske enotnosti pa o programski usmeritvi časnika v prenovitvenih prizadevanjih ZS Slovenije.

Nadaljevanje s prejšnje strani

nizacija nad vsemi družbenopolitičnimi in tudi družbenimi organizacijami in društvi, bo, kot vse kaže, postala le ena od strank s svojim individualnim in mogoče tudi kolektivnim članstvom. O tej prelevitvi organizacije ni treba izgubljati veliko besed. Trenutno je osrednje vprašanje program, ki mora biti privlačen za ljudi, ki naj bi se včlanili v socialistično stranko. Pri tem je seveda precej zadrege, ki izvirajo iz povezanosti ZK z njenim siamskim dvojčkom. Zato je program preveč podoben programu in ni skoraj nobene razlike med socialistično usmeritvijo ZK (ki je po nekkih variantah tudi hotela prevzeti takšno ime) in cilji programa socialistične stranke, ki bi naj nadaljevala poslanstvo sedanje SZDL. Zadrega je precejšnja in na prvi pogled se lahko pridružio tistim, ki menijo, da je v stvarnosti, zlasti pa v volilnem boju leta 1990 prostor le za eno levo (sredinsko) stranko. Tako lahko razmišljamo tudi zato, ker dosedanja SZDL ni praktično nič naredila, da bi prešela svoje članstvo, pri čemer pa je ZK bistveno na boljšem, saj jo je v času od kongresa zapustila le petina član-

stva, ne vemo pa, kolikšen del članstva ne plačuje več članarine in se tudi sicer ne udeležuje sestankov, oboje pa je osrednja statutarna obveznost članstva.

V osrčju SZDL so tudi zgodovinske in sentimentalne težnje, da bi bila stranka nekaj več oziroma to, kar je sedaj, to je zveza zvez. Na seji predsedstva RK SZDL je bilo pravilno ugotovljeno, da takšna možnost ni odvisna od tega, kaj SZDL želi postati, temveč od tega, kako bodo ravnali dosedanja frontni deli ter nove organizacije in združenja. Ugotovili so, da so se dosedanja frontni deli že zdaj skušali otresti kape nad glavo in tudi politike niso več usklajevali v frontni SZDL. ZSMS se je vedla kot docela samostojni politični dejavnik, sindikati so večkrat javno povedali, da vprašanj, ki zadevajo delavstvo, ne bodo nikjer usklajevali, dopuščali pa so možnost, da drugi politični dejavniki sprejemajo tudi sindikalno politiko oziroma njene dele. Zveza komunistov, ki je prostovoljno opustila dosedanje vodilno vlogo v SZDL pa zdaj ponuja možnost projektnega in akcijskega sodelovanja, seveda le na podlagi programa in ciljev, ne pa na podlagi obveznega združeva-

nja in povezovanja. Primer nepriznavanja krovne vloge SZDL so dogajanja ob sklicevanju okroglice mize, na kateri naj se bi organizacije iz dosedanjega ustavnega boka dogovorile z novimi in alternativnimi o volilnem sistemu in o zakonu o strankah. Pobuda zanjo, ki jo je dal Jože Smole, predsednik frontne organizacije, se je izjalovila, ker širokosrčni Jože zanjo ni imel predhodnega soglasja ZKS, ZSS, ZZB NOV.

Za naše bralce verjetno ni treba ugibati, katere družbene organizacije in društva si še naprej, tudi zaradi financiranja, želijo SZDL kot krovno organizacijo. Za vse prave organizacije in stranke je seveda dosedanja frontna vloga SZDL nesprejemljiva. Možno pa so povezave in tudi bolj ali manj trdne koalicije. Za sindikat je, po mnenju Rajka Lesjaka, še posebej vprašljiva stara ideja o SZDL kot parlamentu v senci, kot edini pravi kontroli oblasti. Nesprejemljiva je tudi vsaka organizacijska ali celo politična zahteva po kolektivnem članstvu sindikata v SZDL, saj bi v tem primeru ponovno izgubil avtonomnost, ki jo je dobil z ustavnimi spremembami.

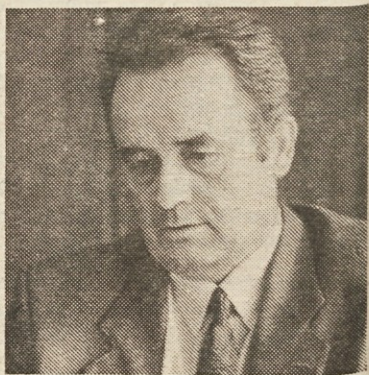
Franček Kavčič

Branko Pintar, predsednik medobčinskega sveta ZSS Ljubljana-okolica

VRZEL UTEGNEJO ZAPOLNITI DRUGI

»V (pre)obsežnem programu Neodvisnih sindikatov Slovenije je preveč nepotrebnega balasta in premalo odgovorov na nekatera pereča vprašanja današnjega in jutrišnjega dne,« so menili predsedniki občinskih svetov ljubljanske regije na zadnjem sestanku pri predsedniku medobčinskega sveta Branku Pintarju, na katerem so se med komentiranjem zadnje seje RS ZSS pravzaprav dogovarjali o obsežnih akcijah, ki jih čakajo v naslednjih štirinajstih dneh. »Zavedati se namreč moramo, da smo imeli v sindikatih doslej že veliko dobrih programov, pa nobenega nismo uresničili v celoti. In da se zgodovina ne bi ponavljala, bi morali v najnovejšega zapisati predvsem tako uresničljive zahteve, ki bi mobilizirale naše članstvo.«

Nekaterih danosti – ekonomskih svoboščin, denimo – ne bi kazalo tako poudarjati, ker so z družbenim konsenzom že dosežene. V programu pa se po njihovem mnenju ne bi smeli kar tako odreči vplivu sindikata na investicijsko politiko, kajti če do nje ne bo imel aktivnega odnosa, se bo trend zmanjševanja delovnih mest še naprej nadaljeval. »Kaj pove podatek, da je bila v naši regiji do nedavnega zaposlitveno pozitivna le ribniška občina? Da nismo sposobni zaposlovati niti naravnega prirastka!« so opozorili. Ko so nadaljevali o reprodukciji delovne sile, so se strinjali, da bi se moral sindikat zavzemati za polno zaposlitev, z ustreznimi mehanizmi (prerazporejanje, preusposabljanje) pa bi moral pravočasno poskrbeti za delavce v tistih proizvodnih dejavnostih, ki za družbo ne bodo več potrebne. Pri tem so omenili rudnik kaolina v Črni pri Kamniku, ki ga bodo zaprli. »Iz programa bi moralo biti razvidno, da bo sindikat odziven in da bo skupaj z delavci takoj iskal ustrezne rešitve,« je povedal Branko Pintar in misel podkrepil s svojim priljubljenim pregovorom: »Če hočeš bika ukrotiti, ga moraš zgrabiti za roge, sicer te bo pomendral.« O bodoči organiziranosti sindikata

Branko Pintar

v ljubljanski regiji razmišljajo že od razširjene seje RS ZSS naprej, pri čemer soglašajo, naj bo sindikat navzoč povsod tam, kjer se sprejemajo odločitve, pomembne za delavce. Po njihovem mnenju so dokumenti obšli potrebo po zasledovanju regionalnega razvoja, čeprav je prav regija tista, v kateri je največ tokov in ki se potem zlivajo v neko celoto. »Smiselno bi bilo, da bi regijo sestavljale vse tiste občine, ki so usmerjene v kako gospodarsko središče. V našem primeru v Ljubljano,« razmišlja Branko Pintar in hkrati doda, da se iz Kamnika, Domžal, Vrhnike, Grosuplje in drugih občin vsak dan vozi na delo v Ljubljano že skoraj 30.000 ljudi.

Tako pridemo do vprašanja: medobčinski sveti da ali ne. V programskih osnovah Neodvisnih sindikatov Slovenije namreč niso niti prepovedani niti ustoličeni. »Nekateri mislijo, da bi bilo prav, če bi medobčinski sveti ostali. Dejstvo je namreč, da se bodo nekateri interesi našega članstva odražali tudi v nekem določenem prostoru, zato je vprašanje, kdo jih bo uresničeval in kje,« nadaljuje Pintar. »Zato menim, da bi morali kar najhitreje priti do elementov družbene organiziranosti v celoti. Bojim se namreč, da bo kdo drug zasedel prostor, ki ga bomo mi zapustili.«

D.K.

Delovna skupina Kraško-obalnega sveta ZSS (II.)

ANALIZA NEKATERIH KATEGORIJ IZ PROGRAMA NSS

Politični pluralizem in sindikati

Iz besedila, kljub uvodni opredelitvi do sindikalnega pluralizma in političnega pluralizma v sindikatih, ni razvidna naša opredelitev do načela konkurenčnosti kot temeljnega družbenega načela.

Prepričani smo, da mora obstoječi uradni sindikat prevzeti velik del odgovornosti, da se bo tudi pri sindikalnem delu čim bolj uveljavljal pluralizem, tudi in predvsem na račun svojega položaja.

Zato mora v programu Zveze sindikatov Slovenije zavestno in organizirano pripraviti obračun s sindikalnim monizmom in tako s svojim monopolnim položajem. Le tako bo mogoče v sindikalnem gibanju v Sloveniji ohraniti nujno stopnjo enotnosti v različnem. V tem smislu nosi obstoječa ZSS zgodovinsko odgovornost. Zato je izjemno kratkovidno prezreti zametke pluralizma v sindikatih pri nas, ali jih celo ocejnjevati kot nekaj kaotičnega, nekvificirane nega ter prehodnega. Program gradi v celoti na enem samem (našem) sindikatu in narobe računa na to, da notranja demokratizacija že pomeni tudi odpravljanje sindikalnega monizma ter uvajanje pluralizma. Program bi v tem okviru moral določiti na eni strani sindikalno organizacijo kot politično pluraliziran in interesno zgrajen organizem, ki tako tudi deluje, na drugi strani pa bi moral definirati položaj take organizacije kot sestavnega dela pluralističnega političnega sistema.

Prijem, s kakršnim se Neodvisni sindikati Slovenije v programu lotevajo pluralizma, potrjuje tezo o samoomejevanju na eni strani, na drugi strani pa kaže na strah pred konkurenčnim bojem za lastne opcije in je izraz neemancipirane zavesti o tem, kakšna širina reforme je potrebna. Razlog več za skepto, ali je brez emancipirane zavesti sploh mogoče kaj premakniti.

Kratkoročno in srednjeročno je treba računati z razcvetom sindikalnega organiziranja kot odzivom na 40-letni sindikalni monizem in z dejstvom, da bo potrebno določeno obdobje, v katerem se bo ta proces stabiliziral. Strukturirani sindikalni politični prostor pa je funkcionalen za vsako sindikalno organizacijo, saj morajo biti aktivnosti v konkurenčnem konfliktu, če ne bojejo preraščati v manipuliranje z ljudmi.

Notranja demokratija

Program vsebuje neprikrito težnjo, da bi dosedanji uradni sindikati postali nekakšna »krovna organizacija«, pod katero bi našle svoje mesto najrazličnejše pojave oblike sindikalnega organiziranja in delovanja. Ta ambicija je sama po sebi konstruktivna in z vidika krepitve sindikalnih potencialov zasluži pozornost.

Vendar je malo verjetno, da bi do take sindikalne sinteze lahko prišli tako, da bi se sedanji uradni sindikati proglasili za krovno organizacijo. Najmanj, kar je potrebno upoštevati, je vprašanje, ali bodo nove oblike sindikalnega organiziranja pristajale na naš dežnik, pri čemer upoštevamo, da je mnogo lažje ustanoviti novo organizacijo, kot pa prenoviti obstoječo, okostenelo sindikalno zgradbo. Program ne računa na dejanske gospodarske in socialne razmere in na vse pogostejše spontane procese v delavskem gibanju, ki bodo, če se bodo nadaljevali, nujno pripeljali do oblikovanja novih sindikalnih vodstev skozi vse pogoste težnje po avtonomnih sindikalnih organizacijah, ki z obstoječo ZSS (vsaj za zdaj) ne bodo pripravljene vnaprej sklepati koalicij.

Širši razvojni procesi, ki so že v Evropi, pa povzročajo, da funkcijo socialnega regulatorja prevzemajo profesionalne organizacije, s tem pa se težišče iz sindikatov prenaša na poklicna združenja, ki poleg ozkih, strokovnih prevzemajo tudi dolžnosti, ki so od nekdaj spadale k sindikatom. Program tudi na ta proces ne računa, saj organizacijske sheme ne postavlja tudi na ustanavljanje poklicnih sindikatov kot na enega od temeljnih kamnov.

V programu se geslo »z demokracijo v novo kakovost« konča s starim repertoarjem samooznačevanja: »enotnost sindikata«, »samostojnost« »neodvisnost«, poudarja se distanca od organiziranja po državni logiki, poudarja se regulacija v sistem skozi prodor v parlament. Program predvideva, da bodo odločitve, sprejete v tekmovalnem, strpnem in ustvarjalnem ozračju s soglasjem.

Računati v vseh primerih na soglasje je iluzija.

Namesto računanja na soglasje in namesto »skupno poenotene politike, ki nas obvezuje«, je potrebno, če hoče program ostati dosleden uvodni deklaraciji o pluralizmu v sindikatih, eksplicitno opredeliti pravico manjšine, da ohrani svoje stališče in da skladno z njim tudi deluje. Kot skrajno možnost mora program predvidevati tudi popolnoma normalno pravico do razcepa in oblikovanja nove, drugačne sindikalne organizacije.

»Skupno poenotena politika, ki obvezuje«, pa mora biti opredeljena vnaprej in to na najpomembnejših sindikalnih področjih. Temeljiti mora na programskih dokumentih in ne na sprotne opredeljevanju posameznih sindikalnih organov. Programski dokumenti in na tej podlagi definirana politika, ki obvezuje, tako postanejo glavna prвина pri odločitvi za včlanjevanje delavca v takšen ali drugačen sindikat, (ne) učinkovitost take ali drugačne politike pa pri odločitvi za izstop iz takega sindikata.

Svetovni nazor

Program trdi, da želimo postati stanovska organizacija s svojim pogledom na svet, kar se lahko razume, tudi kot s svojo svetovnonazorsko opredelitvijo.

Pogled na svet (svetovni nazor) mora biti za sindikalno organizacijo nepomemben, saj gre za zadevo, ki je stvar posameznika. Namesto »lastnega pogleda na svet«, mora program oblikovati svoje poglede na razvoj, se opredeliti – kot interesno-politična organizacija – do vprašanj tehnološkega posodabljanja in problemov, ki jih prinašata poindustrijska in informacijska družba, do izkoriščanja delovnih potencialov in njihove alokacije, do razvojnih strategij, do varovanja okolja, določiti torej širšo družbeno vlogo glede novih opcij in idej ter družbenoekonomskih in političnih dejavnikov razvoja pri nas.

Sindikati v sistemu oblasti

Opredelitve: »Ustvarjalna opozicija«, »samostojno nastopanje v parlamentu«, »sprejemanje zavezništva in koalicij z drugimi«, »nastop na volitvah z lastnim programom in svojimi kandidati«, si med seboj direktno nasprotujejo: – kako bomo ustvarjalna opozicija, če bi na volitvah zmagali?

– ne želimo biti strankarska organizacija, z nastopom na volitvah in s sklepanjem koalicij z drugimi pa se uvajajo najpomembnejše prvine strankarskega delovanja,

– kako bomo uresničevali sindikalno vlogo, če bomo z volilno zmago, ali sklenjen koalicijo morali biti (so) oblikovalci gospodarske politike na oblašnih funkcijah?

– kako ne bomo dovolili, da nam drugi določajo kako in kaj naj delamo, če računamo na koalicije, v katerih se morajo partnerji odrekati delu svoje identitete?

Program organizacije, ki se hoče imenovati »Neodvisni sindikati«, bi moral poudarjati takšno usmeritev, ki bi sindikat oziroma njegovo zakonitost, utemeljevala predvsem na razredno socialnih temeljih. Namesto tega pa program popolnoma jasno in nedvoumno opira sindikalno organizacijo na tako imenovani »delegirani« ali »prenešeni« avtoriteti in legitimnosti, utemeljeni na zakonskih določbah, nastopu na volitvah, na podlagi institucionalnih povezav z drugimi subjekti v političnem sistemu.

Program ne temelji na taki vlogi sindikata, ki bi izhajala iz izvršne avtoritete in legitimnosti, izpeljane iz sposobnosti politične mobilizacije na razredno socialni osnovi, ki bi jo morali državni, poslovodni in politični organi v vsakem trenutku respektirati. To bi morala biti glavna strateška usmeritev, kar pomeni emancipiranje sindikalne organizacije od centrov politične moči in oblasti, njeno deregulacijo in s tem odpravo njenega formalno reprezentativnega položaja.

Le tako lahko sindikat postane izraz samoemancipacijskih procesov na področju dela, ki so vedno bolj izraziti. Program bi moral na tej ravni, kot edino možnost povezovala v koalicije, opredeliti koalicije z drugimi sindikalnimi organizacijami.

Oblike in metode dela, taktika, strategija

Ena od osnovnih ambicij programa bi morala biti v iskanju odgovora na temeljno strateško vprašanje današnjega časa, ki bo prav gotovo aktualno tudi v daljšem časovnem obdobju: Kakšna bosta strategija in taktika sindikata pri obvladovanju posledic, ki jih je povzročilo dolgoletno drsenje v današnjo krizo in to ob dejstvu, da bodo morali delavci ceno plačati takoj, rezultati pa bodo – če bodo – daleč v prihodnosti.

Program ne odgovarja na sicer težko dilemo, ali bo sindikat sodeloval pri ohranjanju (nujnega!) socialnega miru v času, ko bodo delavce odpuščali, ko bo socialno ogroženih kategorij vse več, ko bo zaupanje v institucije sistema problematično, ko bodo socialne stiske ljudi tako velike, da bo konec vsesplošne apatije.

Poleg poudarjene neodvisnosti sindikalne organizacije (kar je sicer nesporna kategorija, ki pa zaradi pretiranega ponavljanja zveni kot floskula) mora program nedvoumno in jasno izhajati iz dejstva, da so sindikati sestavni del družbenega organizma in nujno v soodvisnosti z državo ter politično ter poslovodno oblastjo. V tem okviru pa sklicevanje na neodvisnost ne predstavlja konstruktivnega prijema, pač pa mora program uveljaviti sindikate predvsem kot **enakopravne** subjekte v družbenem organizmu, z avtoriteto, ki je izvršna in ne prenešana. Le sindikati s svojo avtoriteto lahko razvijejo lastno strategijo, lastne opcije in ideje ter se pojavljajo kot enakopraven subjekt v primerjavi z drugimi.

Delavski razred

Tu je program terminološko nedosleden. Uporablja kategorije: vsi zaposleni, delovna sila, svobodni proizvajalci, delavci. Pri svojem delu se v sindikatih opiramo zlasti na pojmovanje delavca oz. delavskega razreda, ki je značilno za obdobje na prelomu 19. in 20. stoletja. Vso težo svoje pozornosti namenjamo predvsem klasičnemu industrijskemu delavcu (kar se kaže tudi v izjemah glede zastopanosti predstavnikov nekaterih od teh panog v predsedstvu RS ZSS). Ti delavci seveda še vedno predstavljajo izredno pomemben del, ki je v današnjih razmerah za sindikalno delo odločilnega pomena.

Gledano srednje in dolgoročno pa klasični delavski razred izginja oziroma dobiva popolnoma drugačne značilnosti, med katerimi je najpomembnejša ta, da ne »prodaja« več svoje pretežno fizične delovne sile za kakršno koli, tudi minimalno ceno (plačo, ki bo predmet borbe za ustrezno **kolektivno** pogodbo), ampak čedalje bolj svoje znanje, ki je strogo **individualna** kategorija. Motivacijska skala pri teh kategorijah, od katerih sta odločilno odvisna vsesplošen razvoj in napredek, pa ni skržena zgolj na enostavne, gmotne potrebe. Tu logika najnižjega ali zjamčenega osebnega dohodka odpove.

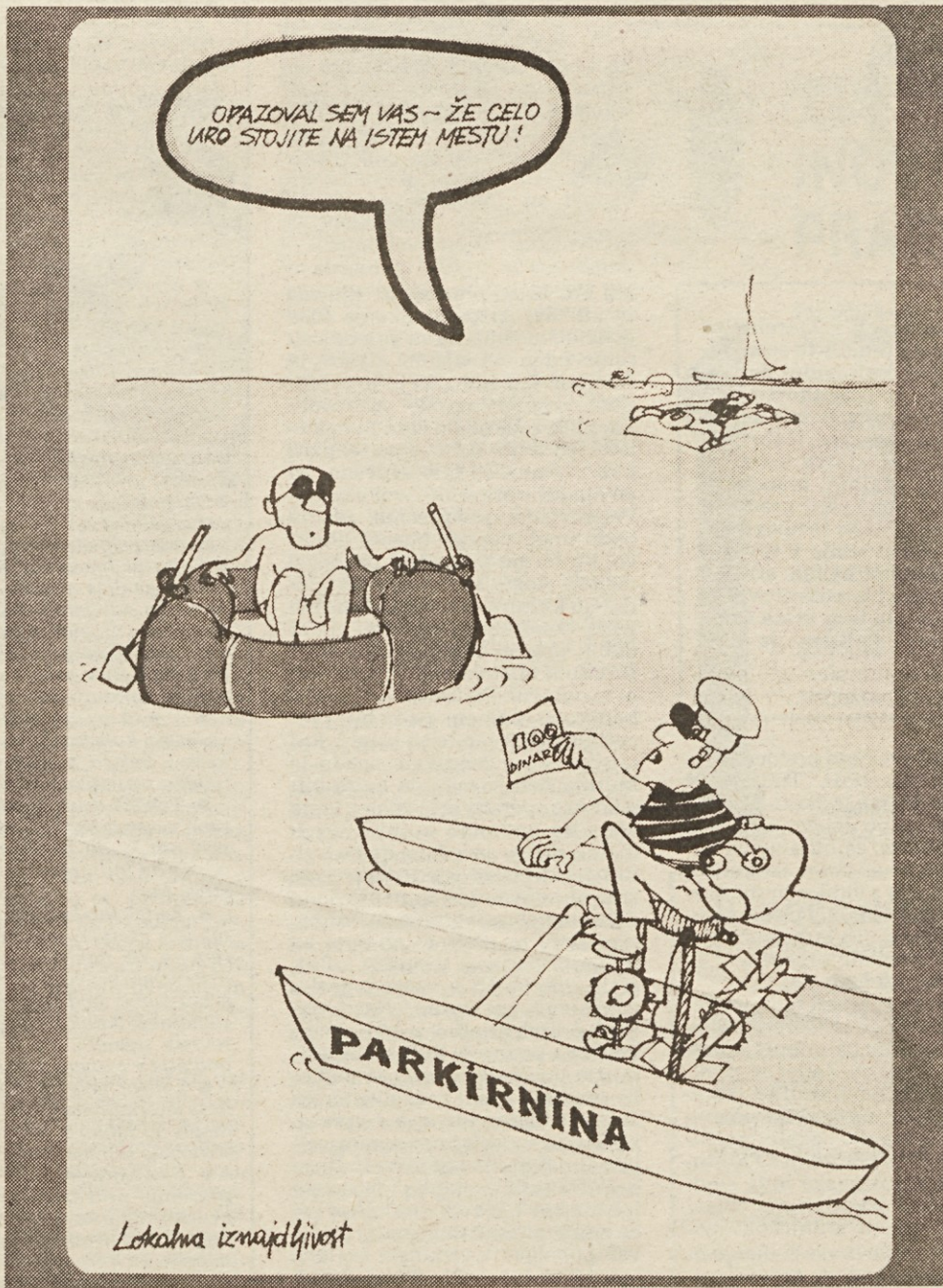
Tudi v tej smeri so za to potrebni znotraj sindikata čimvečji premiki in drugačna gledanja, kar je potrebno v programu nedvoumno opredeliti. Kategorijo delavca je potrebno redefinirati v smeri pretežno umskega, visokoizobraženega delavca, specialista, ki svoje individualno znanje daje na voljo družbi le, če je motiviran. To se mora odražati tudi v programskih opredelitvah do organizacijske sheme.

Zakaj ne bi program predstavljal (dolgoročnejšega) izziva za pomemben intelektualni in teoretični napor, rezultat katerega bi bila sindikalna definicija delavca, delavskega razreda, delavske organizacije, ki bi bila uporabna za današnji čas in za 21. stoletje?

Sindikati in intelektualci

V sindikatih prevladuje tradicionalni antiintelektualizem, ki ima sicer svoje zgodovinske korenine in kar je po eni strani možno pripisati tudi preživelim nazorom o delavcu in delavskem razredu kot razredu rokodelcev.

Nadaljevanje prihodnjik

V Topolšici je bilo jugoslovansko posvetovanje Kultura – sodobnost – sindikat

KULTURA MORA BITI PRIMERNO POUDARJENA V SINDIKALNIH KONGRESNIH LISTINAH

Sindikati so v svojih listinah nenehno poudarjali skrb za kulturno rast delavcev in se zavzemali za to, da v samoupravnih aktih opredelimo kulturo kot enakopravno sestavino gospodarjenja. Zapisali so tudi, da morajo delavci postati prevladujoča sila v kulturnem življenju ter množični oblikovalci kulturne politike. V resnici pa niso bili tako uspešni. Breme, ki so si jih nalagali, so bila pretežka, včasih bi celo rekli, da se je pojavljal kar trmast odpor do uresničevanja sindikalnih stališč.

Tem vprašanjem je bilo med drugim namenjeno dvodnevno jugoslovansko posvetovanje Kultura – sodobnost – sindikat, ki ga je skupaj s komisijami republiških in pokrajinskih zvez sindikatov pripravila komisija predsedstva sveta Zveze sindikatov Jugoslavije za izobraževanje, znanost in kulturo. Na posvetovanju je sodelovalo okrog 60 predstavnikov sindikalnih organizacij iz delovnih organizacij, strokovnih kulturnih organizacij in političnih organov.

Namen posvetovanja, kakršna pripravljajo približno enkrat na

organizacijah na voljo druge možnosti, do neke mere upravičeni, pa je grenek občutek v ustih ob razkošju časa, ki je bil namenjen splošnejšemu govorjenju, kar razumljivo.

Sicer pa je bil slovenski delež na posvetovanju viden in ustvarjen. Mnogi udeleženci so Slovencem »zavidali« predstavnika republiških sindikatov s takšnim razumevanjem za kulturo. Uvodne besede predsednika RS ZSS Mihe Ravnika so resnično strnjeno in jasno opredelili najpomembnejše naloge in poglede sindikatov na kulturo kot po-

mer kakovostne kulture dela, ki omogoča tudi bolj ambiciozne in specializirane oblike kulturne dejavnosti zaposlenih.

Seznam vprašanj, ki so jih obravnavali na posvetovanju, je izredno širok in pester. Slišali smo tako o splošnih kulturnih vprašanjih, kot o nujnosti prenove kulture v skladu s siceršnjim reformiranjem družbe. Govor je bil o zmanjševanju števila natisnjenih knjig, prenehanju nabavljanja knjig za knjižnice, pa o repertoarni politiki radia, televizije in gledališč. Govorili so o gostovanju naših ustvarjalcev v tujini, pa o potrebnosti določitve kulturnega minimuma za našega delavca. Ob uresničevanju delavske razrednih interesov v kulturi so govorili tudi o napaki, ki smo jo naredili z odpravo samoupravnih interesnih skupnosti za kulturo. In tako naprej.

Posvetovanje se je končalo ta-

Slika: Bojan Mugerle

leto, je bil dokaj ambiciozen. Prireditelji so zapisali, da bi moralo posvetovanje objektivno in kritično razčleniti razmere v kulturi, zlasti z vidika vloge združenega dela pri tem, služiti izmenjavi izkušenj, mnenj in idej ter oblikovanju usmeritev za nadaljnji kulturni razvoj. Zdi se pa, da je posvetovanje v Topolšici, ob sicer brezhibni organizaciji in gostiteljstvu prizadevnih kulturnih delavcev in predstavnikov vodstva Gorenja iz Titovega Velenja, ponudilo samo osnove za takšno početje in takšne ambicije.

Pismena sporočila, ki so jih pripravili udeleženci posvetovanja – nekatera so udeleženci dobili, druga spet ne – ki so jih na posvetovanju v celoti ponovno prebrali, so zajemala tako široko pahljačo problemov, od globoko teoretičnih, prek agitpropovsko delavske razrednih, do povsem banalno praktičnih, da nobene teme ni bilo mogoče do konca in podrobno obdelati. Tudi poskusi replik na posamezne razprave niso bili s posebnim odobravanjem sprejeti, saj jih očitno zadnje dolgotrajne seje zveznih partijskih organov v očeh nekaterih tako sprofinirala, da jih jemljejo za nekaj grdega. Tako so bili še na najslabšem tisti organizatorji in animatorji kulture v delovnih organizacijah – upravičeno so opozarjali, da so po krivici v manjšini – ki so na posvetovanju hoteli zvedeti čim več uporabnega za svojo vsakodnevno dejavnost. Čeprav so bili odgovori organizatorjev, da so za osnovno usposabljanje za kulturno dejavnost v delovnih or-

Organizatorji iz Gorenja so svoje goste temeljito seznanili s svojim kulturnim delom, Gorenjem in značilnostmi Titovega Velenja. Pejali so jih na ogled razstave Gabrijela Stupice v prostorih Gorenja, na ogled stalnih muzejskih zbirk v velenjskem gradu in po mestu. Gostje so si ogledali tudi proizvodnjo v tovarni malih gospodinjstev strojev v Nazarjih. Na posvetovanju je sodelovala tudi vrsta organizatorjev kulture iz Gorenja.

membno človekovo pravico in na kulturno dejavnost. Tudi delež v razpravi, pa naj je šlo za izhodišča za sindikalno dejavnost na področju kulture, za obravnavo novih tem, ki se odpirajo na kulturnem področju z vidika sindikatov (na primer ekologija), pa do praktičnih izkušenj pri kulturnem delovanju v delovnih organizacij, je bil opazen in tehten.

Močan vtis je pustil tudi prispevek udeležencev iz Gorenja. Članica poslovnega odbora sozda Gorenja Antonija Zatler je predstavila poslovno filozofijo Gorenja, katere temelj je zadovoljstvo človeka. Čeprav so nekateri menili, da je takšna podjetniška kultura preveč enostranska in le sredstvo za večje izkoriščanje delavcev, pa je celovito kulturno razpoloženje, ki preveča vse življenje in delo v Gorenju, prav gotovo pri-

ko, kot bi se pravzaprav moralo začeti. Zaradi pomanjkanja časa je delovna skupina za sklepe oziroma eden od njenih članov le skicirala tematiko, ki bi jo sklepi posvetovanja morali vsebovati. Zal pa je zmanjkalo časa za razdelavo teh zamisli. In če po tej plati posvetovanje ni bilo uspešno, pa je vendar upravičilo svoj namen. Pripravljali kongresnih gradiv bodo imeli vendar bogato gradivo, ki jim bo pomagalo pri opredelitvi vloge sindikatov na področju kulture. O tem, da klasična tema »sindikat in kultura« mora dobiti prostor v kongresnih listinah, so si bili udeleženci pač enotni in odločni. Pri umevanju, kaj to konkretno pomeni, pa so bile precejšnje razlike in te so ostale. Eni mislijo, da v sindikate spada le kultura dela, drugi, da mora biti sindikat operativni izvajalec vrste akcij na področju kulture v podjetju. Eni se zavedajo, da bo kulturni aktivizem med delavci še zmeraj nevhvaležno in nepriznано delo, nenehno »oranje in rahljanje« prav pri tleh, drugi spet pa vidijo prihodnost v sintezi kulture in umetnosti v vsem jugoslovanskem prostoru. Nasprotja med prezahtevnimi apetiti sindikatov na področju kulture in realnostjo prakse je morda še najbolj presekal znani znanstvenik, ki se poglobljeno ukvarja z vprašanji kulture v delovnih organizacijah. Dejal je, da bomo za kulturo naredili več, če bodo vsa mesta takšna kot Titovo Velenje, kot pa, če se bomo kot amaterji prizadevali pojavljati v vrhunski kulturi.

Igor Žitnik

Iz uvodnih besed Mihe Ravnika na jugoslovanskem posvetovanju »Kultura – sodobnost – sindikat«

Ostro se moramo upreti mnenju, da je kultura le sredstvo za boljše delo

● Prenova političnega in gospodarskega sistema pa postavlja v nov položaj tudi delavca – člana sindikata. Naša prenova mora zato biti v celoti usmerjena v vsestransko varstvo delavca oziroma v varovanje vseh pravic, ki izhajajo iz njegovega dela. Delavec in član sindikata se posebej naj vidi v našem sindikatu zagovornika občega razvoja – toda samo kot garanta njegove osebne socialne varnosti ter humanosti dela in življenja.

● Kulturo (zlasti v odnosu do sindikata in prihodnosti) razumem predvsem v tem sklopu – kot temeljne človekove pravice, kot spoštovanje različnosti, kot sožitje kultur narodov in narodnosti, kot tvorno sodelovanje, dobre medčloveške odnose in strpnost dialoga. Kulturo razumem kot znanje, ustvarjalnost, zaupanje, solidarnost in tovarištvo. Kulturo razumem tudi kot naš neizprosni boj proti umazani tehnologiji, za načrtovanje okolju prijaznega poseganja v naravo in za sanacijo obstoječih onesnaževalcev.

● To pa seveda ne pomeni, da v Zvezi sindikatov Slovenije ne razumemo kulture tudi kot neposredne dejavnosti na enem od delov kulture, to je v umetnosti. Ko gre za animacijo, posredovanje in organizacijo kulturnih dogodkov in dejavnosti, bomo ostali zvesti dragocenim izročilom in predvsem željam in potrebam članov sindikata. Menimo, da so te dejavnosti v večini primerov nenadomestljive pri oblikovanju celovite človekove osebnosti, pri utrjevanju občutka pripadnosti delovnemu okolju in kot splošni identifikacijski socialni element.

● V slovenskih delovnih organizacijah oziroma v sindikalnih organizacijah znotraj njih deluje 297 kulturnoumetniških društev in skupin, 874 rednih likovnih razstavišč z 2729 razstavami v letu 1988, 127 muzejskih zbirk in 995 knjižnic. Vse to organizira in vodi 1484 organizatorjev kulture – toda med njimi je le 25 poklicnih.

● Treba je zato poudariti, da obstoječe kulturne dejavnosti v slovenskih podjetjih z novo podobo neodvisnega sindikata Slovenije ne bodo v ničemer ogrožene.

● Naše razmišljanje in večja organizirana skrb pa morata biti namenjena širšim vidikom kulture. Čas, ki ga živimo, zahteva namreč od nas, da se bolj kot kdajkoli zavzeto ukvarjamo z gospodarjenjem oziroma s takšno organiziranostjo družbe in takšno delitvijo družbenega bogastva, ki bi čimprej zagotovila večjo blaginjo.

● Na hitro se zdi, da je v sedanjih razmerah skrb za kulturo v družbi sploh, in seveda tudi v sindikatu, nekaj, kar mora počakati na boljše in materialno ugodnejše čase. Če trdimo, da so ustvarjalnost, znanje in kultura pomembni razvojni dejavniki, je takšno razmišljanje slab politični pragmatizem in kratkovidnost najslabše vrste. Posledice so lahko dolgoročne in težko obvladljive.

● Prav tako ni mogoče pristajati na mnenja, ki jih v zadnjem času tudi srečujemo, da potrebujemo kulturno ustvarjalnost samo kot dodatni, sproščujoč motivacijski dejavnik za boljše in učinkovitejše delo. Degradacija kulture na sredstvo za boljše delo (in večje izkoriščanje) je doktrina, ki se ji je moral odpovedati celo najbolj razviti del Zahoda. Sindikati se bomo takšnim gledanjem ostro uprli.

● Naše merilo so človek in njegova duhovna in gmotna blaginja. To ni demagoška fraza, saj so naše zahteve stvarne: ekonomska cena dela; poštene plače; enakopravne možnosti za izobraževanje, delo in stanovanje; 36-urni delavnik; humano, zdravo in varno življenje; kulturni, humani in spoštljivi odnosi med ljudmi in narodi itd. Vsega tega ne sme ogroziti brezobzirno delovanje trga.

● Sporočilo, ki ga dajem v premislek je: ne uničimo vsega starega, da bi lahko začeli povsem znova, oziroma: ohranimo vse dobro, ga negujemo, razvijamo in dograjujmo z novim.

● To novo pa je lahko le celostno, kulturno, človeka vredno življenje. Delo pa je dober del življenja. Humano in produktivno pa bo to delo samo, če bo zdravo, varno in dobro plačano, če bo potekalo v ozračju dobrih medčloveških odnosov, če bo motiviralo ustvarjalnost, če bo upoštevalo znanje in inovativnost, če bo krepilo občutek pripadnosti proizvodni skupini in podjetju, če se bo dogajalo v kulturni hierarhiji vodenja in odločanja, če bo razumelo vrednote skupnega dela in dialoga, če bo potekalo v ozračju dobrih medčloveških odnosov, če bo motiviralo ustvarjalnost, če bo upoštevalo znanje in inovativnost, če bo krepilo občutek pripadnosti proizvodni skupini in podjetju, če se bo dogajalo v kulturni hierarhiji vodenja in odločanja, če bo razumelo vrednote skupnega dela in dialoga, če bo upoštevalo pravila kulturnega vedenja, če se bo odvijalo v estetsko urejenem okolju in s pomočjo kulturnih komunikacij znotraj in navzven; skratka: če se bo delavec počutil pri delu dobro, če bo cenjen njegov delavni prispevek – oziroma, kakor smo zapisali v programu, po zdravi ljudski pameti: če se bo pri delu počutil kakor doma!

● Vse to in samo vse to skupaj lahko tvori kakovostno kulturno delo. Celostna kulturna podoba podjetja je mozaik mnogih sestavin, ki se na koncu kažejo v zadovoljnim delavcu, tržno uspešnem proizvodu, ugledu podjetja in družbi blaginje.

● Takšna družba zato omogoča solidarnost in vzajemnost, organizirano varstvo okolja, kulturo bivanjskega prostora in stanovanja, pozitiven odnos do družbenega premoženja in javnega bogastva, vester odnos do kulturne dediščine in tradicij in kakovostno preživljanje prostega časa.

● Za takšno kulturo se bo zavzemal sindikat na vseh ravneh odločanja in z vsemi načini organiziranega vplivanja. To je področje, na katerem se bo pojavljal kot partner poslovodstvu, nosilec kapitala in ustanovam sistema. Še več, menimo, da bi takšna podjetniška kultura (v svetu znana pod pojmom korporacijska kultura) morala biti sestavina slehernega kolikor toliko ambicioznega razvojnega načrta podjetja, kar seveda pomeni, da bi njen izvedbeni nosilec moralo biti vodstvo podjetja v tesnem sodelovanju z delavci in sindikatom.

● Takšno celovito obravnavanje podjetniške kulture utegne biti celo naša alternativna prednost v procesih vključevanja v razviti svet; pripomogla bi lahko k zmanjševanju zaostajanja za razvitimi, hkrati pa bi ohranjala humanističen in s tem tudi socialističen značaj naše družbe.

● Na retoričen izziv: kultura, sodobnost, sindikat, ki v svojih težah pričakuje tudi odgovor in opredelitev, je mogoč samo odgovor: da. Pravzaprav trikrat: da za kulturo, za sodobnost in za sindikat; toda: za prenovljen, neodvisen sindikat, za bogatejšo sodobnost in prihodnost in za celovito kulturno življenje.

Izziv iz Gorenja in za Gorenje

SODOBNA ZAHODNA SKANDINAVSKA KORPORACIJA

Finančna in kadrovska utrditev, hitrejši razvoj, večje naložbe, novi izdelki in trgi so omogočili Gorenju, da je zadnja leta utrdilo mesto med najpomembnejšimi slovenskimi in jugoslovanskimi poslovnimi sistemi ter si povečalo ugled v svetu. Proizvodnja v 18 Gorenjevih tovarnah po Jugoslaviji se veča iz leta v leto, prav tako tudi storilnost in prodaja na tehnološko najzahtevnejše tuje trge. Zadnja leta, na primer, namenjaajo za posodabljanje tehnologij, ki zagotavljajo povsem varčne in za gotavljanje izdelke približno okolje neškodljive izdelke približno 30 milijonov dolarjev. Žal pa no razvojnem, proizvodnem, izvoznim in naložbenim dosežkom ne sledijo tudi takšni poslovni uspehi, kot jih dosegajo podobne tovarne v razvitem zahodnem svetu.

»V Gorenju smo že več let ugotavljali, da tako zasnovani in organizirani, kot smo bili doslej, nimamo možnosti za trajno in uspešno vključevanje v mednarodno delitev dela. Naši poslovni rezultati so slabši, kot so pri sorodnih firmah v svetu,« je poudaril magister Herman Rigelnik, predsednik poslovnega odbora Gorenja ob predstavitvi preobrazbenih zasnov tega poslovnega sistema. »Zato smo že pred letom začeli pripravljati projekt za temeljito vsebinsko in organizacijsko preobrazbo naše sestavljene organizacije. Poimenovali smo ga projekt Internacionalizacije Gorenja, čeprav se zavedamo, da smo s tem poudarili predvsem zdaj za nas najvažnejšo razsežnost preobrazbe!«

Gorenje se torej želi približati konkurentom iz razvitega sveta, zlasti tistim iz Zahodne Evrope,

sicer na osnovi ugotovitev in usmeritev projekta Internacionalizacije Gorenja.

V Gorenju so se torej odločili, da bodo potrebno temeljito vsebinsko in organizacijsko preobrazbo tega poslovnega sistema, pri čemer je temeljni cilj oblikovati Gorenje kot sodobno zahodno – skandinavsko korporacijo, opravili skupaj s svetovalno organizacijo KPMG Lisberg – CJ Management v tako imenovanem programu 10 korakov. Do junija 1990 bodo opravili prva dva koraka, to je strateški pregled trenutnih razmer in strateška prihodnost za sedanja poslovna področja Gorenja. Sredi prihodnjega leta bodo planske skupine, ki jih sestavljajo najodgovornejši poslovni delavci, predstavile in zagovarjale izdelana strokovna poročila. Jeseni pa bodo sledili naslednji štirje koraki (oblikovanje korporacijske poslovne strategije, odločitve o pozicijah poslovanja v organizacijski strukturi in spreminjanje organizacije). Računajo, da bodo ti odločni vsebinski koraki projekta internacionalizacije Gorenja zaradi temeljitih pripravljenosti, s čimer bodo ustvarjene osnove za uspešno izvedbo, opravljeni v dveh do treh mesecih. Pri preostalih štirih korakih pa se bodo aktivnosti selile s strateške na operativno raven z izdelavo, potrditvijo in izvajanjem operativnih in s tem tudi strateških planov, sproti pa bodo preverjali njihovo uresničevanje.

Poslovno dejavnost so v okviru projekta Internacionalizacije Gorenja razdelili na 14 planskih področij. Vsako pokriva posebna planska skupina, sestavljena iz 6 do 7 najodgovornjših poslo-

stev in spremljanje, nadalje oblikovanje strategij za strateške poslovne enote in izvedbo procesa strateškega planiranja in korporacijske poslovne strategije.

V Gorenju pričakujejo, da bodo v letu oziroma dveh zbrali mnogo več znanja o trgih, izdelkih, organizaciji in upravljanju, tako da bodo začutili potrebo, da svojo korporacijsko strategijo prenovejo skladno s spremembami v zunanjem poslovnem okolju, lokal-

stavljalna proizvodna in skupna podjetja, ki bodo med seboj povezana prek trajnih kapitalskih povezav. Znotraj proizvodnih podjetij bodo oblikovali skupne organizacijske enote za gospodarjenja oziroma profitne centre. Sicer pa bo imelo vsako podjetje pri sebi vse tiste funkcije oziroma vpliv nad skupnimi funkcijami, ki bistveno vplivajo na njegov poslovni uspeh, in to ne glede na to, kdo bo te funkcije opravljal. Posamez-

ne poslovne funkcije na ravni korporacije bi skupno opravljala Gorenje Commerce in Gorenje Servis, pri čemer pa že računajo na njuno vsebinsko in organizacijsko preoblikovanje skladno z razvojno politiko in strategijo korporacije. Kot skupno podjetje naj bi v prihodnje deloval Družbeni standard. Za opravljanje finančnih dejavnosti bi korporacija Gorenje ustanovila tudi skupno finančno podjetje, katerega osnova bi bila sedanja Gorenje Interna banka; podjetje naj bi opravljalo naloge razvojne banke Gorenje. Med organizacijskim preoblikovanjem bodo poskušali ugotoviti, katere dejavnosti bi morebiti še kazalo ustanoviti kot samostojna podjetja z družbenim in mešanim ali zasebnim kapitalom.

»Seveda pa postavitve kapitalskih povezav ne pomeni, da izrijnemo delo in s tem vlogo delavca, saj bosta samoupravljanje in sindikalna dejavnost ostali tudi vnaprej,« poudarjajo v Gorenju. Želijo ustvariti razmere, v katerih bosta osebna bilanca zaposlenih in podjetniška bilanca docela usklajeni, kjer se bodo delavci poistovetili s cilji podjetja in kjer bo tudi podjetje predvsem v službi delavcev.

Gorenje želi s projektom Internacionalizacije Gorenja priti v razviti svet in v njem obstati. Vendar ne pod kakršnimi koli pogoji in v kakršnih koli razmerah. Želijo postati dejavni in enakovredni partner v razvitem svetu. Te želje in ambicije pa, kot poudarjajo, niso pretirane!

M. K.

Ko so v Gorenju razpravljali o prepotrebni vsebinski in organizacijski preobrazbi tega poslovnega sistema, so spoznali, da morajo k sodelovanju povabiti eno od uglednih tujih svetovalnih organizacij. Za sodobno podjetniško preobrazbo pri nas namreč še ni ustreznih znanj, posebej pa tudi praktičnih izkušenj, pa naj gre za strokovnjake v Gorenju ali pa za svetovalne institucije oziroma univerze. To pa seveda ne pomeni, da pri nas ni znanja. Tako v Gorenju kot v naši družbi nasploh je bilo kakovostnega znanja iz različnih področij, poudarjajo v Gorenju, vendar pa ga je treba animirati in motivirati za hoteno preobrazbo ter usposobiti za praktično aplikacijo.

Pri vsebinski in organizacijski preobrazbi Gorenja bo sodelovala danska svetovalna organizacija KPMG Lisberg – CJ Management, ki je vključena v mednarodno organizacijo KPMG in ki združuje svetovno mrežo 5.000 svetovalcev za vodenje podjetij in specializiranih svetovalcev, ki pokrivajo vsa področja svetovanja za poslovanje. KPMG Lisberg – CJ Management ima dolgoletno tradicijo pri obravnavi glavnih strateških sprememb v skandinavskih podjetjih. Podobne izkušnje imajo tudi podružnice KPMG v Veliki Britaniji in na Nizozemskem.

In zakaj so se v Gorenju odločili med ponudbami več svetovalnih organizacij prav za KPMG Lisberg – CJ Management? K sodelovanju pri projektu Internacionalizacije Gorenja so povabili svetovalno organizacijo iz skandinavskega prostora, v katerem je, vsaj po njihovi presoji, razvita za Slovenijo oziroma Jugoslavijo najprimernejša miselnost. Izhaja iz potrebe po vpetosti v mednarodne gospodarske tokove, majhnih nacionalnih trgov in tradicionalne socialdemokratske miselnosti, ki je izjemno razvila delavsko participacijo ter družbeni standard v razmerah proste konkurence na trgu.

no in globalno. Predstavniki danske svetovalne organizacije KPMG Lisberg – CJ Management ob tem zatrjujejo, da bodo v Gorenju, po opravljenem tako imenovanem »programu desetih korakov,« sposobni to nalogo opraviti sami!

»Najodgovornejši poslovni in strokovni delavci se zavedamo izjemno velike odgovornosti naloge. Gre za enega strokovno in poslovno pri nas najzahtevnejših projektov preobrazbe. To je projekt, ki pomeni velik delovni in strokovni izziv,« poudarja Herman Rigelnik. Projekt Internacionalizacije Gorenja naj bi omogočil preoblikovanje Gorenja v močno, zdravo, razvojno učinkovito, v svet odprto samoupravno gospodarsko združbo, v korporacijo, ki bo zagotovila precej višjo kakovost življenja v njej zaposlenih delavcev. V Gorenju namreč načrtujejo že v dohodnem času osebne dohodke nad 1.000 zahodnonemških mark in okrog 8-odstotno akumulacijo.

Zapisali smo že, da sovpada začetek uresničevanja projekta Internacionalizacije Gorenja s prilaganjem Gorenja določilom zakona o podjetjih. Po preučitvi več možnosti so se v Gorenju odločili, da se kapitalsko povežejo na osnovi trajnih kapitalskih deležev in pri tem zadržijo visoko stopnjo avtonomije; skupna korporacija bo pristojna predvsem za razvojno – tehnične zadeve. Gorenje kot sestavljen poslovni sistem bo sprva, upoštevaje načela holdinga, deloval kot družba z omejeno odgovornostjo, dolgoročni cilj pa je oblikovanje Gorenja kot delniške družbe (za zdaj zanjo še ni na voljo vseh možnosti). Z vključitvijo v novo podjetniško združbo mora, kot poudarjajo v Gorenju, vsako podjetje dobiti več kot če vanjo ne bi bilo vključeno; s tem pa veliko pridobi tudi celota.

Korporacijo Gorenje bodo se-

PRED IZIDOM:

INOVACIJSKA PRAKSA

Priročnik-zbornik za organizatorje inovacijske dejavnosti

Vsebina:

- mag. Ivan Grebenc: **POMEN INOVACIJSKE DEJAVNOSTI ZA USPEŠNOST DELOVNE ORGANIZACIJE.**
- Franček Ribič: **INOVIRANJE V PODJETJU.**
- dr. Matjaž Mulej: **INOVACIJA UPRAVLJANJA, POSLOVANJA IN TEHNOLOGIJE.**
- Janez Kovačič, Marjan Odar: **EVIDENTIRANJE IN FINANCI-
RANJE INOVACIJ IN DRUGIH OBLIK USTVARJALNOSTI.**
- Janez Železnik: **OD IDEJE DO REALIZACIJE INOVACIJE.**
- dr. Krešo Puharič: **PRAVNA UREDITEV PRAVIC INDUSTRIJSKE LASTNINE.**
- Friderik Javornik: **NAVODILO ZA PRIJAVO IZUMA PRI ZVEZNEM ZAVODU ZA PATEENTE.**

Prednaročila pošljite na naslov: ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, tel.: (061) 320-403.

NAROČILNICA

Pri ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, nepreklicno naročamo _____ izvod(ov) knjige INOVACIJSKA PRAKSA, več avtorjev. Knjigo(e) pošljite na naslov: _____

ulica, poštna številka, kraj: _____

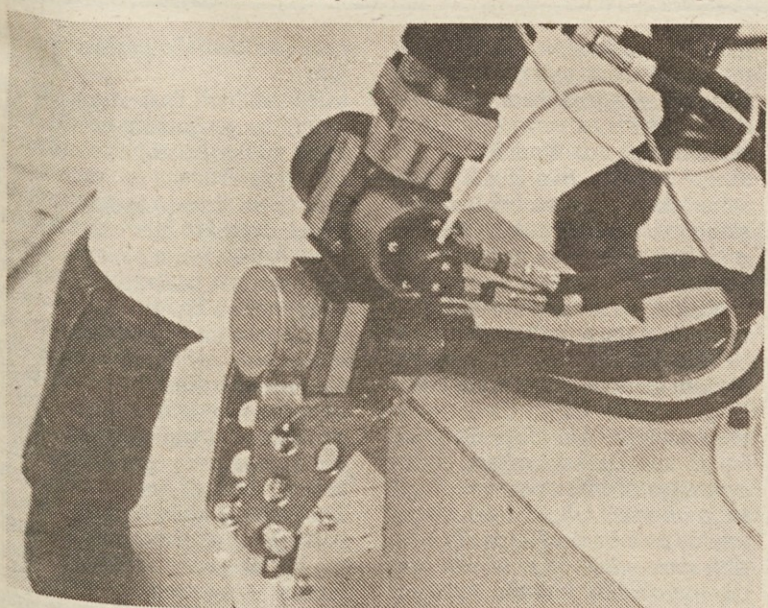
ime in priimek podpisnika, naročnika: _____

Račun bomo plačali v zakonitem roku.

Naročeno dne: _____

žig: _____

(podpis naročnika)

posebej še po ustroju, načinu delovanja in predvsem po rezultatih. Tako se želijo usposobiti za izzive notranjega evropskega trga po letu 1992, pri čemer se zavedajo, da leži ključ za uspeh v sprostitvi ustvarjalnih potencialov, skritih v ljudeh. Pri tem jima bosta v veliko oporo dve Gorenjevi stalnici – njihova temeljna vrednota, usmerjena k človeku in človeka vrednem življenju ter druge vrednote – sprememba kot način življenja.

Začetek uresničevanja projekta Internacionalizacije Gorenja sovpada s prilaganjem določila zakona o podjetjih. Pri tem so se v Gorenju odločili, da bodo najprej uredili vprašanja v zvezi s kapitalskimi odnosi, saj potrebujejo za oblikovanje sodobne korporacije znatno več časa. Zato bodo šele v drugi fazi opravili vse tiste vsebinske spremembe, ki se nanašajo na organiziranost, poslovno strategijo in poslovanje, in

vodnih delavcev, vsaka skupina pa ima tudi svojega konsultanta iz danske svetovalne organizacije KPMG Lisberg-CJ Management. Planske skupine, ki se sestajajo vsake tri tedne, obravnavajo najpomembnejša vprašanja oziroma probleme posameznega planskega področja. Vsak član skupine pa je oziroma še bo pridobil za sprejete naloge 5 do 6 sodelavcev. Tako bo v spreminjanje Gorenja neposredno vključenih okoli 600 najodgovornejših poslovnih in strokovnih delavcev tega poslovnega sistema.

In kakšne rezultate naj bi dal projekt Internacionalizacije Gorenja? Usmeritve za divizionizacijo Gorenja, korporacijsko strategijo v matriki industrije – trgi, razvoj korporacijske sposobnosti za spremembe, ki zajemajo stil vodenja, politiko organizacijske strukturiranosti, pomen ljudi in njihovo vlogo ter informacijski si-

Ali bo sindikat lahko sesul Iskro in jo tako rešil

VSE PLATI ZGODBE

Naša nadaljevalnica o Iskri je stekla iz Avtomatike. Tam smo srečali kup apatičnih delavcev in nekaj njihovih nič bolj vedrogledih šefov. Na kratko, zmeda in razpad sistema. Slišali pa smo za Telo, ki je ta razpad pravočasno napovedala in se sklenila rešiti. To Iskrinim veljakom ni bilo všeč. Sicer so Teli zaželeli vse najboljše na novi poti, še prej pa so jo oropali do zadnjega fičnika. Ko smo ta rop opisovali na dolgo in široko, nas je vendarle poklical Brane Gruban, Iskrin šef za stike z javnostjo. Zmenili smo se, da bomo osvetlili vse plati medalje in Brane Gruban je pri tem obljubil vso pomoč. Še preden smo ga lahko prijeli za besedo, se je kot naročena ponudila najboljša možnost. Vse plati smo lahko slišali kar na ROS kovinarjev, kjer je bila Iskrina sindikalna sestava vsestranska.

Albert Vodovnik je v uvodu ugotovil, da se je dosedaj vse zapletalo brez sindikata. Vodilni imajo pač tako radi različne spiske teh in onih presežkov, še najraje pod mizo. Sindikatu je preveč do vsakega delovnega mesta, da bi to še lahko dopuščal.

Nanj se je navezal predsednik sindikalne konference sozda, **Janez Šilc**: »Avtomatika s programi in razvojem ni sledila spremembam na trgu. Ko se je zatikalo, se je denar seveda prelivljal iz uspešnih tozdov v slabe. To bi bilo lahko celo logično, če bi vodstvo sploh vedelo, kod in kam ter doklej.

Ker ni vedelo, je enkrat moralo počiti. Potem je Iskra banka potegnila nekatere poteze tudi brez vednosti prizadetih organizacij. To je spet star problem, a ga zdaj ne moremo več tiščati, ker je bruhnilo. Stečaj v enem tozdu teče, v štirih je stekel postopek in ogroženo je velikansko število delavcev.«

Andrej Cimerman iz šišenskih sindikatov je bil počeno hud: »Zgolj na šišenski lokaciji je ogroženih več kot 1.000 Iskrinih delavcev. Že 26. 9. je vodstvo sozda, interne banke in Iskra Comerca obljubilo, da bodo vse »sintetizirali« in ponudili celovito sanacijo. Še do danes je ni nihče videl. Edino kar Iskrini veljaki znajo, je pripravljati tozde za stečaj. Je to »kompleksno reševanje«!? Zdaj, ko je vse zavoženo pa naj rešuje sindikat. Organe pregona je treba poklicati, to že močno smrdi po kriminalu. Če bi se zdaj vsi upniki vsedli na dolgove, bi šlo pod vodo 37.000 delavcev...«

Svojevredna skrb za delovna mesta

Njegov kolega z bežigradskih sindikatov, **Andrej Satran**, ni bil nič manj besen: »Problemi v Teli so bili nakazani že spomladi. Iskra je storila le to, da jih je ovirala v reorganizaciji, jih na koncu potunkala v kredite in delavci seveda vidijo edini izhod v štrajku — nak, za nikakršno izsiljevanje ne gre. Vse doslej so bili več kot strpni a kaj, ko so jih brez njihove krivde, vednosti celo, spravili tik pred stečaj. Iskro bi morali očistiti, a njena vodstva do zdaj niso pokazala prav nobene pripravljenosti, če so sploh kaj, je to omalovažanje.«

Predsednik sindikata in stavkovnega odbora Tele, **Marko Nadižar**, je za naše glasilo svoje že povedal. Prav kratko torej: »Med sindikati v Iskri ni sodelovanja. Telo je že zaposlila 20 delavcev iz ogroženih drugih delov in še so se obetala delovna mesta. Samovoljen odvzem naših sredstev na račun posojil res smrdi po kriminalu. Tako uničevati še tiste zdrave, obetavne programe!«

Branko Benčik, predsednik njihovega delavskega sveta, ga je

dopolnil s podatkom: »Bistvo je, da so posojila vzeli, ne da bi vsaj obvestili kogarkoli iz tozda. To so storili, ko je sodišče že odobrilo izločitev. Brez naše vednosti so nam požrli vse dobroimetje in po zakonu nam ostane le še 8 dni do stečaja!«

Stečaj kot pomoč

Miha Škerjanc iz AVN je povedal, da je bil njihov tozd prvi na vrsti za stečaj. V Iskri niso prelivali le sredstev, tudi programe so jemali in jih delili po dolgem in počez. Proti takšni »svobodni me-

njavi« se bori dolga leta, a je bilo vse le pihanje v veter. Zdaj so delavci po 30 in več letih dela na cesti ali pa jim to grozi. Šefi seveda ostajajo in človek bi se lahko le še zjokal.

Jože Vencelj iz Tenela se je z vsemi strinjal vsaj v tem, da so Iskrino skrajno ignoranco občutili na svoji koži. Bolj so iskali rešitve in se bojevali za obstoj, bolj jih je Iskra tiščala v stečaj. **Tudi ko se je zasukalo s pomočjo novomeške banke in občine, Iskra ni zmogla druge pomoči kot vztrajanje pri stečaju.** »Vodstvo Iskra in Avtomatike zmore le nekaj — kako se čim ceneje znebiti bolnikov, ceneje za svoje riti seveda. Iskra je le pobirala od svojih najbolj akumulativnih delov, jih ta ko spravila na beraško palico in zdaj bi jih rada še brcnila v jarek.

Šifkovič je na seji delavskega sveta Avtomatike jasno povedal, da sozda vodstvu DO ne daje podpore — zato, da so temu vodstvu

že na naslednji seji dali polno podporo. To jasno kaže na igrice in samozavest, da bo slovensko gospodarstvo kar naprej trpelo tega gnilega velikana.«

Onemogočeni sindikati

Angelo Korče iz Energetskih naprav je pojasnil neučinkovitost sozda in njegovega sindikata. Tako so delavci, ko poskusijo res vse drugo prej, dobesedno prisiljeni stavkati. »No, saj tudi stavke ne dosežejo tega, da bi odgovorni res odgovarjali. Šefi samoupravno in sindikat zlorabljajo za svoje sebične interese. Raje pustijo, da se na cesti znajdejo invalidi, delavci tik pred upokojitvijo, sindikat silijo delovati le popoldne — da le obdržijo svoje položaje.«

Jožica Vrabec, predsednica sindikata in stavkovnega odbora Avtomatike je potrdila, da se kopičijo gore neuresničenih sanacijskih programov. Vselej uspešni tozdi

se čez noč znajdejo pred propadom, za kar pa ni krivo le vodstvo DO. Sozda je jemal, dokler je bilo kje kaj vzeti, potem pa je obrnil hrbet. »Sprejemam tudi vse kritike, ki letijo na našo sindikalno konferenco. Malo smo storili, toda ne zato, ker ne bi želeli. Bili smo nemočni, bolje onemogočeni.«

Nace Štamcar, predsednik novomeških sindikatov, je opozoril, da Iskra še kar trobi o stečaju, čeprav so v Novem mestu zgolj z lastnimi močmi in sredstvi omogočili sanacijo. Po lažnih obljubah vodstva Iskre je spet udaril **Andrej Cimerman** in od ROS zahteval najostrejšo akcijo. **Šifkovič** je okrcal **Marko Nadižar**, češ da se ne angažira in beži pred odgovornostjo. Edina funkcija vodenja, ki so jo zmogli šefi DO in sozda, je najemanje novih posojil. Tudi šefi Iskrine banke raje naščuvajo delavce proti delavcem, sindikate proti sindikatom, da si le sami operejo roke. »Ni dovolj spraviti teh ljudi z direktorskih stolov. To, kar počno, škoda, ki jo povzročajo, zahteva hujše sankcije!«

Direktorje na čelo spiskov

S tem so se po vrsti strinjali naslednji razpravljalci in dodajali,

Janez Šilc

Vasja Kreft

Albert Veler

Branko Medik

Tone Peršak: USEDLINE (Gradivo in prispevki) III.

Skrivnosti

Ne vem, kako je z drugimi ljudmi, toda meni se zdi nedopustno, da tako malo vem o sebi iz tistih časov, ko sem začel postajati to, kar sem.

Pravzaprav ne vem skoraj nič... Zelo malo so mi povedali, čeprav bi si bili morali misliti, da me ta čas gotovo zanima... Res pa je, da sem za ta molk o svojem otroštvu deloma kriv tudi sam. Že zelo zgodaj me je bilo nerazumljivo strah pred tem, da bi mi kdorkoli utegnil kaj povedati o mojih prvih mesecih in letih ali o človeku, ki naj bi bil moj oče... Pravzaprav še vedno ne želim vedeti, kdo naj bi to bil... Tudi mati je kmalu opazila, da me vsakršna omemba otroštva in bede, ki sva jo živel, razburja in zato skoraj nikoli nisva spregovorila o tem času; ne tedaj, ko sem, še vedno kot otrok, živel skupaj z njo in ne kasneje... Po drugi strani pa me je ta temni čas kajpak vznemirjal in vabil, le da je bil odpor pred tem, na kar bi utegnil naleteti v njem, premočan in sem se tako ali opazko, ki največkrat niti ni bila namenjena meni; premalo za to, da bi zdaj vedel, kako je bilo in kakšen sem bil. Kljub temu pa se mi zdi, da bi vsi ti ljudje morali

vedeti, da bo nekoč želja po tem, da bi se vendarle spoznal kot otroka, prevladala ta čudni odpor... Nihče me ni fotografiral.

Kot da ni nihče nikoli pomislil na to, da bi se le lahko kdaj želel z malo sramu in malo posmeha na lastni račun in seveda tudi z malo samovšečnosti občudovati, kako »srčkan« dojenček sem bil ali, kako negotovo, pa vendar strumno sem, stal, ko sem se prvič postavil na noge... Ravno to bi me še posebej zanimalo, ker je vse tako zavito v čudne meglice namigov...

Tisto malo, kar sem slišal, ne zadošča za jasno podobo... Da me je občasno imelo v varstvu neko dekle... Da sem shodil zelo pozno in so že vsi mislili, da sem bolan, morda celo rahitičen... Da je bilo veliko težav in zadreg z menoj, ker nekateri kmetje, h katerim je mati hodila v dnino, niso dovolili, da bi me prinašala s seboj in me je zato morala puščati doma, zaprtega in zaklenjenega v sobo, da ne bi kam zlezl. Najbrž je v takih dneh lahko kvečjemu opoldne za četrte ure skočila pogledat, kako je z menoj, me prebit in nanaglo nakrmiti...

Rad bi se videl nekaj mesecev ali leto dni starega, zaprtega v sobi, v kateri sva z materjo živel... Bila je morda že druga ali tretja soba v mojem življenju, saj sva se

tisto leto po mojem rojstvu menda kar dvakrat selila. Pa še tega ne vem, od kod in kam. Za nobeno od teh hiš ne vem, kje je stala in kakšna je bila. Podrtija ali »hišica v cvetju?« Sva živel v njej sama? Morda pa sva imela najeto samo malo sobo v kakšni kmečki hiši, kjer so se vsi zmrdovali nad smrdečimi pleniciami...

Mislím, da mi je mati nekoč le omenila, kako je bilo, kadar me je pustila samega in odšla v dnino. Po tleh mi je razgrnila staro odejo in me položila nanjo, da bi ne padel s postelje? Moralo je biti tako, saj si težko predstavljam, da bi premogla otroško posteljo, in da bi jo ob vseh teh selitvah vlačila s seboj po svetu... Razgrnila je po tleh staro odejo, ki je ni bilo škoda, me oblekla v cunjé, ki jih ni bilo škoda, če sem dralsal z njimi po podu iz slabo pooblahanih desk in najbrž mi je sredi te odeje nastavila tudi kos kruha ali kaj podobnega za glodanje, ko sem postal lačen. Po petih, šestih urah valjanja in plazenja po tleh, ki jih ni bilo mogoče nikoli zares očistiti, po izmenjavajočih se urah igranja s kdo ve kakšnimi igračkami ter urah joka in spanja kje pod posteljo, sem moral biti res svinjsko umazan in povaljan pa še prescan in posran povrh... Kadar so me ljudje videli takega, sem se jim preprosto moral zdeti odvraten, čeprav morda tudi usmiljenja vreden... Menda so mnogi mislili, da zaostajam v rasti in razvoju, in da bom pač vse življenje revež kot kak Jurament... Menda sem se vsem zdel smešen... Menda tudi preprosto nisem bil navajen na to, da bi se kdorkoli ukvarjal z menoj in sem

celo odklanjal pestovanje in igro...

Bili so hudi časi. Prva leta po vojni, ko je ljudem po žilah še plala volčja kri. Ljudje so se še bali drug drugega in zvečer je legal z njimi strah in se nato vso noč tiščal obnje kot mrzlokrvna kača, ki se najraje greje na vroči človeški koži, vendar takoj useka, čim se zganeš... To to bili časi, ko so ljudje spali z odprtimi očmi in stisnjenimi zobmi, kajti vsak človek ima sovražnike, sovražniki pa so tedaj še pogosto ubijali, požigali hiše, zastrupljali živino, metali crknjene pse v vodnjake svojih sovražnikov ali jim ponoči z drekom mazali vrata hiš. Noči so je male ljudi, v globačah in grapah po hostah pa so se belile vedno nove in nove sveže oglodane človeške kosti... Tisti čas je bilo otroštvo za marsikoga prej kazen za prihodnje grehe kot najsrečnejši čas življenja. Ljudje niso imeli časa za otroke, zlasti ne za tiste najbolj nepotrebne, nezakonske otroke in še zlasti ne v tistih krajih, kjer so vsi čakali na odrešitev, kajti zmagovalci v pravkar minuli vojni večini teh ljudi niso bili po volji...

Če je mati sploh kdaj spregovorila o teh časih, je vedno tožila, da ji je bilo težko z menoj. Obtoževala je čas, ljudi, ki jim je služila kot dekla ali dninarica, državo... Takšno otroče je gotovo vsem odveč. In najbrž so mnogi pomislili ali celo rekli: »Še najbolje bi bilo, ko bi ga bog vzl k sebi...«

Vse kaže, da sem se rodil kot plod ukradenih trenutkov zadovoljstva, zaznamovan z žigom greha, lahkomišelnosti in bede. V tistih krajih to še danes pomeni ze-

da direktor, ki firmo zafura, ne sme delati spiskov, kdo je odveč. Mora že biti prvi na spisku. Zato pa zdaj tolčejo po najbolj zdravih, ker bi jim bili ti lahko najbolj nevarni.

Niso govorili le iskraši. **Albert Veler** iz TAM, **Vasja Kreft** iz Lito-stroja, **Branko Medik** iz mariborske Livarne, **Marjana Koren** iz Gorenja, vsi so ugotavljali približno isto. Menda ne bodo zamerili, če jim razpravo strnem:

»Predlog zakona o delovnih razmerjih je šel mimo sindikata kot ekspresni vlak. Šefi, ki za nič drugega niso sposobni, so takoj začeli mahati z njim, takrat seveda, ko je to neugodno za delavce. Zadnji čas je, da sindikat pokaže svojo avtoriteto. Svoje minimalne zahteve mora dvigniti, pri odpuščanju recimo iz 6 v 24 plač. Sploh na stečaje in odpuščanja. Največkrat gre tako in tako za stečaje, s katerimi nategneš upnike za ceno nekaj delavcev na cesti. Upniki so ogoljufani, delavci brez službe, šefi na stolih in kar je najhujše – proizvodnja pada. Tako ne bo šla v stečaj le vsa Iskra ampak kar Slovenija. Pa ne le stečaji, nobena sanacija ne sme

biti odobrena, preden niso zamenjana vsa vodstva. Res vsa, čeprav se začne kajpak z vrha...«

Kako naj sindikat proti mafiji

Albert Vodovnik, ki je sejo IO ROS vodil, jo je moral kajpak tudi strniti. Nič kaj lahek posel. Še sam je pribil, da je bil v Tenelu, ko so poskušali delavce prepričati, naj si izglasujejo stečaj. Na srečo jim ni uspelo. Sam ve, da nekaj let od **Šifkoviča** ne more dobiti informacij, in zdaj sliši, da isto velja za sindikat v Iskri in njenih delih. Zato je treba sindikat okrepiti, potem pa se lotiti odnosov

v vsej Iskri, preveriti njene finančne in programske tokove, zaostri vprašanja odgovornosti vodstva tozda, Iskra Comerca in Iskra banke, najprej znotraj...

Tu se mu je s sklepi zataknilo. Po dvorani je namreč završalo ob besedi »znotraj«. Slišali smo pripombe, da je znotraj preveč mafije, da bi sindikat lahko uspel. Preveč je tudi govoric, namigovanj. Povzemimo le to, kako je **Rigel** speljal Iskri programatorje in s tem njene šefe »nategnil kot stare kante«, če ni zadaj še kaj hujšega. Lovili so se okoli tega, ali naj najprej sindikat Iskre zahteva objektivno zunanjo revizijo, pokliče **SDK**, **UJV**, instituci-

je, ki bodo preverile prelivanje sredstev in programov... Kako naj se sindikati lahko takoj znajdejo na spisku presežkov nič ne pomaga, ne bo šlo brez narekovanja:

Pred krvavim bojem

»ROS bo dal pobudo RS ZSS, naj se takoj spremeni sindikalna lista in se v njej okrepijo zahteve, tudi ta za 24 plač. Pritisnil bo na republiški izvršni svet in GZ, da vsi pristojni zaostrijo odgovornost za vodenje poslovanja in programe. V Iskri in vseh njenih delih morajo odgovarjati tisti, ki so povzročili polom, zdaj pa ščuvajo delavce, da bi se tako skrili. Sin-

dikat ne bo le preverjal spiskov presežkov, ampak ne bo pustil, da bi jih še naprej pisale »cipe, ki so zafurale kupleraj«. Sindikat bo preveril vse statute, kako je v njih opredeljena njegova vloga. Varoval bo vse svoje funkcije, ki jih bodo v tej bitki brez dvoma dobivali po glavi.

Ker se je moč oziroma nemoč sindikata v Iskri že pokazala, se bo zdaj toliko bolj zavzemal ROS skupaj z občinskimi sindikati. **Šifkovič** in **Šinigoj** sta pač premočna, da bi se z njima lahko pogajal zgolj sindikat v Iskri.

Menda res, sem pomislil in se spomnil izjave predsednika ljubljanskega izvršnega sveta **Hrvoje Draškoviča**, kako je za **Šifkoviča** premajhen. Zato bo še kako prav prišla obljuba **Alberta Vodovnika**:

»ROS bo nudil vso neposredno pomoč, izkoristil bo vse politične pritiske, da bo sindikat v Iskri dovolj močan in bomo s skupnimi močmi uresničili tule sprejete naloge. Poslovodne strukture nikogar ne bodo ujkale, to bodo boji, krvavi boji. Strukture so se doslej dogovarjale pri **Šinigoju**, ne da bi sindikat za to vedel. Tega ne smemo več dopustiti.«

Že od vrat sem slišal zdaj res zadnjo repliko **Andreja Satrana**: »Vse lepo in prav. Žal pa sta sindikalno varstvo in varovanje sindikalistov tako slabo opredeljena, da bomo morali najprej profesionalci nastaviti hrbet. Je že v redu, da se začne krepiti sindikat v Iskri, a republiški in občinski sindikalni funkcionarji bomo morali dati prvi glavo pod nož. Zdaj pa res!«

Zgodbo sem pisal v trdem pričanju, da so jo že dali. In v trdnem upanju, da jo bodo tokrat tudi zares izvlekli, kot se za sindikat spodobi.

Ciril Brajer,
slike: Sašo Bernardi

Pred krvavim bojem

Marjana Koren

Andrej Cimerman

Albert Vodovnik

Marko Nadžar

lo natančno določeno mesto za vse življenje...

Kaj je v resnici za namigi o zamenjivosti in vseh mogočih boleznih, s katerimi naj bi se bil otepal?

Ce bi mogel priklicati iz sebe vsaj kakšno mimobežno podobo, slutnjo tega, kar je bilo...

Prav rad bi vedel, kakšen otrok sem bil? Siten ali dobrovoljen? Z vsem zadovoljen ali nergač? Lepo in zdravo okrogel veseljak ali zabuhla blede spaka z napihnjenim trebuhom? Je bilo kaj podobnega kot z onim, ki ga je mati, tudi nezakonskega, preprosto odložila na prag hiše, kjer je živel mož, s katerim je neobdobje sem spočela, in je potem negodnik ostal pri hiši, osovražen od vseh. Najbolj pa ga je seveda sovražila očetova žena, ki je bila prisiljena skrbeti za ta živi dokaz moževe nezvestobe. In skrbela je slabo. Ni skrbela. Ni ga previjala. Zelo dolgo ga sploh ni dvignila iz zaboja, v katerem je ležal v lastnem gnoju, dokler ni začel živ razpadati in so se mu zaredili drobni črvčki v živem mesu. Končno so za to izvedeli na občini in ji zagrozili, da bo šla v zapor, če ne bo bolj ravnala z otrokom. Tako hudo ni bilo... Nekaj pa je moralo biti. In najbrž sem ravno zato, odkar se spominjam, z odporom zavračal vsak namig v zvezi z lastnim otroštvom. Bil sem še otrok, ko sem bil že prepričan, da je o tem najpametnejše nič vedeti in molčati. Niti misliti nisem želel na to. Takšno stališče, skoraj sovraštvo do prvih let lastnega življenja, mi je najbrž vtepla v glavo mati... In potem ti ta neznan čas nenadoma začne manjkati.

In začneš si izmišljati zgodbe. Bolj ali manj verjetne...

Odkar se spominjam, je bilo materino razmerje do mene močno spremenljivo. Nemalokrat sem bil isti dan deležen kipeče nežnosti in posebej izbrane šibe; take, ki najbolj boli. Tenke in gibke, vendar čvrste, ki se kar opri-me kože in zareže vanjo včasih celo krvavo sled. Še posebej primerne so se ji zdele tenke in žolte ali rdečkaste šibe s posebne vrste vrbe, ki raste ob jarkih in mlakah in jo v onih krajih imenujejo pintovec. Tenke, žilave veje pa jim rabijo za pletenje košar in cajn, ob tepežnem dnevu pa za spletnje korobačev. Gibka, kot je, se taka šiba kar ovije okrog telesa, skoraj tako kot bič. Če je šiba ravno prav debela, približno tako kot možki mezinca ali ženski prstanec, potem ob prav odmerjenem udarcu po goli koži ta koža gotovo zakrvari. Skratka, izborna orodje...

Kot se mi zdi, pa je mati, kadar je bila res razjarjena, še rajši uporabljala rozge. Ker sem bil z rozgami tepen včasih še jeseni, sklepam, da si je mati na pomlad ob rezanju trte vedno nalašč shranila nekaj najprimernejših rozg prav v ta namen. Pravilno posušena rozga, ki ni izgubila prožnosti in še ni začela trohneti, je bila ponavadi še tanjša od vrbove šibe in zato je udarec z njo še bolj zapekel. Poleg tega ima rozga kolena in očesa, tako da je ob udarcu čutiti, kot da bi te kdo usekal z bičem, na katerem so narejeni vozli ali pa so nanj nanizane železne kroglice. Če je udarec z rozgo kolikaj čvrst, na koži vedno ostanejo podplutbe, ki nato še dolgo skelijo in te spominjajo na oni ve-

čer, ko si bil deležen kazni...

Mati je imela tako navado, da me niti ni skušala ujeti tedaj, ko sem ušpilil, kar pač sem. Počakala je do večera. In, ko sem se že razpravil ter legel v posteljo, je nenadoma začelo padati... Padalo je vseprek in dotlej, dokler nisem uspel skočiti s postelje in se zalesti pod njo, kjer me udarci niso več dosegli. Če pa so me še, pa vsaj niso bili več tako učinkoviti... A vse to je bilo kasneje; v časih, ki se jih že spominjam... Najbrž pa materin odnos tudi pred tem ni bil drugačen... Po drugi strani pa je res, da me je tudi po celodnevem delavniku na njivi bila pripravljena naložiti na hrbet in me tudi po pol ure ali celo uro nositi do doma. In to tudi še tedaj, ko sem bil že pet, šest, sedem let star... Prav gotovo je bilo res, da bi mi dala piti lastno kri, če bi ne imela drugega; menda pa si je nemalokrat tudi zaželela, da bi umrl, ali da se sploh ne bi bil rodil. Večkrat me je imenovala Lucifer in gotovo je tedaj res tako mislila...

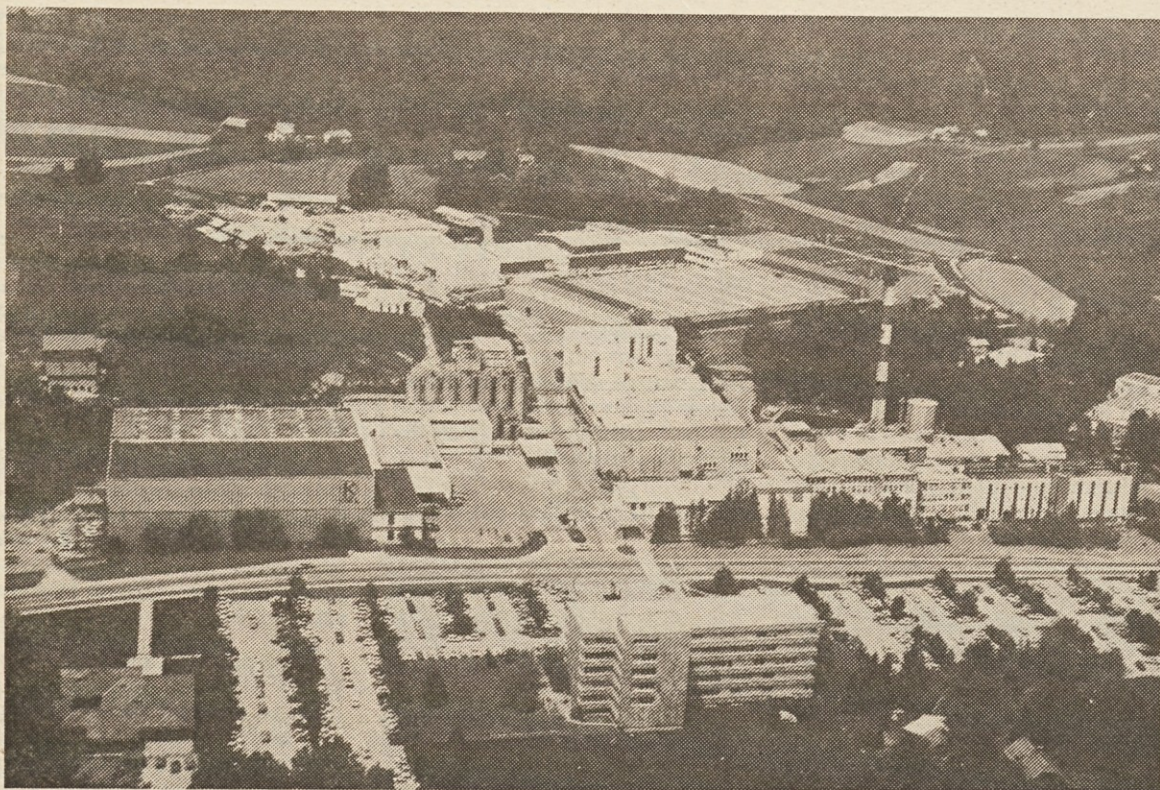
Tudi zato me tako zelo zanima, kaj se je dogajalo v prvih mesecih in letih in prav zato večkrat pomislim, da mi ni nihče nič posebnega povedal zato, ker bi bilo treba govoriti tudi o tem, kako je ravnala z menoj mati in zakaj je ravnala, kakor je pač ravnala... Kasneje sem, še vedno kot otrok, večkrat razmišljal o naju ravno zato, ker je bilo to razmerje tako spremenljivo, da nisem nikdar vedel, kaj lahko pričakujem. Vsi drugi ljudje in tudi sam sem vedno mislil, da se me bo skušala čim prej bo mogoče iznebiti in me prepustiti kakšnemu kmetu kot pastirja

ali hlapčiča. In vendar se to zelo dolgo ni zgodilo. Drugi dečki iz revnejših družin so morali že s sedmimi ali osmimi leti od doma na kmetije, kjer niso imeli otrok ali pa so bili domači otroci še premajhni ali že preveliki za pastirje. Mene je to doletelo precej kasneje... Pravzaprav sem si že zelo zgodaj razložil ta njen spremenljivi odnos do mene kot posledico njene vernosti. Zanj sem bil otrok greha in nekakšen živi opomin in spomin na to, da je grešila in prav to je bil najbrž razlog za to, da je večkrat izbruhnila v pravo sovraštvo. Po drugi strani pa je vedela, da me je ravno zato dolžna še bolj ljubiti in še bolj skrbeti zame in mi omogočiti čim boljše otroštvo... In med tema dvema skrajnostma, ki sta odražali njeno stisko, se je dogajalo vse drugo. In najbrž je bilo tako že tudi v tistem času, iz katerega se ničesar ne spominjam, kvečjemu morda nekaterih vonjev. Drugače si preprosto ne znam razložiti, zakaj so mi nekateri vonji tako odvratni, kakor mi so...

Bolezni... Menda sem bil deležen prav vsega, kar lahko doleti otroka... Za to občutljivost je bilo več razlogov. Živela sva v starih bajtah ali v nezakurjenih sobah velikih kmečkih hiš, oblečen pa tudi nikdar nisem kdo ve kako toplo.

Kot dojenček in tudi kasneje sem bil vedno oblečen v stare cunje, ki so jih pred menoj nosili že vsaj trije ali štirje srečnejši otroci, in ki jih je mati zastonj dobila od sosedov in gospodinjo na kmetijah, kjer je delala kot dninarica. Nič ni bilo narejeno ali kupljeno zame po meri... Prve res nove

hlače sem dobil šele tedaj, ko sem kot prvošolec šel k prvemu obhajilu, ki mi ni ostalo v lepem spominu zato, ker nisem imel tako lepe sveče kot drugi otroci. Imel sem dolgo, rumeno, debelo in prav nič okrašeno svečo, vsi drugi pa so imeli krajše in bele sveče, okrašene s podobnicami iz srebrno in rdeče lesketajočega se stanola... Pa tudi s hlačami ni bilo posebnega veselja... Bile so kratke hlače in bilo me je sram v njih, ker mi je ne vem več kdo očital, da imam predebela kolena... In, kot nalašč, najstarejša fotografija, ki jo hranim, je prav skupinska fotografija z župnikom po prvem obhajilu. In, kot nalašč, so me posadili na tla v prvo vrsto, da je kljub blagi obledelosti fotografije, razločno videti prav vse: debelo, na kratko ostrizeno glavo s štrlečimi ušesi, debela kolena in dolgo, pusto in debelo svečo. Za menoj pa so v drugi vrsti stale deklice v belih oblekah, s pentljami in venčki v nakodranih laskih in jamicami v nasmejanih ličkih... Še danes pa me obide občutek sramu ob misli, da sem kot otrok, ko sem končno le shodil, še dolgo nosil nekakšno krilce, jankico, kot so rekli v tistih vaseh. In menda sem, prizadet v svoji otroški moškosti, ker so me vsi otroci zbadali zaradi jankice, pogosto jokal, mati in drugi odrasli pa so me prepričevali, da je jankica primernejša kot hlače, ker lahko preprosto spustim drekec, kadarkoli in kjerkoli me pritisne. A, kako naj otrok zaupa in verjame odraslim ljudem? Sral pa menda res sem, kadarkoli in kjerkoli me je prišlo... Sram zaradi tiste jankice pa se je zažrl vame in me bržčas še vedno žge nekje v globini...

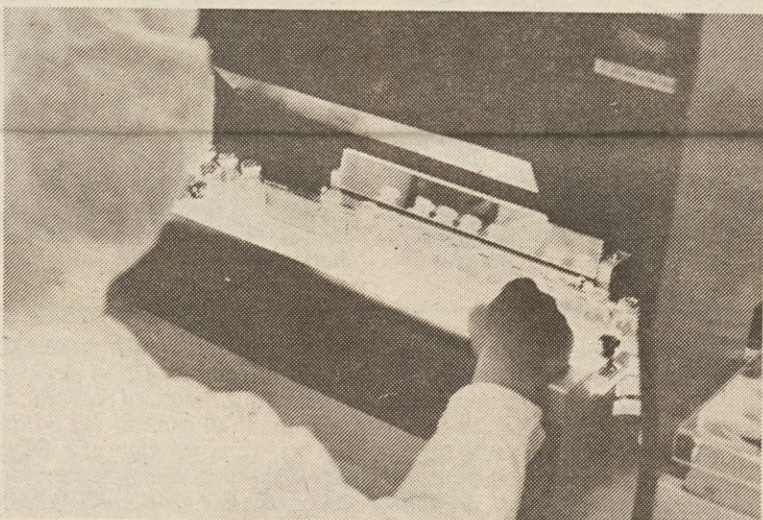
Slavko Plavec, namestnik generalnega direktorja Krke

Najboljša je naložba v znanje

Pred dnevi so na Otočcu podelili že 19. Krkine nagrade. Ob tej priložnosti je generalni direktor Krke Miloš Kovačič izrazil prav optimistično upanje, da je blizu čas, ko bodo pri nas raziskovanje, znanost in pamet dovolj cenjeni in ko nam ne bo treba več zmajevati z glavo ob alarmantnih odlivih pameti v tujino. Roko na srce: če kdo, potem je prav prvi mož tega novomeškega podjetja tisti medij, ki lahko govori o teh stvarih z vso potrebno meritornostjo. Krka je namreč eden redkih kolektivov pri nas, ki je ves čas svojega obstoja posvečala kar največ skrbi prav lastnemu kadru, tehnologiji, je skratka vsa razpoložljiva sredstva vlagala v lasten razvoj. Temu primerna je tudi današnja Krka razvejano drevo v polnem soku, ki ga je zasadil in vseskozi skrbel za njegovo pravilno rast njegov oče, magister farmacije Boris Andrianič. O tem zelo nazorno govori dejstvo, da se je ena največjih farmacevtskih tovarn v Jugoslaviji razvila iz majhnega laboratorija. To pa se je lahko zgodilo prav zaradi Andrianičeve daljnovidnosti, ki ni nikoli varčeval, ko je bilo treba mlade ljudi pošiljati v tujino. Podobno velja za prevzemanje tudi najbolj odgovornih dolžnosti, pri čemer je v Krki ves čas vladalo zaupanje v mlade in sposobne ljudi.

Od kod ta otok osamelec? Po besedah Slavka Plavca, namestnika generalnega direktorja, je današnja Krka razvejano drevo v polnem soku, ki ga je zasadil in vseskozi skrbel za njegovo pravilno rast njegov oče, magister farmacije Boris Andrianič. O tem zelo nazorno govori dejstvo, da se je ena največjih farmacevtskih tovarn v Jugoslaviji razvila iz majhnega laboratorija. To pa se je lahko zgodilo prav zaradi Andrianičeve daljnovidnosti, ki ni nikoli varčeval, ko je bilo treba mlade ljudi pošiljati v tujino. Podobno velja za prevzemanje tudi najbolj odgovornih dolžnosti, pri čemer je v Krki ves čas vladalo zaupanje v mlade in sposobne ljudi.

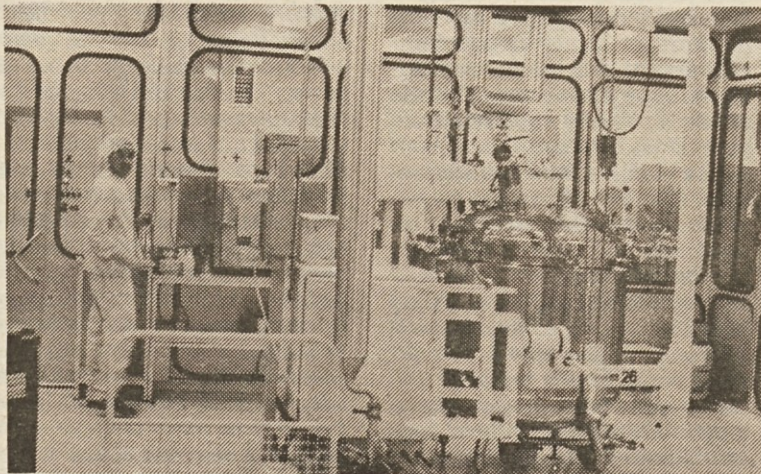
Zelo zgovoren podatek, ki prav po svoje govori o Krkini razvojni filozofiji, je nedvomno ta, da je imela Krka precej let pred slovensko idejo o »2000 raziskovalcih« v posameznih obdobjih več štipendistov kot pa je bilo v njej zaposlenih. Tovarna je v 19 letih za raziskovalno delo na gradila več kot 100 študentov in srednješolcev. Slavko Plavec nam je takole orisal model Krkinega razvoja: »Ob nenehni skrbi za razvoj (v Krkinem razvojnem institutu dela danes 200 ljudi) pa smo hkrati ves čas sodelovali s svetovno znanimi

Krka se je letos organizirala kot družbeno podjetje. Ob tem nam je Slavko Plavec dejal, da je bila že prej podjetniško organizirana in to ne glede na to, da so bili domala desetletje in pol organizirani v deset tozdov in DSSS. Naš sogovornik vidi elemente podjetništva v tem, da je bil poudarek v vseh teh letih na menedžmentu in ne na samostojnosti tozdov. Poleg tega je bila »odvisnost vseh dejavnosti od skupnih dogovorov izredno velika.« Poglavitni cilj podjetniške reorganizacije je bil Krko organizirati kot skupek profitnih centrov, ki zajemajo vse funkcije od razvoja, nabave, proizvodnje do prodaje. To pa je nekaj podobnega, kar so imeli v Krki že pred 15 leti.

firmami in prek takšnega sodelovanja prišli do pravih rešitev. Naša tovarna danes proizvaja kakih 60 odstotkov tujih licenčnih preparatov, medtem ko jih je 40 odstotkov plod njene lastne pameti...«

Kaj to pomeni, se bomo kaj hitro prepričali, če za hip pokukamo na področje razvoja in raziskav zdravil. Razvojna faza novega zdravila traja od 7 do 10 let. Velike firme imajo v razvojnoraziskovalnih ustanovah zaposlenih več tisoč raziskovalcev. Firma Glaxo na primer zaposluje na področju razvoja 4000 raziskovalcev, v naslednjih petih letih bo ta številka narasla na 5500. Kolikšni stroški so pri raziskavah in razvoju zdravil pa zelo hitro lahko ugotovimo, ko zvemo, da je na primer ameriška farmacevtska industrija

v ta namen porabila leta 1987 kar 5,4 milijona dolarjev. Nemški Bayer je tega leta vložil v raziskave 665 milijonov dolarjev, kar je bilo tedaj več kot 22 odstotkov njegove skupne prodaje.

Iz tega je lepo razvidno, da je jugoslovanska farmacevtska industrija hočeš nočeš obsojena na sodelovanje z vsemi multinacionalkami. »Naše sodelovanje z njimi je izredno ambiciozno,« poudarja Slavko Plavec. »Zahvaljujoč temu smo na

tekočem z vsem, kar svet proizvaja.«

Na vseh celinah

Bržda se ima danes novomeško podjetje, ki ponuja za današnje razmere še kar dober kruh 4000 delavcem, prav takšni razvojni strategiji zahvaliti, da je danes njegov znak na vseh celinah, v 70 državah, da bo letos ustvarilo 220 milijonov prodaje, od tega kar 100 milijonov dolarjev v tujini, o čemer je prav ponosno, čeprav trdno na tleh govoril Miloš Kovačič na Otočcu.

Razveseljive so tudi te številke: 8 odstotkov Krkinega izvoza je konvertibilnega. Pokritost izvoza z uvozom je 51 milijonov dolarjev, kar je za naše razmere seveda zelo dobra zunanjetrgovinska bilanca. Letos se je prav na področju izvoza zgodilo nekaj, kar samo zase govori o zupanju tujih partnerjev v Krko. Na začetku leta so namreč v Novem mestu načrtovali manjši izvoz od lanskega (72 milijonov dolarjev),

času zaradi slabše akumulacije manj vlagala v razširjeno reprodukcijo kot prej, ko je bila znana po svojih velikih vložkih v objekte in tehnologijo,« poudarja Slavko Plavec.

Trenutno v Krki ugodno poslujejo, kar jim govori, da so ukrepi zvezne vlade dovolj tržno naravnani. Motijo jih nekateri začasni odmiki (na primer: nerealni devizni tečaj) in pa slaba likvidnost domačih kupcev. Splošna nelikvidnost slovenskega in jugoslovanskega zdravstva se jim kaže v velikih zamudah plačil. Če so včasih Krkini domači kupci poravnali svoj dolg povprečno v 32 dneh, se ta rok zdaj že približuje dvema mesecema, kar tudi Krkino prodajo sili v ustrezno ukrepanje. V Krki pozdravljajo sprostitev cen, ki se jim dvigujejo skladno z inflacijo, a se hkrati tudi zavedajo, da se v zdajšnjih razmerah ne morejo docela in povsod tržno vesti. Verjetno se imajo kupci zdravil prav temu dejstvu zahvaliti, da so bile lekarnes letos kolikor toliko dobro založene.

Moderna tehnologija in oprema

Kako naprej? Pri iskanju odgovora na to vprašanje, povejmo, da Krka posebej v Novem mestu in na Dolenjskem velja za podjetje, ki ima velik posluh za težave drugih. Tako je pred dnevi priskočila na pomoč Iskri Tenelu in od njega za približno 80 milijard odkupila proizvodne prostore v Bršlinju. Verjetno je prav v tem podatku iskati razlog, da se je Tenel vsaj začasno rešil stečaja, vendar Plavec ob tem poudarja: »Toda to ne pomeni, da mi pomagamo sanirati Tenel, kot se govori, da smo se pri tem nakupu netržno vedli. Prav nasprotno, mi smo te prostore kupili zato, ker smo jih potrebovali. Vanje se bo namreč preselil zeliščni program, ki ga zdaj izvajamo v bližnji tovarni izolacijskih vlaken. S to preselitvijo bo ta tovarna prišla do prepotrebni skladiščnih

V Krki so doslej razvili in izdelali:

- 44 lastnih tehnologij za kemijsko sintezo farmacevtskih učinkovin,
- 515 lastnih tehnologij za formulacijo gotovih proizvodov s področja farmaceutike, veterine in pomožnih zdravil,
- 520 kompletnih analitskih dokumentacij za nove Krkine proizvode,
- 379 strokovnih elaboratov iz področja predklinike za 50 novih proizvodov,
- vložili patentnih prijav v Jugoslaviji 175
- vložili patentnih prijav v tujini 379
- podeljenih patentov imamo v Jugoslaviji 89
- podeljenih patentov v tujini 228
- registrirani izumi 171
- registrirane tehnične izboljšave 205
- koristni predlogi 138
- 813 bibliografskih enot, objavljenih v raznih časopisih, patentih in poročilih.

prostorov. In ko smo že ravno pri tem, velja povedati, da poteka proizvodnja izolacijskih vlaken v preurejenih proizvodnih prostorih nekdanje propadle tovarne stekla. Krka je tako v nekem smislu tudi podjetje, ki Novo mesto rešuje pred pomniki njegove realsocialistične preteklosti in sedanosti. Da bo slika tega reševanja popolna, velja dodati še njen nakup hotela Metropol, ki ga namerava Krka preurediti v poslovni hotel za svoje potrebe in potrebe novomeškega gospodarstva.

Sicer pa Krka snuje svoj razvoj v kakovostnem širjenju obstoječih zmogljivosti (farmaceutike, veterine, kozmetike, zelišč, izolacij in zdraviliškega turizma). Krka je potrebno v prihodnje predvsem posodobiti z najmodernejšo tehnologijo in opremo. Tovarna je bila doslej zelo malo obremenjena z obveznostmi iz pretekega vlaganja, ker je predvsem rasla z lastnim in zelo malo s sposojenim denarjem. To pa seveda ne pomeni, da ne bi bila v prihodnje pripravljena tudi na vlaganja tujega kapitala. Vendar je v tem trenutku za Krko to res šele stvar njene bodočnosti. Ne toliko zaradi nje kot zaradi splošnega (političnega) položaja v Jugoslaviji, ki je pristala (za vlaganja) med petimi najbolj rizičnimi državami sveta. Plavec je prepričan, da bi bili tuji pripravljeni vlagati tudi v nekatere Krkine dejavnosti takoj, ko se bodo uredile politične razmere v državi. Njegova izjava je realna, saj temelji na imageju zelo solidnega podjetja, ki ga Krka uživa v tujini.

vendar so med letom dobili dodatnih 25 milijonov dolarjev dodatnih naročil iz Sovjetske zveze, vendar to več kot 30 odstotno povečanje izvoza ni klirinško, temveč konvertibilno, saj gre prek Italije. Vse to nam govori, da bo letos, če se seveda ne zgodi kaj celo nepredvidljivega, Krka zelo uspešno sklenila poslovno leto.

Resnici na ljubo pa je treba reči, da je to podjetje dobro poslovalo tudi vsa leta nazaj. Bile so tudi motnje, ki pa jih gre, po besedah Slavka Plavca, pripisati predvsem posledicam takšnih ali drugačnih gospodarskih politik. »Bila so nihanja, denimo, posebej za časa Mikuličeve omejevalne politike (zamrznjene cene itd.), kar pa za nas nikoli ni bilo usodno. Res pa je, da je Krka v tem

Metod Dragonja

Metod Dragonja, generalni direktor Leka:

Temelj trženja – vrhunski domač izdelek

Lek je eden izmed treh največjih jugoslovanskih proizvajalcev zdravil in farmakoloških surovin. Ima okoli 2800 zaposlenih delavcev, ki so lani izdelali in prodali za 320 milijonov švicarskih frankov (preračunano iz v tujini zasluženih konvertibilnih valut, klirinških dolarjev ter dinarjev z domačega trga), ali povprečno 150.000 frankov na delavca. Pred dnevi smo se pogovarjali z generalnim direktorjem Leka Metodom Dragonjo o podjetniškem vetru, ki je zajel deželo, in njegovem vplivu na organiziranost Leka.

»Lek je že dolga leta, lahko trdim, da že vseskozi, zelo integrirana firma. Notranja kohezija je zelo močna in čeprav je Lek že pred več kakor desetimi leti dosegel velikost, ki bi nemara bila lahko podlaga za drugačno organiziranost, je ostal notranje trden. Zato sedanja koraki v podjetništvo ne pomenijo za nas kake velike dogodivščine. V zadnjih nekaj letih smo se namreč že sami skušali organizirati čim bolj po merilih trga, se pravi, da je bila proizvodnja organizirana po programih. Zdaj dodajamo še močno tržno komponento, ki je temelj uspešnosti, ostajamo pa slej ko prej enovito podjetje«, je uvodoma dejal Metod Dragonja.

O vzrokih za dolgoletno notranjo čvrstost Leka pa je dejal naslednje: »Hiša je stabilna iz dveh vzrokov. Prvi je močna raziskovalno razvojna dejavnost, ki je dala zelo dobre tržne učinke doma in v svetu. Drugi je velika usmerjenost v izvoz, zlasti v zadnjih letih. Lani smo izvozili že polovico izdelkov, precej milijonov dolarjev pa zaslužimo tudi z izvozom znanja. Z izvozom smo nekako izničevali slab vpliv položaja farmacevtske industrije doma, ko včasih vlade posebnosti tovrstne proizvodnje (zaradi nujnosti uporabe visoke tehnologije je treba imeti nekaj več akumulacije in tudi riziko poslov je večji, kot v drugih dejavnostih) niso razumele. Poleg tega je naš glavni domači kupec, zdravstvo, hudo obubožano (zdaj se razmere popravljajo). S prisotnostjo na svetovnem trgu pa smo pridobili precej tržnih izkušenj, dosegli precej zanimivih zaslužkov, slediti pa smo se naučili tudi zahtevam tujega trga tako glede izdelkov samih kot glede uporabe tehničnega in tehnološkega napredka te dejavnosti.«

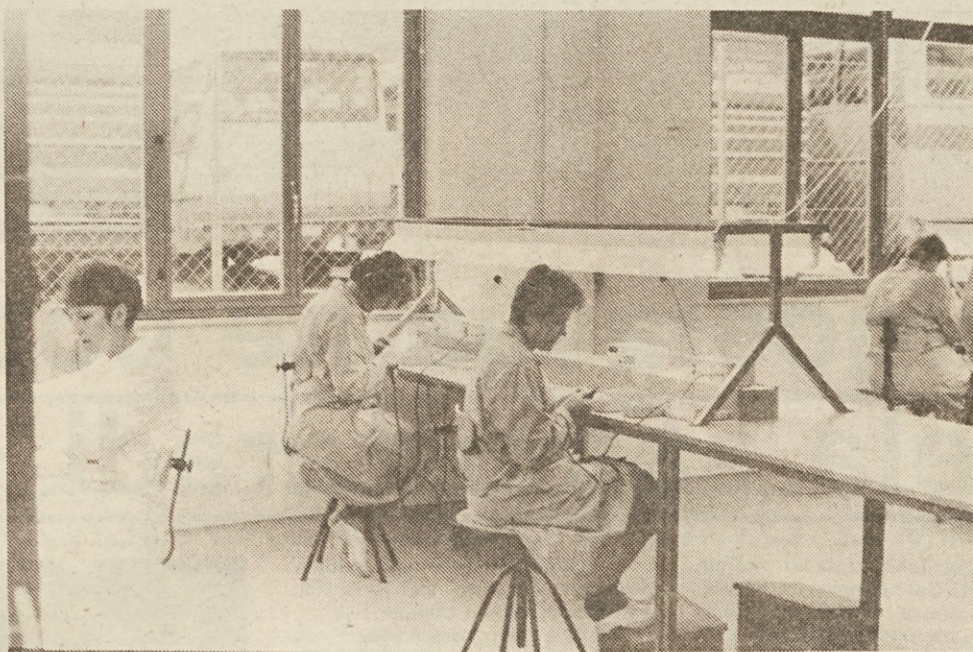
Predvsem zaradi izvoza je Lek v zadnjih dveh letih povečeval obseg poslovanja vsako leto za 20 do 30 odstotkov. Daleč največ, izvozi zdravil in farmacevtskih surovin. »Izvozni zemljevid« Leka je takole pobarvan: tretjino proda na Zahod, tretjino v države v razvoju in tretjino v vzhodno Evropo, pri čemer delež kliringa ne preseže četrtno celotnega izvoza.

Pri izvozu pa ne gre zanemariti deleža raziskovalne dejavnosti, ki je tujemu (in domačemu) trgu ponudila zanimive izdelke ter jih tudi finančno dobro plasirala. Znan je skoraj deset let, projekt »redergin«, ki je bila pravzaprav prva Lekova v celoti tehnološko zaključena inovacija, ki so jo lekovi tudi v tujini zelo dobro vnovčili. Nov primer je Lekov patent na proizvodnji cimetidina, aktivne substance za zdravljenje rane na želodcu. Zadnja tri leta je cimetidin, ki je ameriškega izvora, uspešnica na svetovnem trgu, katerega celotna prodaja je dosegla milijardo dolarjev. Lek od tega, zaradi patenta, ki ga je prijavil na proizvodnjo cimetidina (ne bomo se spuščali v tehnične podrobnosti), letno iztrži kakih 15 milijonov dolarjev ali »odščipne« kakih osem odstotkov te svetovne pogače.

»Ker smo svojo proizvodnjo zavarovali s patentom, smo prišli v najvišji cenovni razred,« pravi Metod Dragonja. »In ne samo to. Na Japonskem, na primer, smo prav zato eden od dveh ponudnikov te substance.«

V razvoju je še nekaj podobnih projektov, v podrobnosti pa iz razumljivih razlogov nismo silili.

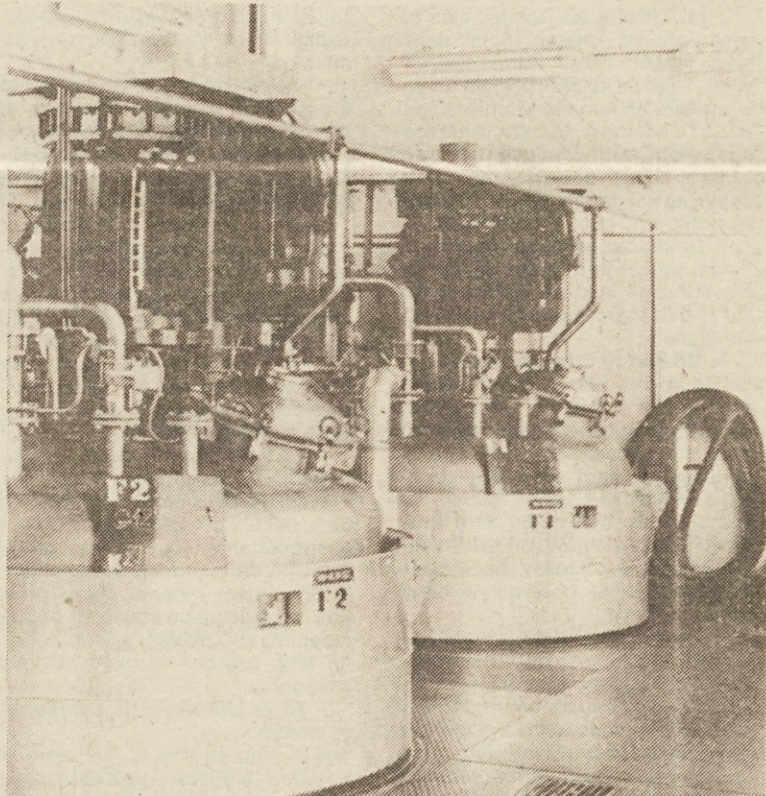
Ena pomembnih razvojnih komponent ta hip je proizvodnja antibiotikov, ki so jo v Leku v minulih letih zaradi dogovora z drugimi farmacevtskimi tovarnami pri nas, pustili ob strani. To je bila napaka, spoznavajo v Leku, saj zavzemajo antibiotiki kar tretjino trga s farma-

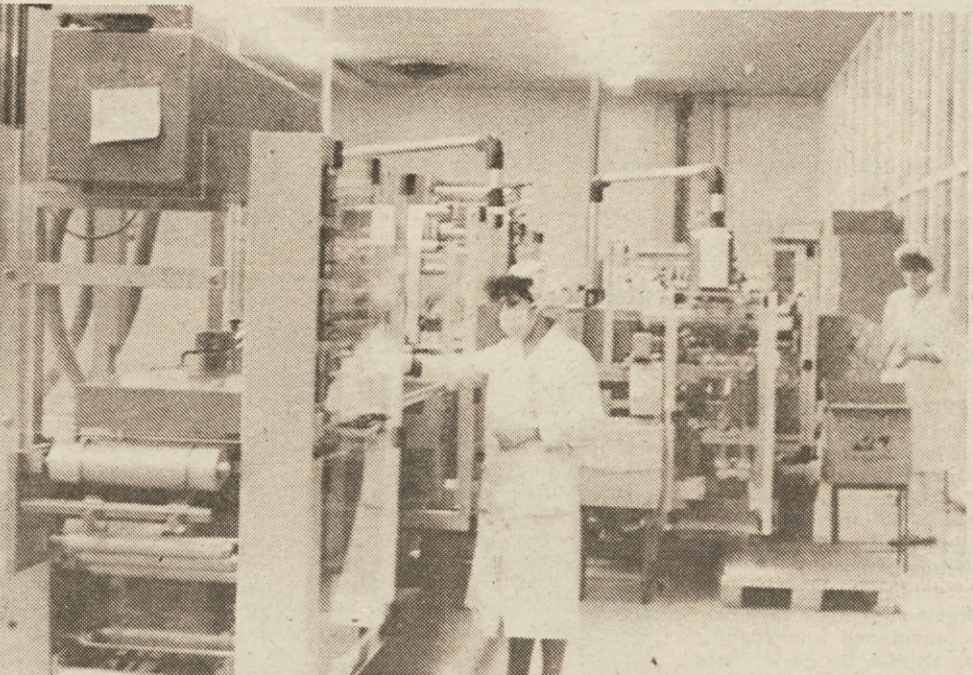
Ivolek, proizvodnja umetnih zob na Ravnah na Koroškem

Pomemben delež predstavljajo nasadi zdravilnih rastlin

Lendava – obrat za proizvodnjo gentamicina

Linija za pakiranje zdravil

cevtskimi substancami, imajo torej daleč največji tržni delež. Zdaj skušajo nadoknaditi zamujeno. Najprej so se lotili izdelave nekaj osnovnih antibiotikov (nekaj široko delujočih, nekaj specifičnih) želja pa je, da bi se na tem področju specializirali.

»Na srečo smo pridobili odlične strokovnjake, ki so nam razvili nekatere zelo dobre tehnološke postopke, tako da bomo tudi tu na trg lahko prodrli ne le z izdelkom, ampak tudi z znanjem«, pravi generalni direktor Leka. »Zdaj gradimo obrat za proizvodnjo antibiotikov v Lendavi, katerega vrednost je 16,5 milijona zahodnonemških mark in ki bo zgrajen konec avgusta prihodnjega leta.«

LEK je, čeprav notranje čvrsto povezan, vendarle razkropljen po Sloveniji. Razen glavnih obratov v Ljubljani in Mengšu ima še tri v Prekmurju ter enega v Ravnah na Koroškem, na katerega so še posebej ponosni, saj je plod vlaganj s tujim partnerjem, v njem pa izdelujejo dentalne izdelke. V Prekmurju pa izdelujejo farmacevtske izdelke. Ko že toliko pišemo o Leku, bi bilo prav, da navsezadnje povemo, kaj izdelujejo: tri četrto proizvodnje zavzemajo

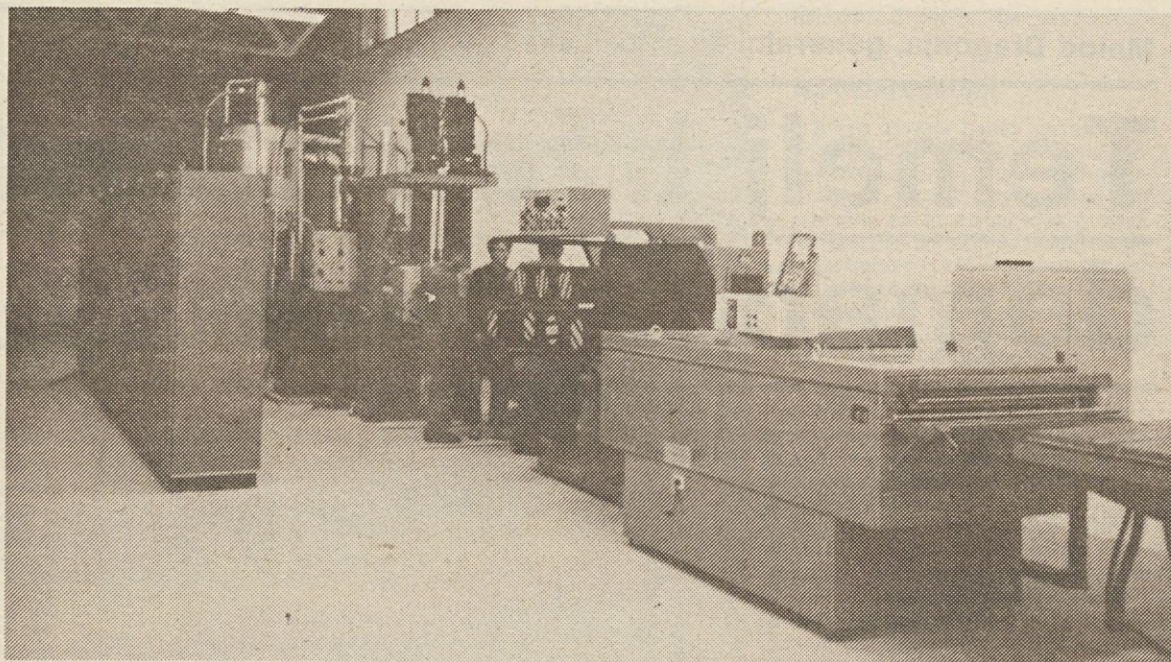
zdravila in farmacevtske surovine, kozmetika je nekaj šibkejša od 10 odstotkov, veterinarska zdravila in dodatki k hrani 6 odstotkov, dentalni program ima 4 odstotni delež, fitoterapija, ali poplarno Lekova domača lekarna pa 2-odstotni delež skupnega obsega proizvodnje.

In ker se ves čas vrstimo okoli znanja, dodajmo še, da v Leku namenjajo za raziskovalno dejavnost od 4 do 5 odstotkov vrednosti prodaje. Ni malo, vendar pravijo, da tisti proizvajalci v svetu, ki računajo na ohranitev svojega tržnega deleža ali na morebitno še povečanje, namenjajo za raziskave najmanj 8 odstotkov prodaje. Vendar je Lek, kljub relativno (glede na konkurenco na svetovnem trgu) nizkim razvojnim sredstvom, proizvodnjo le uspel kar dobro postaviti na svoje noge. Tretjino izdelkov namreč izdeluje po lastni recepturi, za tretjino uporablja lastne surovine, in le tretjino izdeluje po licencah.

Upamo, da smo s tem kratkim člankom podoben podjetništva, kakršnega se gredo v Leku, vsaj približno zaokrožili v celoto. Vendar je vsaj osnovna misel dovolj jasno izražena: vrhunski izdelek, temelječ na domačem znanju, je osnova za trženje v svetu.

B. R.

Pred dnevi so na Ložnici pri Žalcu začeli proizvodnjo notranjih talnih oblog. Gre za povsem novo tovarno, edino novo pridobitev slovenskega gospodarstva v letošnjem letu. Tovarna je sad večletnih prizadevanj delovne organizacije Juteks iz Žalca, ki se posavlja od jute.

Milan Dolar,
Juteks, Žalec:

Jugoslavija ne potrebuje dela samo zaradi — dela

— Milan Dolar, zdajšnji pogovor je v resnici samo nadaljevanje tistega, ki smo ga imeli letošnjo pomlad. Kaj se je medtem v Jugoslaviji in v Žalcu novega zgodilo?

— Nič in veliko. Odvisno od tega, kako na stvar gledaš. V državi še vedno govorimo eno in drugače delamo, v Žalcu pa skoraj prav tako, saj ne moreš sam iz nekega sistema.

— Sodeč po rezultatih poslovanja ste danes lahko večji optimist, kot ste bili še na začetku leta.

— Prav narobe. Na pomlad sem bil večji optimist, ker sem menil, da se bodo stvari v državi hitreje spreminjale. Tako pa se pridružujem tistim, ki menijo, da je najtežje spreminjati zavest, miselnost. Najlaže je napisati program, nanj prisegati, toda čas, ki ga v državi potrebujemo, da bi došli, za kaj pri tem gre, in se začeli ravnanje po novem, je usoden.

— In vendar je toliko novega.

— Je, precej je novega, vendar pa še vedno ne vse, kar pričakujemo, kar je bilo napovedanega in obljubljenega.

— Od kod ta črnoglednost?

— Od kod in zakaj? Zaradi štiridesetih milijard dinarjev, ki jih naša delovna organizacija kot uspešen izvoznik trenutno izgublja. Gre za štirideset milijard dinarjev čiste izgube ali kazni, ker smo izvozniki. Če zvezni izvršni svet ne bo hitro spremenil svojih ukrepov, bo do novega leta spravil na kolena, v rdeče številke, vse, ki se še bojujejo na tujem trgu.

— Ali ste lahko konkretni?

— Oktobra so naše terjatve znašale šest milijonov dolarjev (konvertibilnih). Ker tudi v tujini prebirajo našo zakonodajo, vedo, da blaga ni treba takoj plačati. Torej si moramo mi na ta račun izposoditi denar, katerega obrestna mera znaša za oktober več kot 49 odstotkov, prirastek tečaja pa je le 23,8 odstotka, kar pomeni slab polovico obrestne mere ali konkretno v tem primeru 40 milijard dinarjev razlike. To pa je vsota, ki spravi na kolena sleherno delovno organizacijo. To je rezultat dveh ekonomij, dogovorne in tržne, ko prva ohranja nerealno vrednost dinarja in v resnici ubija — izvoznike.

Zaradi nas se svet ne bo ustavil

— Tudi vas?

— Ja, kaj pa mislite! Tokrat gre le za petino vrednosti našega izvoza, pokažite mi genija, ki bi v industrijski proizvodnji ustvaril tolikšne dohodke, da bi lahko pokrival te razlike! In da je nesmisel takšne ekonomije še večji, izvoz naj bi bil naša — rešitev!

— V teh dneh odpirate novo tovarno, z novo proizvodnjo, ki je skoraj povsem namenjena tujemu trgu. Torej imate le zaupanje v boljšo, v tržno naravnost naše ekonomije in gospodarjenja?

— V Juteksu že nekaj let načrtujemo stvarne možnosti in razvoj naše delovne organizacije. Da gre pri tem res za poznavanje razmer in stvarnih možnosti naše delovne organi-

zacije, potrjujejo dosežki zadnjih nekaj let. Da ne navajam števil, v resnici gre za nenehni vzpon proizvodnje, vrednosti družbenega proizvoda, za uspešen prodor na tuje tržišče.

Nova tovarna za proizvodnjo notranjih talnih oblog je del naših prizadevanj pri prestrukturiranju proizvodnje, ki se že skoraj povsem odmika od — jute.

— Juteks so pred petdesetimi leti ustanovili savinjski hmeljarji, da bi tako ceneje prišli do žakovine?

— Da, vendar se je kmalu pokazalo, da samo proizvodnja vreč ne more zaposliti in prehraniti delavcev.

Uvoz in predelava jute danes ne preneseta stroškov, zato smo začeli razmišljati o drugih proizvodnih programih, ker je postalo jasno, da mi ne moremo v korak s pridelovalci in predelovalci jute na Daljnem vzhodu. Zato smo iskali takšne proizvodne programe, ki smo jih bili sposobni izdelovati in sami sfinancirati.

— Tudi ta, nova tovarna, stoji na temeljih takšne politike?

V celoti. Zato smo z dograditvijo tudi nekoliko »zamujali«. Takšno gospodarjenje, ko razvoj gradiš s svojim denarjem ali sovlaganjem, je po mojem mnenju edino prava pot. Mogoče ne bo odveč, če ob tem omenim, da Juteks v vseh petdesetih letih obstoja ni nikoli posloval z izgubo.

— To je bilo navzkriž z našo miselnostjo.

— Da, zato pa smo tu, kjer smo. In ko smo v Jugoslaviji doživeli infarkt, so bili nekateri prepričani, da se bo svet — ustavil. Žal v tem prepričanju mnogo Jugoslovancev še vedno živi, čakajoč, da jim bo kdo drug pomagal. Težko je v letu, dveh ali petih letih opustiti navado, da bo že kako, da se nam ne more nič pripetiti, da si s posojili lahko dokončno rešimo gospodarstvo.

Rezultati so odvisni samo od tržnih razmer

— Zanimivo je, da je Juteks doživljal najdinamičnejši razvoj v zadnjih štirih, petih letih, ko so drugi že klecali.

— Sedanja naravnost Juteksa ni od včeraj. Gre za točno določen in predviden razvojni načrt, ki ga brez pardona uresničujemo.

Pred dobrimi štirimi leti smo se soočili s trgom, kar je povzročilo še ostrejšo tržno naravnost proizvodnje. Rezultati kake delovne organizacije niso odvisni od dobre volje vodstva ali delavcev, temveč od tržnih razmer. In to ne od jugoslovanskih tržnih razmer...

— Brez zamere, o vas pravijo, da ste še previdnejši od že tako pregovorne previdnosti Savinčanov, ko gre za kapital. Da če vi daste dinar, drugi mirne vesti primaknejo dva...

— »Najlaže je barantati s tujim denarjem. Če si ga sam prislužiš, z delom in lastnim znanjem...»

— Vi ste rasli z Juteksom. Prvič ste prestopili prag tovarne kot osnovnošolček...

— Da, dovolili so mi, da sem pobiral ostružke. Tako sem si prislužil denar za šolske potrebe. Potem sem se v Juteksu zaposlil...

— In se šolali ob delu.

V resnici sem prehodil vso dolgo pot od delavca do — direktorja. Utrip tovarne poznam od tovarniške ograje do risalne deske v razvojnem oddelku. Meni ni treba razlagati, kdaj gre za »višjo silo« in kdaj za človekovo malomarnost ali nedelo. Enako dobro vem, kaj je delavec Juteksa sposoben narediti in kaj zmore...

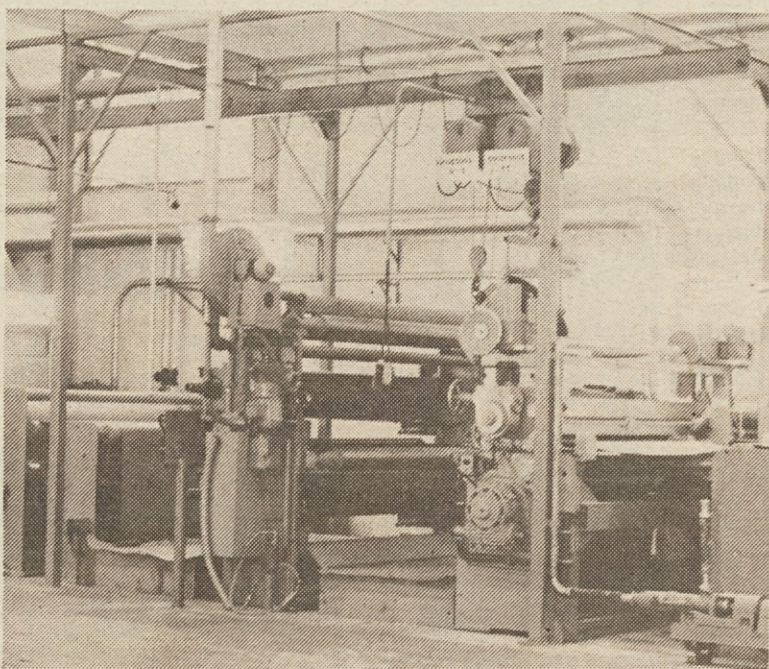
— To je tu in se vidi. Toda vemo, da je prav ta delavec skupaj z vami stiskal pas, da osebni dohodki zaposlenih v Juteksu niso bili vabljeni, kot so bili denimo v drugih delovnih organizacijah v žalski ali sosednji, celjski občini...

»Zdaj ste me dregnili v nikoli zalejeno rano. Plače, plače ali, če hočete, osebni dohodki. Najprej razčistiva dve stvari: eno je plača in drugo je plača. Vendar gre za razliko, ki je v Jugoslaviji dolgo nismo in je še vedno ne priznavamo! Gre za navzočnost na delu in plačilo za — opravljeno delo. Gre za to, da v Jugoslaviji še vedno zagovarjamo politiko »enakih želodcev«! Vi vztrajate pri tem, mislim na sindikate, da mora delavec za svoje delo dobiti najmanj toliko... Prav. Jaz zagovarjam stališče, da Jugoslavija ne potrebuje dela samo zaradi — dela. Da bi bilo čimveč ljudi zaposlenih, navidezno zaposlenih, ne glede na ekonomske učinke. Nikjer, niti v sindikatih, pa ne postavljate cene strokovnjaka. Te »škarje« se vse bolj zapirajo! Prav je, da v Sloveniji zahtevamo za delavca evropski zaslužek, kajti ni je večje sramote, kot je pri nas ta, da delavec z redno zaposlitvijo in v redu opravljenim delom ne more niti — preživeti.

Milan Dolar, dipl. ekonomist

Naš delavec ustvarja enake učinke, kot jih ustvarja delavec v sosednji državi. Če rečemo, da mora biti za tako opravljeno delo plačan, potem ostane vprašanje, kaj pa — strokovnjak?! Pri nas gre za razmerja ena proti tri ali še manj, le redkokje več! Na Zahodu so ta razmerja ena proti dvajset in petindvajset! Kako potem zahtevati od strokovnjaka, naj pride v neko delovno organizacijo, ki se komaj drži nad vodo in ga silijo, naj da vse od sebe. To je utopija, ker smo ljudje samo ljudje...

— Kako vi rešujete kadrovska vprašanja?

»Pred leti smo imeli težave, ker je naša proizvodnja zaposlovala mnogo ne kvalificirane delovne sile. Zahtevnejša proizvodnja je zahtevala tudi več znanja. Danes, ta trenutek, imamo na stečaj odprta vrata za vrsto visokoizobraženih strokovnjakov, vendar jih ne dobimo...«

— Vemo, da ste redni obiskovalec naših srednjih in visokih šol, v katerih iščete točno določene profile...

»Ne samo jaz, tudi moji prijatelji in sodelavci že v srednji šoli iščejo primerne mlade ljudi, da bi jim pomagali pri šolanju in jih potem zaposlili. Žal nam tudi to ne daje željenega, ker nekaterih poklicev enostavno ne izobražujemo. K temu je seveda treba dodati še druge pogoje, kot so že omenjeno razrednotenje visokostrokovnih del, odmaknjenost od večjih središč, bivalne razmere, onesnaženost okolja, da, tudi to, življenjske razmere so odločilne...«

Človek je bistvo vsega našega prizadevanja

— Vsebina našega pogovora se vrti okrog težav in problemov. V resnici pa ste velik — optimist...

»To ravno ne, vendar vem, kaj hočem in kaj zmorem. Jaz in moji sodelavci. Gre za kar dobro skupino, v kateri vsak točno ve, kaj mora narediti in kaj lahko naredi. Rezultati so tu, vendar ne smemo pozabiti, da gre šele za prvi del prestrukturiranja. Največja napaka bi bila, če bi zdaj zastali, kajti potrebnega je še precej, da bo delavec Juteksa tudi v miru — spal...«

— To je nikoli končan boj za napredek?

»Novi atraktivni programi pomenijo izvedbo druge faze prestrukturiranja obstoječih proizvodnih programov in tržišč. Organizacija dela in poslovanja je bistvenega pomena za učinkovito podjetje. Vsak materialni — preoblikovalni proces je spremljan s primernim informacijskim procesom, da bi z njim človek pomembno vplival na dogajanje v poslovnem sistemu. Sprememba finančne strukture podjetja bo bistvenega pomena, ker lastnih virov ne bo dovolj, zato moramo čimprej ugotoviti, kako priti do kapitala fizičnih oseb, domačih in tujih, ki bi predstavljali pomembnejši delež vsega denarja za razvoj...«

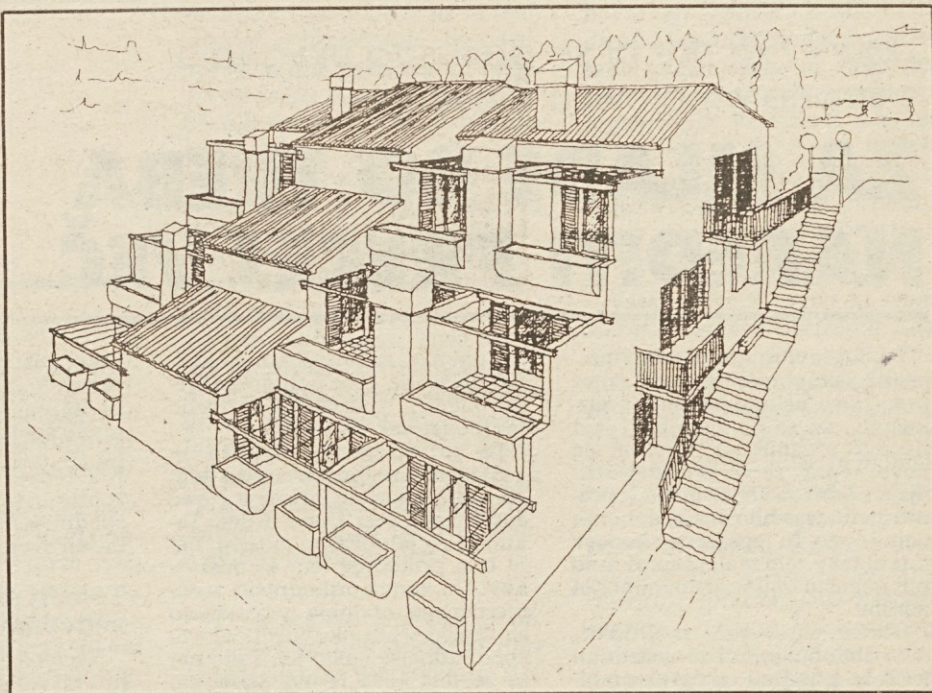
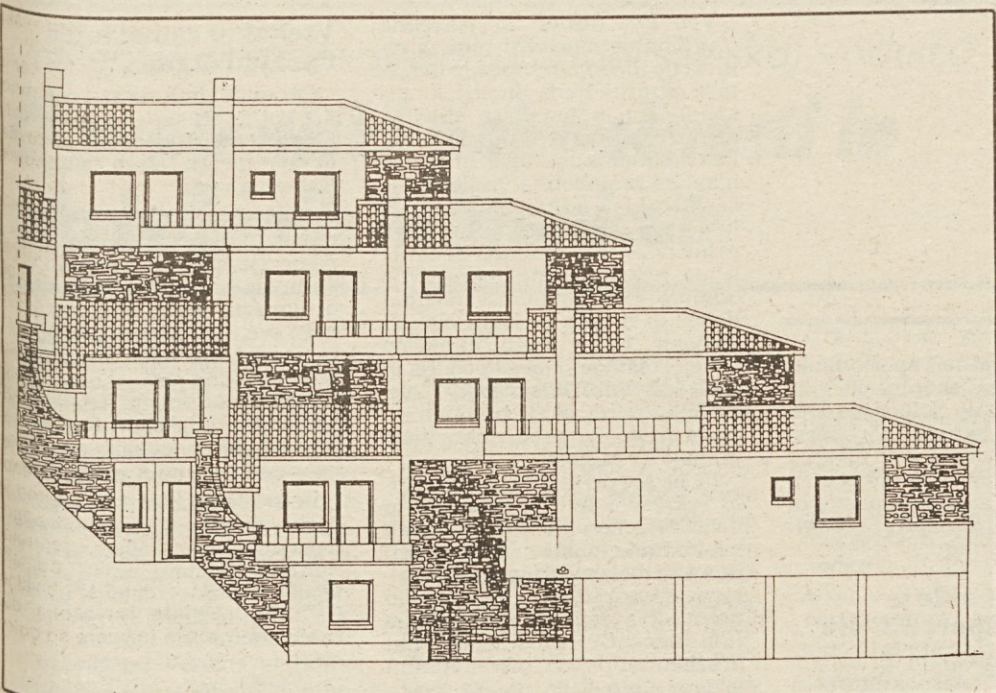
— Poleg že omenjenih proizvodnje izvažate tudi — znanje...

»Da, v tujini gradimo oziroma bomo postavili nove tovarne za proizvodnjo talnih oblog. Pogodbe so podpisane, vendar gre to počasi, počasi...«

— V že omenjenih zadnjih štirih letih ste vsako leto podvojili proizvodnjo, dohodek in izvoz. Toda tudi to so meje.

»Vizija Juteksa je ostati srednje velika delovna organizacija, ki bo v vseh razmerah sposobna delati tako, da bo svoje delo dobro prodala.

Rekla sva že, da danes ne pri nas ne v svetu ni nič dokončnega, vsaj ne v organiziranosti in v poslovanju ne. Konkretno mislim na organiziranost našega vzdrževanja. Poglejte, v neposredni okolici smo trije proizvajalci, ki imamo podobno opremo. Vsak zase imamo stotnike — vzdrževalcev. Zakaj ti vzdrževalci ne bi delali v specializiranem podjetju in bili plačani od našega dohodka, ki je seveda odvisen od tega, ali stroji nenehno tečejo. Morebiti pa je to rešitev za pocenitev naše proizvodnje in težav s kadri, ki so izredno dragi in jih nenehno primanjkuje. Treba je pač iskati rešitve in med njimi izbrati tisto, ki ti bo dolgoročno vračala največ. Mi pa smo navajeni, da stopicamo na mestu ali capljamo za drugimi, tožimo in tamamo, namesto da bi se s težavo takoj spoprijeli. Seveda moraš biti za to tudi enakovredno nagrajen! Toda o tem sva že govorila...«

FIESA

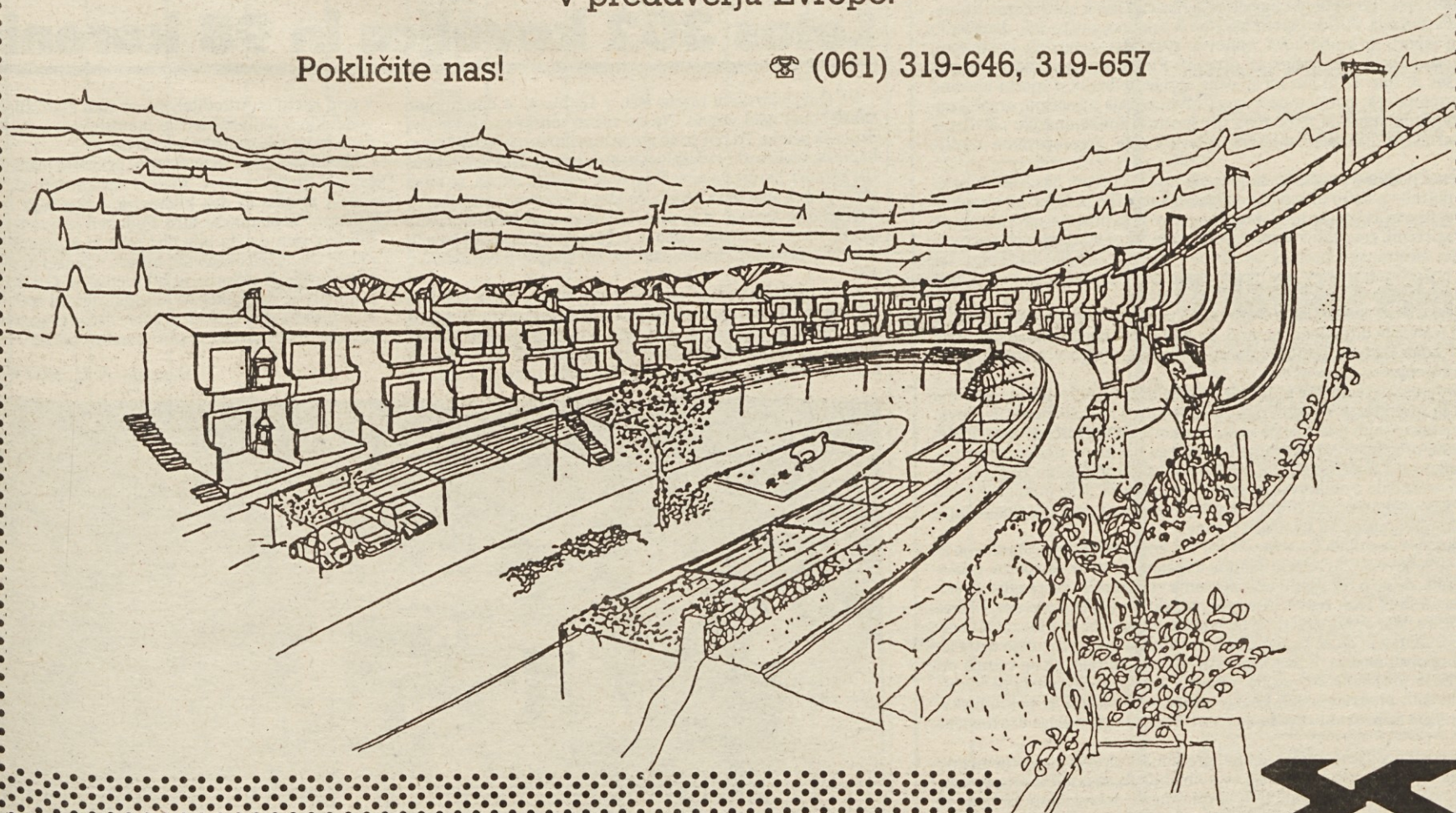
OSONČENO PREDDVERJE EVROPE

Slovenska obala. Majhnost, ujeta v mrežo različnega. 46.627 metrov razgibane igre narave in njenih drznih pravil. Narodovo okno v svet, morja široka cesta, mesta in vasi, oplemeniteni z zgodovino. Osončena miniatura, počivajoča v zavesti majhnega, velikega naroda. Fiesa – nežno položena, vgnezdjena v pravljico dolino z jezercema, za hrbtom starinskega Pirana, na plečih vznemirljivo ošabnega Portoroža. Zalivska dolina, ki sta jo izrezljala morje in veter. Oljčni nasad, vinogradi, češnje, trs in redke ptice. Tukaj se je izkrcał zapeljivi zamorec, očaran med našo lepo Vido. Pa vendar je ta naravni amfiteater danes neurejen, neorganiziran. Nekakšno podstrešje turizma!

In smo se odločili. Z izkušnjami in ljubeznijo. V sozvočju z naravo in domačimi. Ponujamo vam naselbino mediteranskega tipa, lične bungalove z vsemi pritiklinami. Od 25 do 40 kvadratov. Osončene miniatures v preddverju Evrope.

Pokličite nas!

☎ (061) 319-646, 319-657

SKT

n.sol.o., ljubljana

Leta 1995 naj bi se občasno ukvarjala s športom polovica Slovencev

ZA MLADE BO TREBA NAREDITI PRECEJ VEČ

Po odpravi samoupravnih interesnih skupnosti je tudi šport pred novo nalogo oziroma preizkušnjo, saj se bo potrebno spet nanovo organizirati. Povsem na novo, čeprav se vsi prizadeti strinjajo s tem, da velja čimbolj ohraniti vse, kar je bilo doslej dobro in učinkovito. In tega konec koncev niti ni tako zelo malo, čeprav smo bili pogosto bolj nezadovoljni kot narobe.

Glavni cilj v tem srednjeročnem obdobju in tudi v naslednjih letih bo povečati odstotek prebivalcev, ki jim je šport postal del vsakdanjika. Želimo namreč postati **športni narod**. To pa z drugimi besedami pomeni, da bo treba veliko več kot doslej narediti za naš **mladi rod** in tudi za ljudi v službah in upokojece, saj brez večjih možnosti, to je več šport-

nih površin, amaterskih in poklicnih delavcev, brez bolj premišljenih naložb, ni upati na bistveno večji odstotek aktivnih.

Ze prihodnje leto naj bi se v Sloveniji redno ukvarjal s tem ali onim športom oziroma z več športi **vsak četrty** prebivalec. Takih, ki so le občasno aktivni, naj bi bilo prihodnje leto **45 odstotkov**. Do konca prihodnjega srednjeročnega obdobja pričakujejo slovenski telesnokulturni delavci spodbudnejše odstotke. Tako naj bi se leta 1995 redno ukvarjalo s športom 30 odstotkov, občasno pa **več kot polovica prebivalcev** Slovenije, ali natančneje **52 odstotkov**.

Po sedanjih podatkih so v športnem pogledu dosti manj aktivni ljudje, ki imajo 60 in več let (5 oziroma 10 odstotkov).

Najpogosteje pa se s športom ukvarjajo mladi. V skupini od 7 do 14 let naj bi bilo prihodnje leto redno športno aktivnih 45, občasno pa kar 75 odstotkov mladih. No, do leta 95 še ne bomo postali športni narod, napravili pa naj bi spodbuden korak naprej in se približali svojemu cilju.

Temelj piramide je nedvomno šport mladih

Nacionalni program za nadaljnji razvoj na telesnokulturnem področju obsega šport mladih, športno rekreacijo in šport za dosežek, to je selektivni in vrhunski šport. Seveda predstavlja pri tej piramidi temelj **šport mladih**. Ta obsega predvsem športno vzgojo in šport na razvedrilo otrok in mladine. Ob tem ni potrebno posebej poudarjati, kako zelo pomembno je delo z mladino. Če bodo namreč mladih vstopili v življenje kot športniki, potlej se ni bati, da se nekoč ne bomo močno približali svojemu cilju in postali to, kar si tako močno želimo – športni narod.

Več kot doslej bo potrebno v prihodnje napraviti tudi za rekreacijo oziroma športno dejavnost odraslih ljudi. Smotri, ki nas spodbujajo k temu, so številni. Med njimi je gotovo zelo pomemben humanizacija dela in življenja. Gre za nekoliko visokodoneče misli, ki pa v življenju kaj kmalu lahko postanejo oprijemljiva resničnost. Spomnimo, denimo, le na nekajminutne rekreativne odmore, ki so ljudem na številnih delovnih mestih še kako olajšali življenje. Ure v službi minevajo hitreje, manj je slabega počutja in tudi zdravniki imajo manj dela. Pa kako zelo malo je bilo potrebno za vse to. Le nekaj dobre volje in malo vztrajnosti.

Pa ne gre pri organizirani športni rekreaciji le za humanizacijo dela. Naj omenimo le boljše gibalne in funkcionalne sposobnosti in s tem boljše zdravje, večje delovne sposobnosti in s tem večjo produktivnost in ne navsezadnje tudi preventivno pred škodljivimi družbenimi pojavi, med katerimi je prav gotovo na prvem mestu alkoholizem. Tisti, ki se ukvarjajo s športom, namreč nimajo potrebe po čezmernem uživanju alkoholnih pijač, za kaj takega tudi nimajo pravega časa.

In kje nas čaka na področju športne rekreacije v prihodnje največ dela? Predvsem v tistih okoljih, v katerih delovni ljudje preživljajo največ prostega časa. To je v krajevnih skupnostih, v podjetjih in tudi tam, kjer preživljamo svoj dopust. Potruditi se bomo morali za več športnih terenov in tudi več animatorjev, to je organizatorjev športne rekreacije.

Vsekakor samostojen upravni organ

Ob vseh ciljih pa se bo potrebno, kot že rečeno, organizirati na novo, saj se poslavljamo od samoupravnih interesnih skupnosti. Kako naprej?

Predsedstvo Zveze telesnokulturnih organizacij Slovenije se je na prvi jesenski seji zavzelo, da bi področje športa dobilo **samostojni upravni organ** v okviru izvršnega sveta skupščine SR Slovenije. Dosedanje slabe izkušnje namreč odločno govorijo proti morebitnemu skupnemu telesu, tudi s šolstvom, ki je športu še najbližje. Zakaj bi ponavljali napake, zakaj ne bi naredili koraka naprej?

In kakšna naj bi bila organizacijska zgradba novega samostojnega upravnega organa za telesno kulturo? Imenoval naj bi se komite ali sekretariat, deloval pa bi seveda pod okriljem izvršnega sveta skupščine SR Slovenije. V okviru slovenske skupščine bi moral imeti komite družbeni svet za področje športa oziroma nekakšen športni parlament. Upravni odbor sklada za šport pa naj bi imel tri komisije, za športno vzgojo, športno rekreacijo in komisijo za selektivni in vrhunski šport.

No, predlogov za novo organiziranost je več. Časa za razmišljanje pa nina pretek, zato velja pohiteti, predvsem pa se pametno dogovoriti tako, da bo delo organov bolj učinkovito in da bo pot, ki nas bo pripeljala do športnega naroda, manj vijugasta.

Andrej Ulaga

Sporočilo udeležencev jugoslovanskega posveta o nasilju v športu

Pobudo za posvet je dala Zveza za telesno kulturo Jugoslavije, pripravila pa ga je Fakulteta za telesno kulturo iz Ljubljane. Sodelovalno je več kot 50 priznanih znanstvenikov, strokovnjakov, novinarjev, športnih funkcionarjev ter zdajšnjih in nekdanjih športnikov iz vseh SR in SAP.

Izhajajoč iz dejstva, da pozitivne vrednote jugoslovanskega športa v zadnjih letih postajajo vprašljive zaradi vse bolj izrazitega pojavljanja raznih oblik nasilja, ki ogrožajo osnovne družbene norme in moralne vrednote v družbi kakor tudi v športu, so udeleženci to temo proučili v znanstvenih in strokovnih referatih ter s široko javno razpravo o vrstah in značaju nasilja v športu.

★ Ugotovili so, da se te oblike kažejo v raznih pojavih šovinizma, nacionalizma, destruktivnega odnosa do lastnine v ogrožanju osebnih interesov športnikov in gledalcev – pravih ljubiteljev športa, sodnikov, kakor tudi na druge načine.

★ Ugotovili so tudi, da tem pojavom, ne glede na to, da so v mnogočem zrcalo splošnih gibanj v naši družbeni stvarnosti in premajhne skrbi širših družbenih in političnih dejavnikov za področje športa, lahko najbolj pripomorejo tudi družbene organizacije same ter njihove zveze. Deloma zaradi neoblikovane skupne politike, delno pa tudi zaradi posameznikov ali skupin, ki imajo z resničnim športom le posredno zvezo, toda vplivajo vanj, pogosto v nasprotju z njegovimi humanističnimi cilji.

★ Udeleženci so menili, da lahko brez širših ukrepov proti nasilju pride do njegove razširitve in celo do tragičnih posledic ter da je šport sam namesto sredstva zblíževanja postal sredstvo za ločevanje.

★ Zato udeleženci posveta predlagajo organizacijo širokega sistema izobraževanja in vzgajanja v in za šport, začeti s družino, preko šol, družbenih organizacij (športnih klubov) ter njihovih zvez, stanovanskih organizacij (trenerjev, sodnikov, novinarjev in drugih). Pri tem so posebej poudarili vlogo staršev in šole, ki bi jim bil splošno sprejet učbenik o športu izjemno koristen pripomoček; potrebo po višanju ravni znanja o značaju, organiziranosti in izvajanju športnih aktivnosti pri športnih funkcionarjih; oživljanje ideje o fair-playu kot pomembnem dejavniku za preprečevanje nasilja v športu.

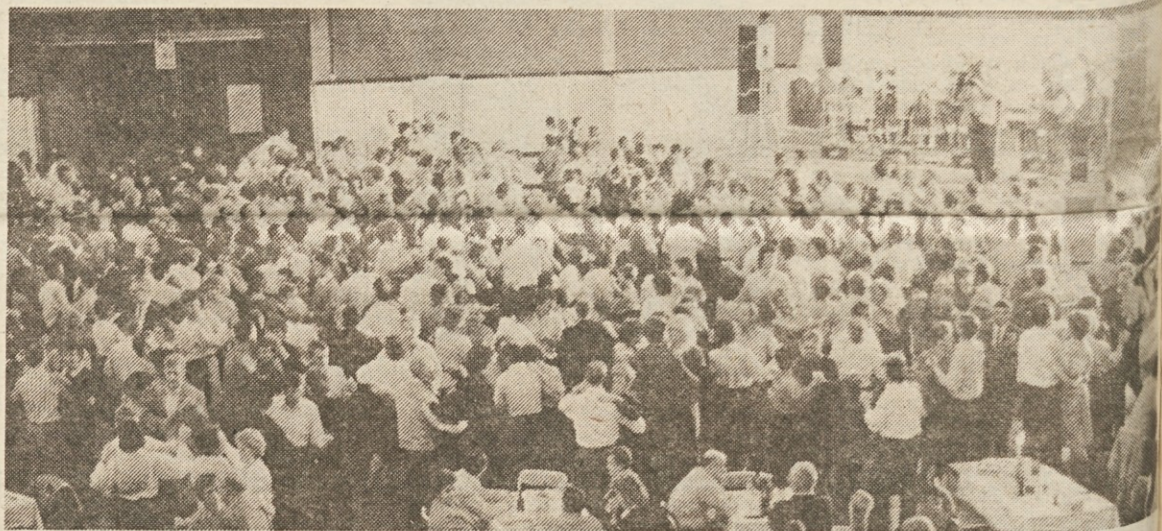
★ Udeleženci podpirajo stališče, da je treba proti nosilcem nasilniških pojavov, če je potrebno, ostro ukrepati v skladu s kazensko politiko ali s sankcijami znotraj športa, četudi so udeleženci posvetovanja mnenja, da ti ukrepi ne bodo dali ustreznih rezultatov v zmanjševanju in izkoreninjanju teh pojavov, če ne bodo vsestransko podprti od klubov, zvez in drugih družbenih ter političnih organizacij in če v tem ne bi prišlo do neposrednega in k ciljem usmerjenega sodelovanja z organi družbene zaščite.

★ Poudarjajoč pomen dosedanje vloge informacijskih medijev tiska, radia in še posebej televizije udeleženci menijo, da ima lahko neodvisno, objektivno in celovito komentiranje nasilja v športu odločilno vlogo v preprečevanju njegovega širjenja.

★ Zaradi interesa naše družbe in športa v njej je treba sprejeti takšne zaščitne ukrepe, ki bi pripomogli k zagotavljanju človekovih in državljskih pravic njegovim neposrednim udeležencem – športnikom. Za uresničitev tega udeleženci posveta predlagajo oblikovanje ustreznega načina in dolžnosti ter njihove usklajenosti z medčloveškimi odnosi na drugih področjih življenja. To bi se lahko uresničilo z oblikovanjem posebnega telesa. Športnikom je treba omogočiti samostojno organiziranje, bodisi z oživitvijo dela združenja olimpijcev in reprezentantov ali na druge načine.

★ Seznanjujoč z rezultati posveta Zvezo za telesno kulturo Jugoslavije in predvsem širšo javnost, ki jo zelo zanima dogajanje v in okoli športa, udeleženci apelirajo, da se o rezultatih posvetovanja vsestransko razpravlja v vseh športnih forumih (ZTKJ, republiške, pokrajinske in občinske zveze, SIS za telesno kulturo, stanovske organizacije telesne kulture in športa) zaradi ocenjevanja ugotovitev in da se na temelju tega izdelajo in uresničujejo ustrezni ukrepi za boj proti nasilju. Poleg tega udeleženci apelirajo, da se vztraja pri razpravljanju o problematiki nasilja v športu na ravni Socialistične zveze, ZSM in najvišjih predstavniških teles – zveze, republiških in pokrajinskih skupščin, saj gre za bistvena vprašanja pomembnega dela našega družbenega razvoja.

★ Ker je nasilje v športu pojav, ki se spreminja v skladu s spremembami povzročiteljev, se prilagaja in pojavlja v novih oblikah, se udeleženci posvetovanja obvezujejo in to predlagajo tudi vsem drugim dejavnikom, da bodo te procese stalno spremljali, jih analizirali in prilagajali metode boja proti temu družbenemu zlu.

Pod streho enajsta akcija Brazde vzdržljivosti

Letos 302 kaveljica in 98 korenin

Na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani je bilo minulo soboto spet zelo veselo. Ne na račun vinskega ali kakega drugega sejma. To pot so se zbrali številni udeleženci vsakoletne akcije Brazde vzdržljivosti, ki jo prireja RTV Ljubljana. Ob pomoči Zavarovalnice Triglav je letošnja akcija, že enajsta zapored, spet lepo uspela. Naslova kaveljica (za moške) in korenine (za ženske) si je pridobilo rekordno število prijateljev športne rekreacije. Tako so organizatorji razdelili kaveljcem 302 priznanji, koreninam pa 98, skupaj torej natanko 400.

Ko so organizatorji začeli priljubljeno akcijo, to je bilo leta 1979, si je laskave naslove pridobilo 174 športnikov in športnic. Potlej je zanimanje za udeležbo naraščalo vse do leta 1984, ko je bilo na zaključni slovesnosti 365 kaveljcev in korenin. No, letos je rekord iz leta 1984 padel. To govori

v prid akciji in prirediteljem, pa tudi razmišljanjem, da Slovenci kljub najrazličnejšim pomislekom le potrebujemo organizirano rekreacijska tekmovanja.

Moški so morali za to, da so si pridobili naslov, dovolj hitro preteči 21 kilometrov, preteči na smučeh 42, prekolesariti 150 in preplavati dva kilometra, poleg tega pa opraviti še celodnevno planinsko turo. Podoben program so imele korenice, s tem da sta bila oba teka in kolesarjenje primerno krajši. Ob dobro obloženih mizah, – jedalci in pijalci so rekreativci prinesli seboj – je bilo letos na GR živahno vse do jutranjih ur. Vsekakor so se organizatorji spet lepo izkazali. Mislili so na vse, tudi na prijeten zabavni spored srečelov in seveda veselo glasbo za ples in rekreacijo.

Besedilo: A. U., slike: Sašo Bernartić

Univerzalna strankarska (protiboljševiška) vadnica

O svečeniški pokončnosti in ukrivljenih hrbtenicah

Vprašanje:
Časi niso več svinčeni, je pa v naših glavah zato huda zmeda. Nekoč je sekretar rekel: »To je rdeče, to pa črno,« in je bilo rdeče res rdeče in črno res črno, ne pa zdaj, ko je rdeče tudi rumeno in zeleno, črno pa modro in evropsko. Leta smo govorili, da je delavec glavna stvar, zdaj ga pa tudi že iz resolucij mečejo, da ne govorimo, kako bo, ko se bomo res šli Evropo 92, tehnološko revolucijo in informacijsko družbo. Pa pustimo to, moti me nekaj drugega. Moti me, zakaj se zdaj toliko ljudi obrača po novem vetru. A tistim, ki so že pred dvajsetimi leti govorili tisto, kar govorijo danes tisti, ki so se obrnili za 180 stopinj, pravijo ti, zadnji, »prezgodnji petelini«, molčijo pa o tem, da so jim zaradi istih besed porezali vrato. Le kdo naj razume vso to šlamastiko?! In kdo ima zdaj pravico kikirikati: oni prvi ali ti, ki se vrtijo po vetru, ali kdo drug? In kakšna usoda zdaj čaka postarane, preutrujene in te nove spreobrnjene ali rumenokljune peteline?

Tako nas sprašuje Tomaž V., profesor na eni izmed srednjih šol usmerjenega izobraževanja, so-deč po vsebini pisma, nedvomno tihi občudovalec Kavčičevega ob-dobja.

Odgovor:
Pravovernost je kategorija, ki jo poznata predvsem ortodoksna teologija in najtrša praksa militant-nih cerkvenih organizacij. V stro-gem pomenu besede si pod pra-vovernostjo torej predstavljamo natančno predpisano mišljenje in vedenje človeka v zasebnem in družbenem življenju, ki ga vodi in usmerja hierarhična organizacija, katere vodstvo ima o sebi pred-stavo, da je a priori v posesti prav-vseh resnic, da opravlja posebno poslanstvo in da je zato zmožno v vsakem trenutku presojati in razsojati, kaj je »dobro« in kaj »zlo«.

Odnosi podrejenosti in nadreje-nosti, hierarhično načelo, so tudi v Zvezi komunistov Jugoslavije že nekaj časa ena od bistvenih za-vor za polno uveljavitev komuni-stične organizacije v samouprav-ni družbi, ki je negacija hierarhič-ne družbe. Če je strogo hierarhič-no urejena organizacija, ko »igra-jo« člani samo strogo določeno vlogo v njenem centralno vodene-mu mehanizmu, še smiselna v ne-posrednem revolucionarnem spo-padu, je to v sedanjih razmerah popoln anahronizem in eden od virov krize v zvezi komunistov. Strogo izveden hierarhični sistem namreč počasi popolnoma absor-

bira človeško zavest, zavest pri-padnika organizacije ali ustano-ve. Človeku se začenja kazati kot njegova edina in pomembna skrb to, kar njemu ali drugemu o člo-veku ali stvari poreče nadrejeni.

In če ima ta nadrejeni tudi moč odločanja o osebni karieri, do-hodku in drugih človekovih mož-nosti v svetu, postane težnja po pravovernosti, po čimbolj hrup-nem in zvestem izpolnjevanju na-vodil od zgoraj, poglavitna člove-kova življenjska skrb, ki ji prak-tično podredi prav vse. V skrajnih primerih se človeški individuum spremeni v človeško karikaturu, v žrtev svoje funkcijske razvrsti-tve, izgubi svoj osebni profil in se sprevrže v navadno orodje oblast-niškega aparata, pa naj gre za po-litično, kulturno ali cerkveno or-ganizacijo; v razosebljeni tip, ki ima sebe za odličnega delavca in velja tudi v očeh hierarhično de-formiranih voditeljev kot prime-rek pravoverneža. Nadvse je tra-gično, kadar začne tak razčlove-čeni človek, čeprav izvrstno oro-dje, svoj položaj razumevati kot nekakšen ideal, in ga skuša vsiliti tudi vsem tistim, ki se temu tako ali drugače upirajo. Kadar pa tak-šen »ideal« začne celo prevlado-vati v politični organizaciji, po-tem postane hinavščina podlaga

»sožitja«. Ljudje ne le da hlinijo, marveč si prizadevajo, da bi hi-navščino tudi zakrinkali. Prevla-dovati začne pravilo, da je najbo-lje biti neopazen, zakaj poguba lahko doleti vsakogar, ki se odli-kuje: hierarhični sistem trpi le ne-izrazite ljudi. Ne morem reči, da so bili ti pojavi pri nas splošni, prevladujoči in da bi bili po hi-erarhičnem načelu oblikovani od-nosi med ljudmi edini odnosi v Zvezi komunistov. Toda težnje te vrste so bile, človeške karikatu-re so veljale za zgled odličnih de-lavcev, molk – kot rezultat želje, biti čimbolj neopazen – je obsta-jal; tisti, ki so postavljali določena vprašanja, so bili izpostavljeni ne-varnosti, da se bo porodil dvom o njihovi pravovernosti.

V hierarhični organizaciji ob-stajajo vedno tudi svečeniki. Prav svečeništvo je v preteklosti tudi v Zvezi komunistov povzročalo pri nekaterih komunistih prizade-vanja, da bi se odlikovali kot pra-voverni. Svečeniki so ljudje, na-vadni smrtniki. Najdemo jih na vseh ravneh, višjih in nižjih; ima-jo različne podobe in navade. O sebi navadno mislijo, da jim gre dolžnost, da dokončno presojajo pravovernost mišljenja in vede-nja povprečnega komunista ali občana; da morajo zaključevati forumske ali javne razprave z do-končnimi sodbami in ocenami, s katerimi postavijo »stvari na svoje mesto«, in tako moritorno ovrednotijo vse tisto, kar naj bi veljajo kot progresivno, sociali-stično in tisto, kar je nazadnjaško in protisocialistično. O sebi sve-čeniki menijo, da so (skoraj) nez-motljivi, zlasti seveda kadar govo-rijo ex cathedra. Mislijo, da je nji-

hovo »zgodovinsko poslanstvo«, da nenehno učijo in poučujejo ter tako pojasnjujejo in odkrivajo resnico, »neukemu« pripadniku organizacije. Vztrajnost, s katero ponavljajo svoje recepte in reši-tve, resnost, s katero vzdržujejo to svojo pedagoško držo, in prepri-čanje o svoji nezmotljivosti, je vsega občudovanja vredna.

Vsaka generacija živi od svojih nalog in v svojem horizontu. Le iz njih more moralno rasti. Tudi mlademu rodu morajo naš sistem in odnosi v zvezi komunistov to docela omogočiti, saj sinovi in hčere ne morejo živeti in moralno rasti samo iz hvaležnosti do bo-jev, ki so jih izvojevali njihovi očetje in matere. Dialog v zvezi komunistov, dialog, ki ne bo le diskusija in izmenjava nazorov, marveč zavestno prizadevanje človeka, da se popolnoma odpre sočloveku, je najboljši način za premagovanje namišljenih in res-ničnih dilem ob vprašanju konti-nuitete generacij v zvezi in zunaj nje. To ne pomeni, da odrekamo pravice večini, da uveljavlja svoje rešitve kot obče rešitve. Toda po-ta do teh občin rešitev naj bodo tlakovana s »hierarhijo« argumen-tov, ne pa s hierarhijo mono-polov.

Vir: (iz orožarne preuranjenega političnega kikirikanja (marke-tinga) Zdenko Roter, Kriteriji pravovernosti, str. 291-294, Izbor socioloških razprav, priročnik za gimnazije, DZS 1970

Malo za šalo, malo zares ureja ta izobraževalni kotichek vaš Janko Špiček

(Zgodovinski vir za kovanje prigodnih gesel)

NAGRADNA KRIŽANKA

št. 43

Delavska enotnost	ZVEZDO-SLOVJE	SPECIA-LIST, IZVEDENEC	ORJAŠKA ŠKOLJKA, ZEVA	ČASOVNI TERMIN	VULKAN NA FILIPINIH, NA OTOKU MINDANAO	Delavska enotnost	VELIKA SOBA, HALA	OBMORSKA GOSPODAR. DEJAVNOST	GL. MESTO GRČIJE	FRANC. RE-VOLUCIONAR	OLGA MEGLIČ	TEPEČEK, LOLĚK	MIT. KRALJ GR. PO-KRAJINE ELIDE	GL. MESTO ALBANIJE
OKRASNA VRTNA CVETICA						KRAJŠE DRAMSKO DELO								
ZGORNJA PLOŠKEV V PROSTORU						ZA ZDRAVJE NUJNO PO-TREBNE ORGANSKE SNOVI								
TESNO OPRIJETO OBLAČILO						AVAR PROSTOR ZA PEVCE V CERKVI					POVRTNINA			
PLEME, RASA				AVTOR KRIŽANKE R. NOC	ČEŠKA DEN. ENOTA POLDRAG KAMEN						PEVKA PRODNIK ZLI DUH V VERI ST. PERZOV			
ORIENT. UTEŽNA MERA				VEČERNA OBLEKA ZIVALSKIE NOGICE								ANTON NOVACAN ETIOPSKI NAGOVOR: »GOSPOD«		
SERENADA, PODOKNICA									PESNICA CRNEJEVA	BREZPRAV-NO TUR. LJUDSTVO RUS. REVOLUCIONAR				
PASTIR OVNOV						MINERAL ZAVALE DEL KOPRA						DELČEK NESNAGE	TEŽA OVOJNINE	
SODOBNI SLOVŠKI PISATELJ (LADISLAV)							SLAST DO JEDI, APETIT	NESPOSOB-NOST GOVORA						
IZTOK JELEN			ŠKOTSKO KRILO NIKOLA TESLA					PESNICA SEIDEL NIKO TOS				MERI AVSENAK GRADNIK ALOJZ		
SLOV. PI-SATELJ (»MOJA HOJA NA TRIGLAV«)														
PODOBA GOLEGA TELES				Delavska enotnost	OGLJIKO-VODIK V NAFTI						OČE			

Rešitev nagradne križanke pošljite do 14. novembra na naslov: DELAVSKA ENOT-NOST, Dalmatinova 4, 61000 Ljubljana, s pripisom na ovojnici: NAGRADNA KRI-ŽANKA ŠT. 43. Nagrade so: 500.000, 300.000 in 200.000 dinarjev.

Rešitev nagradne križanke št. 41
SALI, TIVAT, ABO, PREDJAMSKI GRAD, EMIRAT, TARA, TA, LIDIT, TA-BORNIK, ENEJ, DAJALNIK, OKNA, ARA, KI, LO, ONA, MAZILA, OGREVA-NJE, IVER, GLADIATOR, JENS, IEPER, ATALANTA, RANA, SANA, SAK

Izzrebani reševalci nagradne križanke št. 41
1. Metka Tutek, Smolnik 4, 62342 Ruše,
2. Jožica Lovko, Forme 24, 64209 Žab-nica,
3. Bojan Cankar, Opekarna 7, 61420 Tr-bovlje
Nagrade bomo poslali po pošti.

Delavska enotnost

List je bil ustanovljen 20. novembra 1942. Predsednik Josip Broz Tito je Delavsko enotnost 15. novembra leta 1967, ob njeni 25-letnici, odlikoval z redom zaslug za narod z zlato zvezdo

- Izdaja ČZP Enotnost – delovna organizacija v usta-navljanju, 61000 Ljubljana, Dalmatinova 4, poštni predal 479
- V. d. direktorja in glavnega urednika: Franček Kav-čič, telefon 313-942, 311-956
- V. d. odgovornega urednika: Marjan Horvat, telefon 313-942, 311-956
- Člani uredništva: Andrej Agnič (posebne naloge, fotografija), Sašo Bernardi (fotografija), Brane Bom-bač (oblikovalec), Ciril Brajer (reportaže in samou-pravni odnosi), Marija Frančeskin (socialna politika in varstvo okolja), Ivo Kuljaj (ekonomska ureditev), Damjan Križnik (urednik – reportaže), Remigij Noč (urednik – drobno gospodarstvo, delavci v samo-stojnem osebnem delu), Boris Rugelj (komentator urednik – družbenoekonomske odnosi, delitev), So-nja Seljak (redaktorica-lektorica), Janez Sever (po-sebne naloge), Andrej Ulaga (turizem, rekreacija, šport in oddih), Igor Žitnik (znanost, kultura in izo-braževanje), Jožica Anžel (tajnica), telefon 311-956, h. c. 310-033
- Naročnina 321-255
- Posamezna številka Delavske enotnosti 25.000 din
- Rokopisov in nenaročenih fotografij ne vračamo
- Poštnina plačana v gotovini
- Tisk ČGP Delo, tozdr Tisk časopisov in revij, Ljublja-na, Titova 35
- Žiro račun: 50101-603-46834
- Časopisni svet: Albert Vodovnik (predsednik), Meta Bančič, Franc Berginc, Andrej Coklin, Silvester Dre-venšek, Ivo Grič, Vlado Haas, Ivo Janžekovič, Niko Klavžar, Rajko Lesjak, Mira Maljuna, Slavko Peklar in Nada Serajnik

Z Igorjem Lavšem o končnici »odločilne partije«

MLADOST NI ZGOLJ NOROST...

Z »odločilno partijo« se bo v portoroškem Avditoriju danes (petek, 3. novembra) tudi uradno začela »kongresna sezona 1989-90«. Prvo potezo bodo potegnili slovenski mladinci, ki imajo že »vsega dosti«, do poletnih počitnic pa jim bo sledilo še članstvo drugih družbenopolitičnih organizacij, ki je najbrž že sedaj enakega mnenja, a si ga še ne upa (?) tako glasno izraziti. (Evropski) čas pa beži... O tem, kako so si mladinci zamislili to »odločilno partijo« in kakšna bi utegnila biti njena končnica, smo se pogovarjali z Igorjem Lavšem z republiške konference ZSMS in članom komisije za pripravo 13. kongresa Zveze socialistične mladine Jugoslavije.

Kot se spodobi, najprej nekaj iz »dosjeja« našega sogovornika: Igor Lavš je v »globlje« politične vode zajadral v osemdesetih letih v ljubljanskem Centru, kjer so ga njegovi sovrstniki najprej izbrali za predsednika konference za vzgojo in izobraževanje, v naslednjem mandatu pa izvolili že kar za podpredsednika svoje občinske organizacije. Zavoljo »glasnosti« ga je tok dogodkov 1985. leta potegnil v republiško konferenco ZSMS, kjer so mu naložili na grbo skrb nad mladinskim prostovoljnim delom. Jeseni 1986 je napredoval v organizacijskega sekretarja republiške konference, kar je bil dve leti, lansko pomlad pa so ga poslali v Beograd, kjer je ostal vse do letošnjega kolektivnega odstopa delegatov ZSMS iz konference Zveze socialistične mladine Jugoslavije. Zanimiv »potopis«, ni kaj.

Smešno – za zjokat!

»Ja, marsikaj zanimivega se je zgodilo v teh nekaj letih,« pritrjuje Lavš in se navihano nasmeje: »Tudi teme, ki smo jih mladinci načenovali na svojih zadnjih dveh kongresih, se z današnjimi očmi vidijo smešne. Kako naj si drugače razlagam dejstvo, da smo mladi že na novomeškem kongresu leta 1982 opozarjali na vsesplošno družbeno krizo v državi, ki so jo »starejši« potem gasili z izgovorom, češ da gre zgolj za »krajši zastoj« v razvoju samoupravljanja. Ali to ni smešno?« Prikimamo, kaj naj bi drugega...

Med Novim mestom '82 in Krškimi '86 se je zgodilo še niz »podrobnosti«, ki so močno odmevale v naši javnosti. Tudi ta, denimo, da Janez Janša zaradi višjih sil ni mogel postati predsednik ZSMS; ali pa ta, da so podvomili v tedaj najaktualnejši dokument s predirljivim naslovom »kritična analiza političnega sistema socialističnega samoupravljanja«, ker mu preprosto niso verjeli. Zavrnili so ga z zahtevo po svobodnih in neposrednih volitvah, tržnim gospodarstvom in podobnimi besedami, ki so zdaj v najnovejšem jugoslovanskem izrazoslovju. »Ves ta časa se je nenehno izkazo-

valo, da je bila ZSMS vsaj za korak, če že ne za dva pred drugimi. In ves ta čas smo poslušali očitke teh drugih, češ da spodkopavamo sistem,« nadaljuje Lavš in dodaja, da se je že čez leto ali dve pokazalo, da so imeli – prav. »Prav gotovo tudi zato, ker ima naša organizacija vrsto prednosti pred drugimi. Pa le ne zavoljo tega, ker pač ni obremenjena z neko preteklostjo, temveč predvsem zato, ker je lahko v njej vsak našel svoje mesto in potem list za vstop v institucije sistema. Logična posledica vsega tega je bila, da smo prvi na Slovenskem rekli, da je prihodnost te družbe v parlamentarni demokraciji in v zdravi ekonomiji – gledano z vseh vidikov, torej tudi z ekološkega – in to bo tudi tema našega portoroškega kongresa.«

Korajža velja

O Portorožu malce kasneje, saj se za popolnejšo podobo delovanja ZSMS med obema kongresoma kaže še za hipec ozreti nazaj, saj so od Krškega sem z nekaterimi »drastičnimi posegi« vendar (raz)burkali jugoslovansko javnos: odpravili so štafeto, prečrtali zloglasni 133. člen kazenskega zakonika SFRJ..., z zahtevami po civilnem služenju vojaškega roka in postavljanju po robu procesu proti četverici Janša, Zavrl, Borštner, Tasić pa so navsezadnje vzeli na muho tudi nedotakljivo JLA. »Iz vseh teh vprašanj smo izpeljali širše družbene akcije, vzporedno z njimi pa smo načeli še vrsto spremljajočih tem,« komentira Lavš in našteva: »Ob vprašanju štafete, denimo, smo razmišljali o drugačnem povezovanju v Jugoslaviji, ob vprašanju civilnega služenja o »ljudskosti« armade nasploh, ob sojenju četverici o pristojnosti vojaških sodišč itd.«

Vprašanja štafete, denimo, ali civilnega služenja kadrovskega roka, so se z velikimi simpatijami javnosti lotili že na zadnjem kongresu Zveze socialistične mladine Jugoslavije. Saj se najbrž še spomnite, da so taksisti tedaj zastoj vozili slovensko delegacijo po beograjskih labirintih! Med vožnjami so nas celo trepljali po

ramenih, ker smo se jim zdeli pogumnejši kot vrstniki iz drugih republik in pokrajin, da ne rečem celo – predzri,« se tistih beograjskih dni spred štirih let spominja Igor Lavš in v isti sapi dodaja, da hočejo takšno podobo ohraniti tudi dandanašnji. »Tudi pri zadnjem škandalu, ko smo razen Greganoviča in Anderliča vsi Slovenci izstopili iz zvezne konference, ni šlo za neke »odcepitevne« težnje ali za nekašno trmoglavost. Nasprotno: pri svojem delovanju se nikoli nismo zaustavili na Kolpi, temveč smo vedno opozarjali, da koreni razbitosti jugoslovanskega prostora tičijo pred-

me je v Beogradu še najbolj spravljal v depresijo način »zveznega dela«. Same blokade! Nenehno si na robu nekega konflikta, ki rojeva nov konflikt, bistveno novega se pa ne zgodi – nič!«

O »odločilni partiji«

Marsikakšno bodo na ta račun rekli na 13. kongresu ZSMS, ki bo od danes (petek, 3. novembra) do nedelje potekal v Portorožu pod geslom »za svobodo mislečega sveta« in s katerega bo poročalo rekordnih 150 akreditiranih novinarjev. Lavš, je že v Beogradu skrbel za informiranje, jim bo skušal olajšati delo; sicer bo pa

cev. »Zato je namen našega kongresa pravzaprav dvojen. Na eni strani gre za preoblikovanje dosežane mladinske organizacije, ki je bila znotraj sistema v bistvu postavljena kot edina zveličavna organizacija mladih, v pluralizmu pa taka ne more več ostati. S tem se seveda ne odreka niti množičnosti niti tisti dimenziji, ki ji pravimo družbena. Nasprotno: naša organizacija bo še naprej odprta za ljudi z najrazličnejšimi pogledi in opredelitvami. Po mojem mnenju bo morala biti konkurenčna tudi znotraj sebe; zavzemati se bo morala, da bodo v njenih nedrjih lahko funkcionirala tudi različna gibanja – od mirovnikov naprej... Drug namen kongresa pa je programska definicija organizacije, ki bo svoj pogled usmerjala predvsem k državnim volitvam. Zavzemali se bomo za to, da bomo zanimivi za kar najširši krog volilcev.

Ob tem pa je treba poudariti še eno, po moje zelo pomembno zadevo: namreč, da mladi in njihove težave, predvsem pa promocije njihovih pogledov v politični prostor še naprej ostajajo osrednje točke našega delovanja.«

Spet korak pred vsemi

S Portorožem so slovenski mladinci odprli kongresno sezono, ki bo trajala do maja. Tedaj bo med drugimi tudi kongres ZSMJ in Igor Lavš je kot član komisije za pripravo 13. kongresa ZSMJ kar pravi sogovornik na temo, kakšna bo po novem videti jugoslovanska mladinska organizacija. »Že v uvodnih razmišljanjih smo poželi lep uspeh, saj smo zmagali z idejo, naj bo ta komisija dosledno paritetno sestavljena in ki naj uporablja metodo soglasnega glasovanja, po »domače« – konsenza. Po moje je to dober nastavek za same priprave in tudi uspešno izvedbo kongresa, čigar poslanstvo vidim predvsem v tem, da se določijo osnovni načini novega povezovanja v jugoslovanski mladinski organizaciji. Ti morajo seveda temeljiti na doslednem spoštovanju razlik, omogočati pa morajo tudi konstruktivno delovanje,« zaključuje Lavš.

»Pa še to. V javnosti se pojavljajo razmišljanja, da smo s kolektivnim odstopom obrnili hrbet zvezni mladinski organizaciji. Nak! Do tega skrajnega koraka smo se odločili samo zato, da bi slednjič lahko vzpostavili nek sodobnejši in učinkovitejši način povezovanja v Jugoslaviji. Kongres bo potrdil, da smo imeli prav. Boste videli...

Damjan Križnik

INTAKO DALJE – Igor Lavš. (Slika: Sašo Bernardi)

vsem v nezadostnih komunikacijah med republikami in pokrajinami. Zato bomo morali čimprej vzpostaviti takšne odnose, da bo sporazumevanje začelo funkcionirati.«

In kako se je imel Igor Lavš v Beogradu do kolektivnega odstopa slovenskih mladincev iz zvezne konference ZSMJ? »Še kar dobro, to moram priznati. Pri srcu mi je bilo pravzaprav tesno le tista dva dni po »zloglasnem« zborovanju v Cankarjevem domu in ta-večjim mitingom v Beogradu, na katerem se je zbralo milijon ljudi. Toliko jih na lastne oči še nikoli nisem videl na kupu,« Lavš skrajša zgodbo, nato pa udari po mizi: »Moram pa priznati, da

tudi član komisije za sklepe, ker je že v dosedanjih pripravah pomagal pri reševanju paragrafov za novi statut ZSMS.

»Kongres v Portorožu bo neka logična posledica našega delovanja v teh zadnjih letih. Med pripravami nanj je bila naša osnovna ambicija povzeti, kar smo storili in ki je bila kronana s tem, da smo s sprejetjem amandmajev k slovenski ustavi uspeli doseči, da se je politični pluralizem institucionaliziral. To je za nas jamstvo za demokratično preobrazbo družbe in za vse raznovrstne pozitivne težnje,« Lavš počasi zaokrožuje pogovor, ki sta ga sicer za en dan prekinila dva pomembnejša sestanka in nešteto telefonskih kli-

LIPE SVEDER: TERAPIJA

